

A.M.I.M.S. M.25

Do akce

jde Titus!

Jozef Luscoň

ediční řada
A.M.I.M.S. M.

Do akce jde Titus!

Jozef Luscoň

A.M.I.M.S.

**Apostolatus Mariae Immaculatae Matris Spei
(Apoštolát P. Marie Neposkvrněné – Matky Naděje)**

Vranov nad Dyjí – Přímětice – Bítov

A. D. 2019

S církevním schválením Biskupství brněnského
č.j. Ep/1132/18 ze dne 26. 9. 2018

Vydání této knihy podpořila firma SELS s.r.o. z Kuřimi. Děkujeme!

Autor:	Jozef Luscoň
Název:	Do akce jde Titus!
Překlad:	Lenka Ripperová
Ilustrace:	Adrián Giač
Název originálu:	Titus ideš!
Původní vydání:	Vydavateľstvo Don Bosco, Bratislava 2017
Vydal:	A.M.I.M.S. z.s., Vranov nad Dyjí – Přímětice – Bítov
Ve spolupráci s:	Malice Cyrilometodějská s. r. o., Olomouc
Rok vydání:	2019
Ediční řada:	A.M.I.M.S. M. (tj. knihy pro misijní použití)
Vydání:	v češtině první
Tisk:	Michal Jiříček, M+M, Borotice
Náklad:	40.000 výtisků
Foto na obálce:	Titus Zeman (archiv SDB)

Pro církevní potřebu připravili členové a spolupracovníci tiskového apoštolátu A.M.I.M.S.

Kompletní texty většiny publikací, které vydává A.M.I.M.S. (včetně misijních knih ediční řady A.M.I.M.S. M., tedy i této knihy), najdete ke stažení zdarma na internetových stránkách FATYMu www.fatym.com a na www.amims.net. Zde je také možné knihy objednat i v papírové podobě (jen za příspěvek na tisk a poštovné).

Copyright © 2017 Jozef Luscoň, SDB
Illustrations © 2017 Adrián Giač

ISBN 978-80-7266-440-5

Půl roku po blahorečení Tita Zemana, SDB (konalo se 30. září 2017 v Bratislavě) se podařilo získat kousíček jeho ostatků pro kostel sv. Jiří ve Štítarech na Znojemsku. Už hned po prvních dnech, kdy jsme se k němu u těchto ostatků modlili a požehnal jsem jimi jednotlivě svým farníkům, byla hlášena tři neobvyklá vyslyšení přímo v souvislosti s přímluvou blahoslaveného Tita.

Podobně jako je tento nový blahoslavený velmi blízký Slovákům, může být mimořádně blízký i nám. Vždyť žil v Československu a na území současné České republiky si v komunistických vězeních protrpěl své. Ohromně inspirující je na něm nejen to, že se odhodlal riskovat pro záchranu duchovních povolání, ale i to, že po nespravedlivém odsouzení a mučení nezatrpkl, nezkrfivil páteř a nadále si byl plně vědom, že je služebník Páně.

Autorovi této knihy Jozefovi Luscoňovi, SBD patří velký dík za sepsání tohoto čtivého životopisu a za velkou ochotu, se kterou nám pomohl, aby toto dílo mohlo vyjít v češtině. Věříme, že po jeho přečtení si mnozí blahoslaveného Tita Zemana oblíbí a možná se i někdo vydá po jeho stopách, tak jak už to udělali někteří z mého okolí, nebo se vypraví do kostela sv. Jiří do Štítar uctít jeho ostatky a poprosit o jeho přímluvu.

P. Marek Dunda

Vranov nad Dyjí, 30. září 2018,
v den prvního výročí blahorečení Tita Zemana

Obsah

Předmluva	8
1. Tajemství Račího potoka	9
2. Když se splaší krávy	11
3. Otče, představte si, že...	13
4. Hlavně, že krávy žijí!	16
5. Jak se studuje na kněze?	18
6. Mozoly jako dědictví	20
7. Pěkné sny v mysli	21
8. Na mši svaté jsi byl mimo	23
9. Ať se stane Boží vůle	25
10. Panna Marie mě uzdravila	27
11. Tak to u nás chodí	28
12. Šibal, má to promyšlené	31
13. Pamatuj, odkud si vyšel!	33
14. Tady se z tebe lenoch nestane	34
15. Nevzdávej to, nevzdávej!	37
16. Cvičení dobré smrti	39
17. Když kněží ztrácejí barvu	41
18. Ústav jako domov pro chlapce	44
19. Nejezdí rychleji než anděl strážný	46
20. Zasvětit se Bohu se vyplatí	48
21. Na cestě za povoláním	50
22. Titovo nesmazatelné znamení	51
23. Biskup klečí před novoknězem	54
24. Salesiánský kolotoč	56
25. Válka je svinstvo	58
26. Zápas o kříže a víru	60
27. „Komanči“ útočí	63
28. Opékání slaniny na gotických sochách	64
29. Barbarská noc!	66
30. Koncentráky a tábory nucených prací	69
31. Tite, jdeš!	72
32. Přejít přes Rudé moře?	75
33. Směr Turín!	77
34. Stisk hlavního přestaveného	80
35. Bez oběti to nepůjde	82

36. Když na člověka dýchá smrtka	84
37. Smyčka se stahuje	87
38. Ecce homo – hle, člověk!	89
39. Jako psi utržení ze řetězu	92
40. Zlo hází sítě	94
41. A co teď?	97
42. Zeman a spol.	99
43. Z vděčnosti k salesiánům	101
44. Čest jejich památce!	104
45. Vrah a kněz v jedné celé	106
46. Salesiáni Macák a Reves	107
47. MUKL	110
48. Don Bokor a spol.	112
49. Svobodný jako pták	114
50. Po letech doma	116
51. Zařazený do života	118
52. Splněný sen	121
Doslov	123
Použitá literatura	124
Tuto knihu pro vás připravil tiskový apoštolát A.M.I.M.S.	125
A.M.I.M.S. již pro Vás připravil	126
Podpořte, prosím, novou ediční řadu A.M.I.M.S. M.	128

Předmluva

Pamatuji si na mnoho starých salesiánů. Po pádu totality v roce 1989 se „vynořili“ z bytů, rodinných domů, civilních zaměstnání a hlásili se „do služby“.

Moudří starci a lidské skvosty.

Nesli v sobě úžasnou pastorační zkušenost. Poznání o lidskosti a nelidskosti, o charakteru a podlosti člověka, o věrnosti a utrpení pro víru. Nemluvili o tom, co prožili ve vězení. Jen občas utrousili poznámku: „I on tam byl.“

Mnozí jsme se nechápavě ptali: „A kde byl?“

Odpověď byla skromná: „Ve třetí výpravě...“

Mysleli tím výpravu, které se nepodařilo přejít přes rozvodněnou Moravu. Její členové byli pochyťáni Státní bezpečností, krutě mučeni a odsouzeni k dlouholetému vězení.

Postupem času jeden za druhým odcházeli a odnášeli si svoje tajemství. Nikdy se nevychloubali tím, co vytrpěli. Možná proto, aby nepřišli o zásluhy, se kterými počítali pro věčnost.

Až jednou to někdo vyslovil: „Tato generace má mezi sebou světce.“ A přišlo se na jméno Titus Zeman. Hned se ozvalo více hlasů: „Byl to mučedník.“

Dnes se mi jeví jako jejich „vlajkonoš“. Jsem ale přesvědčený, že mučedníků bylo mezi nimi víc.

1. Tajemství Račího potoka

„Držím ho!“ vykřikl blondatý chlapec, vytáhl ruku z pod kamene a vítězoslavně ji zdvihl nad hlavu.

„Hahaha, Tite, a kdo koho drží? Vždyť on drží tebe,“ smáli se kamarádi a měli pravdu. V ruce měl zaseklého raka. Titus zatřepal rukou a rak spadl do potoka.

„Chyť ho, nenech ho utéct!“ povzbuzovali ho chlapci. Titus se sehnul, chytil raka dvěma prsty za krk a položil do kbelíku.

„Tááák, to už je pátý,“ poznamenal Vendo.

„Je jich tu dost. Ne nadarmo se to jmenuje Račí potok,“ utrousil další. I on už chtěl strčit ruku pod kámen. Vtom se zdálky ozval zvuk zvonů.

„Tite, tvůj otec zvoní na večerní mši svatou.“

„To už je tolik hodin?? Mějte se, musím rychle domů!“

„Já taky...“ „I já...“ Kluci se rozprchli jako vrabci. Každý utíkal ke své chalupě.

Titus doběhl domů, rychle si umyl tvář, učesal se a už, už si obouval boty. Matka Agneska ale zasáhla: „Tite, nejdřív je dobré si umýt nohy!“

Synovi se to moc nelíbilo. Ale věděl, že maminku jen tak neoblažne. Rychle namočil do vědra nejdřív jednu a pak druhou nohu. Trochu je otřepal ve vzduchu a už to bylo. Aby ho maminka nestihla zkontrolovat, bleskově si obul boty. Byly to jeho první a směl je nosit jenom do kostela.

„Mami, už musím jít.“ Maminka chtěla ještě něco poznamenat, ale zrovna se z kolébky ozvalo další dítě, takže jen mávla rukou a Tita propustila.

Titus doběhl do sakristie, kde na něj čekal kamarád Vendo. Titův otec Ján, rázný chlapík s jiskrnými očima, si je přeměřil od hlavy až k patě a zavelel:

„Ukažte ruce!“ Jako na povel vystřelili ruce před kostelníka.

„No, může být,“ pokýval hlavou Ján. Rukama si byli jistí. Vždyť se máčeli skoro celý den v potoce.

„Ukažte boty!“

Titus ještě stihl otřít boty o kalhoty a ukázal je otcí.

„Hmm, tedy nejměstší nejsou. Běžte si je ven otřít a pak se oblečte do ministrantského!“ Když Ján dokončil přehlídku, tvář mu změkla. Věděl, že to jsou dobří chlapci, ale jak říkával: Pořádek musí být i na smetišti, natož pak v sakristii!

Hoši se pustili do očisty bot tak zaujatě, že když je oslovil přicházející pan farář, skoro se lekli.

„Tak jak, chlapci, všechno v pořádku?“

„Ano, pane faráři!“

„Ostatní chlapci nepřijdou?“

„Nevíme, na racích nás bylo hodně.“

„Tak uvidíme.“

Když kněz vešel do sakristie, Vendovi to nedalo a zeptal se: „Nevíš, proč se náš pan farář jmenuje ‚Bachratý‘, když je takový hubený?“

Titus to nevěděl. Z vyprávění starších lidí ve vesnici věděl jenom to, že před tím tu byl důstojný pán Ferdiš Juriga. Jak říkali lidi, ve Vajnorech udělal mnoho dobrého. O každém obyvateli věděl všechno.

Učil děti slovensky, což v té době nebylo samozřejmé. Uměl organizovat, dokonce znal i pravidelné osazenstvo hospody a založil pro ně „kroužek střízlivosti“. Psával do různých novin. I známosti měl. Lidem se to tak líbilo, že ho zvolili poslancem Uherského sněmu.

Titus se zamyslel. Ale kdo je to poslanec? Někdo poslaný? Potom jsem i já často poslanec. Otec mě pořád někam posílá.

„Tite, na co myslíš?“ vyrušil ho přítel.

„Ale... jen tak.“

Pak se spolu vrátili do sakristie. Byl nejvyšší čas. Pan farář už měl kněžské roucho a na mši svatou bylo všechno připravené.

Mši svatou se chlapci snažili prožít zbožně. Dokonce i latinsky odpovídali docela plynule, i když v té nejtěžší pasáži víc drmolili, než se modlili. Kněz věděl o tomto pro ministranty „bolestivém“ místě, proto se na ně trochu zamračil. A zamračil se, i když se Titus někam zatoulal myšlenkami. Zahleděl se do stropu, až pan farář musel zakašlat, aby ho upozornil.

Po skončení se Vendo ptal Tita: „Co to bylo při mši svaté, tys byl zase mimo!“

„No jo, ale jen trochu. Představil jsem si, jak...“ v tom se zarazil a odmlčel.

„Co sis představil?“ dorážel Vendelín.

„Ale nic. To je tajemství.“

„No, tak dobře, ty tajnůstkáři, uvidíme se zítra.“

2. Když se splaší krávy

Ráno bylo takové jako jindy. Vlastně skoro všechny dny, samozřejmě kromě neděle, byly u Zemanů ve Vajnorech podobné. Otec vstával jako první. Potichu se pomodlil, obstaral skromné hospodářství a o šesté už tahal za provaz na zvonici. To byl dorozumívací prostředek i budíček pro celou obec. I matka Agnesa mezitím vstala a zatopila v kamnech. Připravila snídani a potom vzbudila ostatní spáče.

„Titusku, vstávej, čekají tě velké věci!“ Její hlas přicházel jakoby z jiného světa a malý spáč se musel prodrat přes mnohé sladké sny, aby se probudil do reality.

„Co jste říkala, maminko?“

„Že tě čekají velké věci!“

„Co to bude?“

„Půjdeš pást krávy! A umej se!“

„Aha! Zase? Vždyť pást se dá i bez mytí!“

Titovi se zdálo, že té hygieny je příliš, ale poslechl. Věděl, že některé věci je třeba jednoduše udělat a nepřemýšlet. Zbytečné spekulace jen okrádají o čas.

Otec se mezitím vrátil. Sedli si ke stolu, spolu se všichni pomodlili a posnídali chleba, máslo a mléko. Pak se rozdělovala práce. Na každého se dostalo. Lenost u nich neměla šanci zapustit kořeny.

Zemanovi vlastnili nevelké pozemky, malou vinici, krávu a tele, několik hus a slepic. Pást krávy patřilo k Titovým povinnostem. I teď je hnal před sebou. Pást ve Vajnorech bylo lehké i těžké. Záviselo to na místě, kde se páslo, a také na počasí, ve kterém se páslo. Nejlepší místo bylo na pastvinách. Tam byla tráva šťavnatá, jemná a kravičky se pásly jako přikované. Chlapci měli čas na hry. Ale jak krávy ochutnaly někde lepší trávu, stále tam zabíhaly. Hlavně jetelinka jim chutnala. To je musel pastýř stále odhánět. Když spásly jetelinu jinému hospodáři, to byl mazec. Hrozil i výprask!

Nejhůř se páslo u Jurského lesa. Bylo to místo v oblasti, kde se nacházely obrovské mokřiny. Voda z kopců od Raše a Svatého Jury stékala na rovinu a vytvářela jezero i močál. V neproniknutelné džungli si hověli ropuchy, potkani, hadi a jiná divoká zvířata a rostliny. Z této divočiny se ozývaly tak hrozné zvuky, že i ti nejodvážnější chlapci z dědiny si troufali přijít jen na okraj tohoto strašidelného místa. A i další zvířátka tam byla: komáři, mouchy a ovádi. Ti štípali všechno živé. Hlavně v čase horka a právě takový den dnes byl, od rána připékalo.

Na pastvině za dědinou už čekal na svého kamaráda Vendo. Jeho kráva Malina se klidně pásla, ale on vypadal dost vystrašeně.

„Co ti je, Vendo?“ ptal se Titus.

„Ani se neptej, skoro jsem si sedl na hada!“

„Nepovídej!“

„Podívej, ještě tu někde musí být!“ Vendo vzal hůl a začal prohrabávat listí. Po chvíli opravdu našli zmiji v bojovém postavení. Byla stočená do klubíčka, hlavu měla vztyčenou. Jen kousnout! Nečekali a s hrůzou uskočili. Tím splášili krávy, které se daly na divoký útěk a tele za nimi. A za stádem chlapci.

„Musíme ji chytit, poběž!“ křičel Titus.

„Koho? Zmiji?“

„Hlouposti. Krávu přece!“

Dobytčata se zastavila až u dalšího stáda, které pásli chlapi z horního konce Vajnor. S těmi naši neměli nejlepší zkušenosti. Byli drsní a dělali jim naschvály, kde jen mohli. I teď je přivítali s posměchem.

„Tak jak, svatoušci? Trénujete nějaký kravský běh? Nebo se chcete přidat do party?“

„Viděli jsme hada a splášily se nám krávy. Vezmeme si je a půjdeme.“

„Ale, kam byste chodili. Nechte krávy pást a pojd'me si hrát.“ Po delším přemlouvání nakonec souhlasili. Hráli si tak vášnivě, že se do nitky zpotili.

„No vidíte, že se dá hrát i s námi,“ komentoval situaci ryšavý Karol. „Teď se pojd'me vykoupat.“

„To nám mamky zakázaly,“ vylouval se Titus.

„Skutečně zakázaly! Nenechte se vysmát. Nebo chcete přijít domů takoví špinaví?“

„To ne, ale...“

„Žádné ale, jde se!“

„Ale kam?“

„No přece do rybníka!“

„Tam nesmíme chodit. Ten patří statkáři Sprinzlovi, poplašili bychom mu ryby!“

„Ale co, vždyť i rybám prospěje pohyb. Vy se bojíte! Asi to nemáte v hlavách všechno v pořádku! V takovém vedru a nejtít do vody!“

„Kdo se nám postará o krávy?“ řešili chlapi poslední překážku.

„Miša tady necháme.“

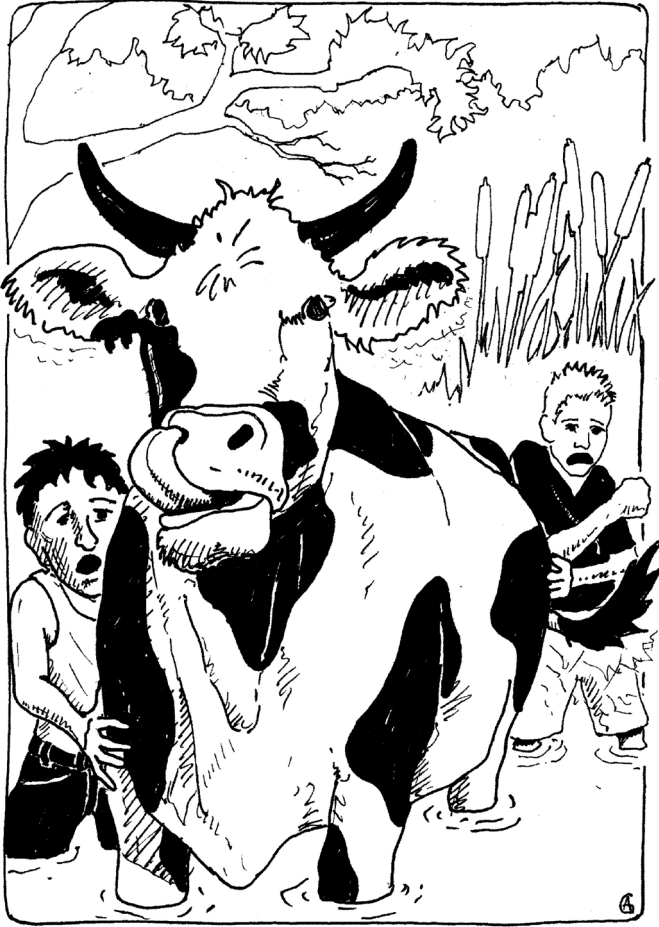
Titus s Vendem se dali nalákat a šli se koupat. Ze začátku to bylo příjemné, ale postupem času jim začaly překážet nadávky, které používali starší chlapi. Podívali se na sebe a Titus tiše řekl: „Jdeme pryč!“ Přítel přikývl.

„Hoši, díky za pozvání, ale už musíme jít.“

Těm však bylo ve vodě tak dobře, že jen odpověděli: „Jak chcete! Vaše věc!“

3. Otče, představte si, že...

Titus a Vendo odešli ke stádu a dobře udělali! Mišo spal a jejich krávy nikde. Chlapce přepadl strach. Vždyť ztratit krávy bylo něco ještě horšího než spáchat obrovský zločin. Drcli do Miša, ale ten jen vyjeveně blekotal: „Krávy? Já o ničem nevím, já jsem spal.“

„No, právě, že jsi spal, to je špatné. Aspoň nám ukaž, kam šly.“

„Nevím, zdá se mi, že směrem k jurským bažinám...“

„A jeje, jen to ne,“ lomil rukama Titus. S pláčem vyrazili tím směrem. Titus se cestou dokonce i modlil, když si v hlavě promítal, co se všechno může kravám stát a jak mu rodiče důvěřovali. Ale to ještě nebylo všechno. Obloha se hrozivě zatáhla. Ovádi doráželi a útočili na chlapce jako před bouřkou. Sem tam se i zablýsklo. Chlapci to nevzdávali a vykřikovali: „Rysulo, Malino, kde jste?“ Nic. Znovu křičeli a zas nic. Až najednou...

„Slyšel jsi?“

„Co?“

„Rysula zabučela.“

Na kraji bažin se jim otevřela cestička a chlapci na ni vběhli. Za chvíli se ztratila a změnila se na malou pěšinku, až nakonec i ta skončila v mokřinách. Právě tam byla Rysula a s ní její dvě kamarádky kravičky.

„Dobře, že je máme! Rychle je vyžeňme a jdeme domů.“

Jenže to nešlo tak jednoduše. Krávy nespokojeně mlátily oháňkami, protože je obklíčilo nespočetné množství ovádů, komárů a much.

„Musíme je vyhnat z toho lesa!“

„Ale jak?“

Zkoušeli to různě, dokonce krávy tahali za ocas, ale jejich snaha byla marná. Rysula byla po kolena zabořená v bahně. Začalo se smrákat, zdvihl se silný vítr a první kapky jim dopadly na čelo.

„Pomoc!“ začal křičet Vendo.

Kdo by jim tady jenom mohl pomoci? Titus se zase potichu modlil.

Přece se někdo našel! Soused Teodor se vracel z pole. Slyšel hluk a šel se podívat, co se děje. Když našel chlapce a zjistil, o co jde, začal konat. Našel suchý strom a zkoušel ho povalit. Podařilo se mu to, strom spadl těsně před Rysulu. Zároveň ze stromu něco vyletělo a udeřilo ho do čela.

„Jaký čert?“ zahromoval a hned si odpověděl: „Aha, netopýr. Opravdu se podobá tomu rohatému.“

Nebyl čas na filosofování. Teodor přešel po svaleném stromě před krávu. V tom se objevil druhý netopýr. Asi byl pořádně vyplašený, protože udeřil Rysulu rovnou mezi rohy. Ta se lekla, až vyskočila. Toho využil Teodor, zařval na ni tak silně, že se kráva sice málo, ale přece pohnula. A správným směrem. Ocitla se na pevné zemi. Tam už ji chlapci usměrnili a spolu s ostatními kravami hnali domů.

„Děkujeme, strýčku Theodore!“ zakřičel Titus, ale kdoví, jestli ho Teodor slyšel nebo ne. Spustil se totiž silný liják, hromy divoce burácely a vypadalo to, že se blíží konec světa. V té bouři vběhli všichni do vesnice. Zemanovi už byli celí netrpěliví. Otec Ján čekal syna na zápraží. Jak se zaradoval, když ho uviděl! Rychle otevřel maštal a zahnal zvířata dovnitř. Mezitím přikázal Titovi:

„Běž se rychle umýt! Potom nám povíš, co se stalo.“

Titus vešel do místnosti a uviděl matku, jak spolu s ostatními sourozenci klečí před zapálenou hromničkou a modlí se za syna. Když ji spatřil, skočil jí kolem krku a chtěl jí všechno povyprávět. Ona ho předešla a řekla mu: „Jak jsem ráda, že ses vrátil. Co se stalo?“ Když si všimla, jak je špinavý a unavený, ani nečekala odpověď. „Hlavně, že žiješ!“

Chlapec se umyl, přežehnal se a lehl si do postele. Byl nesmírně unavený. Když k němu přišli rodiče, otevřel pusu a začal vyprávět. „Otče, představte si, že...“ chtěl pokračovat, ale síly ho opustily a ponořil se do hlubokého spánku.

4. Hlavně, že krávy žijí!

Další den byla neděle a šlo se na nedělní mši svatou. Hlava rodiny už byla v kostele. Ján Zeman, kostelník, měl službu už od rána. První mši svaté se říkalo „ranní“ a druhé „velká“. Právě na tu se chystal zbytek rodiny. Maminka nastrojila svoje ratolesti a Titovi přikázala:

„Nezapomeň si vzít tu vyšivanou košili!“

„Aha, dobře!“ Šel ke skříni a vzal si tu nejkrásnější. Maminka mu přišla pomoci a zavázala mu ozdobné šňůrky. Přitom mu povídala:

„Víš, synku, vajnorské výšivky a kroje jsou tak nádherné. Naše ženy jsou velmi šikovné. Všiml sis, že i na oltáři máme vyšivané plachty? I v tom nás povzbudil důstojný pán Juriga. V Uherském sněmu dokonce řečnil v našem kroji. Sundal si kleriku a začal mluvit!“

„Opravdu, maminko?“

„Opravdu! Ale ty jsi nám ještě neřekl, co se včera stalo.“

Vtom se ozval zvon a to znamenalo, že už je třeba jít.

„Maminko, všechno vám řeknu při obědě. Já už jdu napřed. Potřebuji jít ke svaté zpovědi!“ Matka skoro vykřikla: „Stalo se něco?“

„Pána Boha je potřeba prosit o odpuštění! A i vy mi odpusťte.“

Prosit před svatou zpovědí o odpuštění byl krásný zvyk, který se u Zemanů praktikoval.

„Odpouštím, odpouštím, ať ti i Pán odpustí!“

Titus poskočil radostí, políbil matku na tvář a už běžel do kostela. Matka Agnesa zůstala v příjemném šoku a zmohla se jen na překvapivé: „Ach, ty děti!“ Potom potichu a s úsměvem dodala: „No, jak ho nemám mít ráda?“

Dnes bylo ministrantů o mnoho víc. I zpěváci přišli. Titus mši svatou prožil bez roztržitosti. A nezapomněl Pánu Bohu i Panně Marii děkovat za to, že včera všechno dobře dopadlo. Vendo neministroval. Byl vpředu a podle toho, jak kroutil očima, se zdálo, že si to žehlí u rodičů i u Pána. Po mši svaté si toho moc povědět nestihli. Z Venda vylezlo jenom:

„Tite, dostal jsi výprask?“

„Ne, ještě ne... Myslím, že ani nebude. A ty?“

„Vždyť jsi viděl, že jsem skoro celou mši svatou klečel. Nemůžu si sednout. Ještě teď mne bolí zadek. Můj otec říká, že když klukovi spadne rozum do kalhot, je potřeba ho vyklepat zpátky do hlavy. A to se také stalo.“

„Něco vydržíš, ne?“ povzbuzoval Titus kamaráda.

„Všechno je, jak má být! Hlavně, že krávy žijí,“ loučil se kamarád a odcházel za matkou.

„Ty to už máš za sebou. Mě to ještě čeká. Ale co, Bůh mi už odpustil, určitě mi odpustí i naši.“ Titus si dodal odvahy a rázně šel domů.

Nedělní oběd byl u Zemanů slavnostní, u stolu se sešla celá rodina. Otec se pomodlil a požehnal jídlo. Potom přišla na řadu maminka s polévkou a dalším jídlem. Manželé se řídili heslem: „Neděle se musí slavit!“ Po dobrém jídle otec zkoušel děti, co si pamatují z kázání.

„Tak, Tite, o čem to dnes bylo?“ Titus věděl, že taková otázka padne a byl na ni připravený.

„Pan farář mluvil o různých věcech, ale hlavně o tom, že Bůh má s každým člověkem plán.“

„Dobře, synku. A jaký plán měl s tebou a s Vendem včera? Co se stalo?“

Titus se nadechl a začal vyprávět všechno popořádku. Nemělo smysl nic vylepšovat. Jen by se zapletl a otec by jedna dvě poznal, že lže. Vyprávěl tak dramaticky, že nejen otec ztichl a matka napětím ani nedýchala, ale i sourozenci kulili oči.

„Ty jsi náš hrdina!“ ozvala se sestra.

„No, to bych zrovna neřekl,“ usměrnil otec pozornost od hrdiny na smrtelníka Tita. „Spíš to byla nezodpovědnost se šťastným koncem. Co se stalo, stalo se. Musíme si z toho vzít poučení! Za prvé: s kým se kamarádíš, takový jsi! Neměl ses spolčovat s Karolem a jeho bandou! Dokonce platí, že s jakými myšlenkami se kamarádíš, takový jsi! Za druhé: byl jsi neopatrný a dost jsi riskoval. Naše krávy, cizí majetek, svoje zdraví a možná i život!“

„Vždyť kdo to kdy viděl skočit rozpálený do vody,“ vstoupila do toho i matka.

„To, co jsi včera předvedl, bylo nezodpovědné. Můj otec by řekl, že je škoda každé rány, která ve tvém věku padne vedle. Ale ty víš, že se u nás děti nebijí. Tak co navrhuješ? Jaký trest si zasloužíš?“

Nastalo ticho. Sestra do toho vykřikla: „Ať měsíc umývá hrnce!“ Ale Titus se na ni podíval tak, že zase ztichla.

„Otče, dejte mi nějakou práci navíc. Budu ji svědomitě vykonávat,“ řekl Titus.

„To je dobré řešení,“ přikývl otec. „Jakmile začnou práce se senem, budeš mi pomáhat sít.“

Sečení byla těžká práce. Vyžadovala správný postoj, ale i patřičnou sílu. Titus k ní ještě zdaleka nedospěl. Jenže otec vychovával metodami, které mu odevzdali jeho otec a děd. Věděl, že chlap se stává chlapem při překonávání překážek a poctivou prací. Proto se mu trest zdál přiměřený a výchovný.

Matka hned pochopila, že je to tvrdý postih, a chtěla něco namítat. Otec vstal, pohladil ji po ramenou a tiše řekl: „Neboj se, budu u něho. A bude to jen několik dní.“

5. Jak se studuje na kněze?

Blížil se konec školního roku. Je však nutné říct, že ve škole se nejvíc učilo na konci podzimu a v zimě, když nebyla práce venku. Na jaře začínaly polní práce, takže děti ve škole bylo stále méně. Aby nakonec ve třídě nezůstal pan učitel sám, raději školní rok ukončil. I teď se k tomu schylovalo.

„Děti, tento týden se učíme naposledy. V pátek bude vysvědčení a potom prázdniny.“

„Hurá! Konečně!“ ozývaly se děti. Pohled na žáky ve třídě byl víc než zajímavý. Chlapci i děvčata byli různého věku, různého oblečení i různých znalostí. Někteří se chovali, jako by tam byli za trest, jiní byli neposední, jako by je štípaly blechy. Ale našli se i takoví, kteří učivo jen hltali. A mezi ně patřil i Titus. Jen co se naučil číst, půjčoval si knihu za knihou a četl je, kde se jen dalo. I při pasení krav. To se mu právě stala příhoda, na kterou pak dlouhý čas vzpomínal on i jeho okolí.

Kráva Rysula respektovala Titův studijní zápal. Jako kdyby věděla, že její strážce se chce vzdělávat, klidně se pásala. Titus si lehl do trávy, ponořil se do čtení a očima hltal stranu za stranou. Postupně mu víčka klesala. Nakonec usnul a svalil se vedle knihy. Nevěděl, jak dlouho spal, až ho vzbudil divný zvuk. Otevřel oči a s hrůzou zjistil, že mu Rysula žere knihu. Měla ji už v tlamě skoro celou.

Titus vyskočil, ale nevěděl, co má dělat. Začal křičet: „Pustíš ji, krávo jedna?!“ Kráva nic. Asi byla hladová po vědomostech a knihu žvýkala dál. To Tita nazlobilo a udeřil ji přes hřbet, až vyplivla i stránky, které už měla v bachoru. Když Titus viděl knihu s otisky kravských zubů, začal bědovat. „Jak jen to vysvětlím doma? Co bude ve škole?“ Skoro každý se to dozvěděl. A všude se mu smáli, ale on to statečně nesl.

Když bylo potřeba se něco naučit z paměti, přepsal si Titus text na papír z obalu od cukru nebo od mouky a měl ho v kalhotách i při kydání hnoje. Občas se na text podíval a tak si jej vryl do paměti. Jeho zásadou bylo: „Učit se tak, abych nikdy nedostal špatnou známku.“ A vyplatilo se mu to. Při rozdávání vysvědčení dostal pochvalu: „Výborně, Tite! Jen tak dál!“ To ho povzbudilo, aby se ještě víc ponořoval do knih.

Trochu se začal zamýšlet i nad svojí budoucností. Na hodině náboženství se dozvěděl, že je možné studovat i po skončení obecné školy.

„Jak se studuje na kněze?“ zeptal se nesměle pana faráře. Po této otázce nejdřív třída utichla a potom to zašumělo: „Aha, chce být farářem.“

„Děti, ticho!“ vykřikl pan farář. „To je velmi zajímavá otázka. Umí někdo odpovědět?“

Děti zmlkly. Jen známý uličník Karol se chtěl vytáhnout a nahlas řekl:

„Jak? Jednoduše! Jezdíš do města, tedy do Bratislavy, kamarádíš se s faráři, chodíš na mše svaté, nekoukáš po děvčatech a až přijde čas, oblečou tě do kleriky a jsi farář!“ Ve třídě to opět zaburácelo smíchem. Pan farář je gestem umlčel a ujal se slova:

„Ten, kdo se chce stát knězem, musí nejdřív milovat Pána Boha a cítit, že to i Bůh chce.“

„A to jako jde?“ vykřikl někdo ze třídy.

„Máme svědomí, kterým můžeme vytvořit s Bohem kontakt a zachytit jeho hlas.“

„No, já jsem tedy ještě nic nezachytil,“ ozval se Paľo.

„To je taky vidět na tom, jak se chováš,“ odsekla mu Terezka.

„No tak, uklidněte se! Poslouchejte!“ tišil třídu Titus. Kněz pokračoval: „Ten, kdo to cítí, by se měl poradit s knězem a zeptat se ho, co si on o tom myslí. Pokud není překážka, kněz mu dá doporučení a zájemce se přihlásí na další studia.“

„Nic pro mne!“ ozval se Karol.

„Opravdu, kněžství není pro každého. Ale potřebujeme i dobré rodiny. Pokud však někdo cítí, že má povolání k duchovnímu stavu, je potřeba za tím jít. Je to obrovský dar od Pána Boha.“

„A vy jste tak moc studoval?“ ptala se Anka kněze.

„Ano. Po obecné škole jsem studoval na gymnáziu a potom v semináři. Takovému mládenci se říká seminarista nebo bohoslovec. Když se nic mimořádného nestane a on stále cítí, že ho Bůh volá, může být vysvěcený na kněze.“

„Ale... na to je potřeba i hodně peněz, že?“ ozval se skleslým hlasem Titus.

„Ano, ale Bůh se o své postará,“ dokončil kněz řeč na toto téma. Hodinu zakončil výzvou: „Děti, prožijte pěkné prázdniny! Dávejte na sebe pozor a nezapomeňte na Pána Boha! Rád vás uvidím na mších svatých. A hlavně se modlete!“

Vzrušení ve třídě narůstalo, takže už jen vykřikl: „Běžte ve jménu Páně! A nepřerazte se.“ Dav žáků se vyvalil ze třídy jako voda z řeky při povodni.

6. Mozoly jako dědictví

Titův otec na trest pro syna nezapomněl. Uvědomoval si, že je to trest symbolický, protože od syna nemohl čekat velké výkony. Sečení trávy byla těžká práce. Ale chtěl mít ze syna chlapa, a proto ho v práci nešetřil. Už kolem čtvrté ráno naklepával kosu. Pak zaklepal Titovi na rameno: „Synku, jde se kosit!“

„Dobře, tatínku, už to bude...“ I když to bylo náročné, vstal. Vzal na rameno připravenou kosu a na louku přišel ještě v polospánku. První tahy kosou ho probraly. Ještě mu to nešlo jako dospělému, ale snažil se. Při každém záběru cítil, jako by ho někdo udeřil polenem po břichu. Skoro až zasténal. Otec to viděl a s úsměvem poznamenal: „Vydrž, Tite, vydrž. Bude z tebe chlap!“

„Dobře, dobře, ale nemuselo by to tak bolet,“ poznamenal syn a snažil se udržet správný rytmus práce.

„Trochu se seхни, ruku si dej na kosiště. Kosou nepředbíhej dopředu. A neber si široký pás trávy! Tlač na patu kosy!“ poučoval ho otec.

Titus dělal rychle pokroky. Nejvíc si cenil, když ho otec poklepal po rameni a pochválil před matkou: „Už mu to jde dobře. Hodně mi pomáhá.“

„To ráda slyším,“ radovala se upřímně hospodyně. „Donesla jsem vám džbán kyselého mléka, napijte se!“

Ještě nikdy nechutnalo Titovi kyselé mléko tak lahodně, jako po sečení. Objevil i nové věci. Zjistil, jak hnízdí ptáci, jak si zakládají rodinku čmeláci, kde se ukrývají žáby, jak se musí při sečení dávat pozor na mladé zajíce a srnky. Začal poznávat rostlinky a to, která je na co dobrá. Zdálo se mu, že život se stává plnější. Svěřil se s tím matce:

„V jakém krásném kraji žijeme!“

Ta mu odpověděla: „Vidíš, to všechno nám stvořil náš dobrý Bůh.“

Jedna příhoda se mu vryla hluboko do paměti. Otec sekl vpředu a bral pořádný pokos, tedy šířku trávy, kterou sekl. Titus šel za ním a najednou se mu zdálo, že se něco mihlo před ním v trávě. „Otče, něco jste vyplašil!“

„Vysleduj to,“ radil otec. Titus se zastavil, ale nic se nehýbalo. Tak pokračoval v kosení, když v tom se mu něco ovinulo okolo kosy.

„Tady to je!“

Otec se obrátil a hned věděl, o co jde: „Stůj, nehýbej se! Je to had, zmije!“ Přiskočil k synovi a chtěl udělat s hadem krátký proces. Ale had už byl mrtvý. Jen jedovaté zuby cenil do vesmíru a směrem k Titovi.

„Vidíš, jak na tebe číhal? Tak číhá i ďábel na člověka. Ani se nedivím, že v Bibli je znázorněn jako had. Dávej si pozor!“

Ty vyceněné zuby měl Titus dlouho před očima. Ve chvílích pokušení si uvědomoval, že takto mu chce Zlý ublížit!

Po několika dnech tvrdé práce přiběhl jednou Titus za matkou: „Podívejte, co to mám na ruce!“

Matka se podívala na místo, které jí ukázal, a usmála se: „To je mozol, synku! Od práce. To je naše dědictví. Podívej, i já je mám. I otec. Těch se naše rodina nezbaví.“

„To mají všichni lidé?“

„Všichni určitě ne. Páni a paničky je nemají. Jedině na jazyku od řečnění,“ šibalsky poznamenala matka.

Práce na seně skončily. Jednou v neděli matka udělala slavnostní oběd. Všechno probíhalo, jak bylo v neděli zvykem. Jen otec nakonec řekl: „Tite, tvůj trest je zahlazený. Jsem na tebe pyšný. Umíš pracovat a mimořádně mne těší, že máš pevnou vůli.“ Přivinul syna na hrud' a maminka ho pohládila a utřela si slzu.

7. Pěkné sny v myslí

Prázdniny skončily a škola zase otevřela svoje brány. Chlapci i děvčata přicházeli se svými zážitky a vyměňovali si prázdninové příběhy. Někteří přišli trochu víc odření, jiní opálení, Karol a jeho parta s novými nadávkami. Zdáli se i trochu drzejší. Jeden z nich si už i dobíral jednoho mladšího chlapce. Když to Titus uviděl, rázně se postavil před útočníka a řekl: „Na slabší si troufáš, ale zkus to se mnou.“

Přestože byl proti útočníkovi menší, jeho výraz v tváři a bojový postoj dávaly tušit, že souboj by to byl vyrovnaný. Spolužáci se rychle sběhli a čekali, co bude. Někdo vykřikoval. „Pojďte se podívat, divadlo zadarmo.“

Vtom zasáhl Karol, který svého kumpána uzemnil poznámkou: „Nech to být, nebo přijdeš o zuby.“

Útočník se stáhl za partou. Všichni si oddechli a některá děvčata s obdivem poznamenala: „Titus nesnese, když se ubližuje slabším.“

On se obrátil k roztřesenému chlapci a řekl: „Neboj se, nikdo ti neublíží!“

Kněz na první hodině připomenul, co žáky čeká v nastávajícím školním roce.

„Poslyšte, děti, chystá se u nás mnoho zajímavých událostí. Bude biřmování, nacvičíme jesličkovou pobožnost, v květnu budeme mít litanie k Panně Marii. A věřím, že se zapojíte i do přípravy hodů.“

„Nebojte se, pane faráři! Hody určitě slavit budeme. To je můj oblíbený svátek,“ ušklíbl se Karol.

„Tak ať vidím, že jdeš také ke svaté zpovědi,“ vrátil mu to kněz s úsměvem. „Jedna z akcí bude i pout' do Šaštína na svátek Sedmiboletné Panny Marie. Když jsme u toho, s radostí vám oznamuji, že na Slovensko, a to právě do Šaštína, přišli salesiáni.“

„A to je dobře?“ ozval se znovu Karol.

„Kdo jsou to ti salesiáni?“ zašumělo to ve třídě.

„To jsou kněží, řeholníci, kteří se věnují mladým lidem.“

„Řehotníci?“

„Ne řehotníci, ale řeholníci,“ opravil kněz.

„Řeholníci? A mezi mladými? A co s nimi dělají? Dávají je do polepšovny?“ zasmál se Paľo.

„Ne, i když tobě by se to hodilo!“ odsekla mu Terezka. Vendo se obrátil k Titovi a pošeptal mu: „Ta Terezka hlídá každé Paľovo slovo. Že by do něj byla zamilovaná?“

„Teď buď zticha!“ odfrkl Titus.

„Děti, řád salesiánů založil Don Bosco, italský kněz. Měl rád mladé lidi, a tak jim začal pomáhat. Zřídil jim školy, herny, internáty, oratoře a klubovny. Při výchově používal náboženství, divadlo, sport, hudbu, zpěv, akademie, modlitbu, zpověď i hry.“

„To jde dohromady?“

„Představte si, jde! Jen je potřeba umět. Brzy Don Bosco založil společnost, která pokračuje v tom, co dělal on. Někteří chlapci šli ze Slovenska do Itálie, aby se i oni mohli stát následovníky Dona Bosca, tedy salesiány. Nedávno je slovenští biskupové pozvali, aby se vrátili

zpět. Náš trnavský otec biskup Pavol Jantausch jim světil Národní baziliku v Šaštíňě.“

Pan farář jim to vyprávěl s takovým nadšením, jako kdyby se sám chtěl stát salesiánem. I žáci zůstali jako omráčení. Titus pozorně poslouchal a tato zpráva ho mimořádně zaujala. V žaludku cítil něco, jako by mu tam poletoval motýl. „Hmm, být knězem, pomáhat mladým a přitom být veselý a hrát si. To bych bral!“ pomyslel si v duchu. Pevně se rozhodl: „Musím se něco víc dozvědět o Donu Boscovi!“ Po hodině zašel za knězem a směle se ptal: „Nemáte nějakou knihu o tom Donu Boscovi?“

„Představ si, mám! Napsal ji důstojný pán Pavol Jedlička.“

„Nemohl byste mi ji půjčit?“

„Nemohl nebo mohl?“ natahoval kněz Tita. Nečekal na odpověď a pokračoval: „Přijď dnes na mši svatou! Po ní se podívám, kde ji mám.“

Titovi zbytek dne stále běhalo hlavou jen jedno jméno: Don Bosco. Jak byl šťastný, když knihu večer držel v ruce! Hned se pustil do čtení. Ani k večeri nešel. Když se setmělo, zasáhl otec: „Tite, co tam děláš?“

„Čtu knihu.“

„Jakou? Je pro tebe vhodná?“

„O Donu Boscovi.“

„Aha. To můžeš, ale až zítra. Šetříme petrolejem. Dobrou noc!“

Nedalo se nic dělat. Otec sfoukl lampu a každý zalezl do postele. Vtom si Titus uvědomil, že má svoji fantazii a že si Dona Bosca a jeho činy může představovat. Tak dotahoval jeho příběhy a viděl v nich i sebe: to bych udělal, tak bych pomohl, tam bych šel... Nakonec ho přemohl sladký spánek.

To, co se dělo s Titem, bylo nesmírně důležité. Zaplnil si mysl dobrými myšlenkami, touhami, krásnými vizemi. Dělo se to potichu, ale Titus se jednoznačně ocitl na straně dobra.

8. Na mši svaté jsi byl mimo

Ráno si Titus přivstal a houževnatě se pustil do čtení. Musel plnit i povinnosti. Ale volný čas patřil knize. Takto to pokračovalo několik dní. Ani za Vendem nešel. Ten to už nevydržel, přiběhl k Zemanům a zapískal známý signál. A nic. Titus nevyšel. Zapískal podruhé a zas nic. Že by Titus umřel? Po třetím hvizdu vyběhla ven Titova sestra a ptala se:

„Co chceš? Neumíš zaklepat, pozdravit a jít dovnitř?“

„Děkuji za pěkné přivítání. Je Titus doma?“

„Je.“

„A nestalo se mu nic?“

„Proč? Je zdravý jako řípa.“

„Tak mi ho zavolej.“

„Titeee, máš návštěvu! Nějaký kluk tě volá!“ Dobře věděla, kdo to je. Ale byla trochu dopálená, že musela jít otevřít dveře. Titus se za chvíli objevil a srdečně zdravil kamaráda. „Vendo, to jsi ty?“

„Človče, to už mne ani nepoznáš? Co se ti stalo? Jsi nemocný?“

„Ne, čtu knihu.“

„Coooo? Čteš knihu? No, to jsi dopadl!“

„Čtu knihu, ale ne ledajakou. O Donu Boscovi!“

„O kom? Toho neznám.“

„O Donu Boscovi. Počkej, povím ti jeho příběh,“ a Titus spustil. Vendo se ani ptát nestačil, Titus mluvil a mluvil.

Nakonec se zeptal: „Tak jak se ti to líbilo? Nechtěl bys i ty být salesián?“

„Nooo, takového kněze, jako byl Don Bosco, bych rád potkal. Stát se salesiánem? Vždyť to bych musel odejít z Vajnor! Ne, já zůstanu doma. Ale ty jsi nějaký změněný!“ Šibalsky se na Tita zahleděl a řekl: „Já už vím to tvoje tajemství!“

„Jaké?“

„No, pamatuješ, jak jsi jednou na mši svaté byl trochu mimo a pan farář se na tebe mračil?“

„To už udělal víckrát.“

„To ano. Ale ty jsi mi potom řekl, že máš tajemství. A já už vím jaké!“

„Jaké?“

„Představoval sis, že jsi u oltáře v kněžském rouchu. Podle toho, jak jsi mi tu básnil o Donu Boscovi, mi to začíná být jasné! Chceš být salesiánem!“

„Psssst!! Nikomu ani muk! Platí?“

„Zatím platí,“ usmál se Vendo a dodal, „ale vždyť nemáš, co skrývat. Je to tvoje věc.“

To opravdu byla především Titova věc. Jenže v ní měl ještě mnoho nevyjasněných otázek. Zatím si předsevzal, že bude dělat to, co Don Bosco, když byl ještě chlapec. Začal se víc modlit, chodil častěji ke svaté zpovědi a poklonit se Svátosti oltářní, povídal si s kamarády, snažil se přivádět je na dobré myšlenky, povzbuzovat je k dobrému...

Měl ideál a šel za ním. To ho provázelo přes celou zimu i jaro.

9. Ať se stane Boží vůle

V tu neděli pan farář překvapil všechny věřící. V ohláškách oznámil: „Blíží se slavnost Seslání Ducha svatého. V Šaštíne se koná velká pout'. Z naší farnosti vyrazí poutníci ráno po mši svaté známou cestou směrem na Raču a Marianku. U mého přítele důstojného pana faráře v Malackách se přespi a další den večer přijdeme do Šaštína. Salesiáni tam připravili bohatý duchovní i kulturní program. Zájemci ať si vezmou jídlo, vodu, deky a přihlásí se u kostelníka v sakristii.“

Po mši svaté se před kostelem shromažďovaly hloučky lidí a všichni probírali novinky z dědiny i okolí. Tety vyprávěly, kdo s kým chodí, kde se chystá svatba, kde křtiny.

Chlapi si zase vyměňovali zprávy, kde se dá dobře vydělat, kdo si pořádně popil, kdo se míchá do politiky, kde prodávají silné koně...

Titus se procházel mezi lidmi a v duši se usmíval, co se všechno po mši svaté řeší. Ale když mezi lidmi přicházela na přetřes i pout' do Šaštína, zbystril pozornost a začal natahovat uši. Jedna paní povzbuzovala ostatní k účasti slovy:

„Já tam pošlu svého muže i syna. Ať se polepší.“

„Já bych šla sama ráda, ale už mi neslouží nohy,“ stěžovala si jedna žena v letech.

„To já zase půjdu. Pravnučka se chce vdávat, tak pro ni chci vyprosit dobrého manžela,“ dodala jedna stařenka.

„Prý tam bude i pěkný program, který připraví ti salesiáni.“

Titus to všechno poslouchal a nahlas si povzdechl: „Ach, jak bych tam rád šel. Hlavně – podívat se na ty salesiány!“

Napětí v sobě nemohl udržet, a tak se doma vytasil s prosbou: „Tatínku, půjdete do Šaštína, že?“

„Půjdu, pokud mi to maminka dovolí. Však víš, že mám hodně práce.“

„Na pout' byste měl jít,“ povzbuzoval Titus otce.

„A to proč?“

„Abychom měli požehnání!“

„To máš pravdu.“

„To mne těší. Vzal byste i mne?“

„Ach, tak. Proto mne tam posíláš. O co ti vlastně jde?“

Titus se rozhodl vyjít s pravdou ven: „Chtěl bych vidět, co tam dělají ti salesiáni.“

Otec sebou prudce trhl. Dlouho se mlčky díval na syna, jako by mu chtěl dohlédnout až na dno duše. Znal svého syna a věděl, že je to dobrý chlapec. Vnímá, že i jeho modlitby jsou vroucné, opravdové. Že by se v Titovi událo něco, co nepostřehl? Měl se radovat nebo smutnit? Vstal a potichu se díval z okna ven.

„Tatínku, tak jak? Vezmete mě?“ ozval se znovu chlapec.

„Zvládneš to?“

„Já? Určitě.“

„Uvidíme, co tomu řekne maminka.“

„Dobře, počkáme, co řekne.“

Večer, když už Agnesa uložila všechny děti spát, přišel za ní manžel a vyložil jí zvláštní žádost syna. Pak jí řekl: „Víš, zdá se mi, že náš syn má povolání stát se knězem.“

„O, Jáne, i ty to tak cítíš? Já jsem to tušila už delší dobu.“

„Titus je nejstarší z dětí. Čekal jsem, že nám pomůže a bude dobrým hospodářem.“

„Sám víš, že kněžství je pro rodinu úžasný dar! Ale může být kněz z chudé rodiny? Vždyť vidíš, jak žijeme. Ne, nejsme toho hodni. Musíme mu to vmluvit.“

Manžel ji chytil za rameno, usmál se a řekl: „Agneso, uklidni se. Titus ještě není kněz. Možná ho to přejde...“

„Máš pravdu. Ať se stane Boží vůle!“

„Dobře. Tak ho do toho Šaštína vezmu.“

Ráno se Titus modlil ještě vroucněji než jindy. Otec už byl v kuchyni a jedním okem pozoroval synovo chování. Jakmile ho Titus uviděl, nevydržel a rychle se ptal: „Otče, tak jak?“

„Běž najít maminku!“

„Maminko, prosím vás, pojd'te rychle dovnitř, otec vás volá.“

Paní domu vešla dovnitř a postavila se k muži. To dělala vždy, když šlo o vážné rozhodnutí. Slovo však ponechala na hlavě rodiny. Ten pravil: „Maminka souhlasila.“

„Děkuji, děkuji,“ vykřikoval Titus a začal jim líbat ruce.

„Počkej, máme podmínky.“

„Jaké?“

„Nebudeš cestou fňukat a své věci si poneseš sám. Platí?“

„Platí!“ skoro vykřikl radostí syn a už už se chtěl balit. Až ho otec zastavil: „Počkej, Tite, neblázni! Vždyť pouť je až za tři týdny.“

Ty tři týdny žil Titus jako v ráji. Všechno se snažil dělat dobře. Poslouchal, studoval, modlil se. Opatřil si tašku a připravoval si věci na pouť.

Titus byl už od malička trochu náchylný na nemoci. Jako by je přitahoval. Několik dní před odchodem prochládl. Až tak, že musel do postele pod peřinu.

„Tite, z té naší společné poutě nebude nic,“ pravil otec synovi. „Až se uzdravíš, půjdeme do Šaštína a vezmeme i maminku, souhlasíš?“

„Slibujete, tatínku?“

„Slibuji!“

10. Panna Marie mě uzdravila

Tetky se scházely do vajnorského kostela. Jak bývalo jejich dobrým zvykem, ještě před kostelními dveřmi si vyměnily nejčerstvější novinky ze života dědiny: co kde zmizelo, kdo se s kým popral, co kdo říkal...

Teta Maryša nakonec oznámila: „Slyšeli jste to? S kostelníkovým synem je zle.“

„Cože? S tím blondáčkem?“

„No, s tím. Co tak vzorně ministruje.“

„Prý je to až na smrt,“ dodala jiná.

„Pomodlíme se za něho!“

A skutečně, tetka „předmodlovačka“ spustila v kostele sérii modliteb, které uvedla: „Nyní za našeho ministranta Tituska. A pořádně!“

Titus ležel doma v posteli. Byl velmi slabý, malátný a vysílený. Opakovaně se ho zmocňovala slabost, zimnice a bolesti. Rodiče hledali pomoc u doktora, ale ten jen konstatoval: „Nevím, co s tím.“ Kmotřenka se radila s jakýmsi odborníkem na koně. Pak přišla zvěstovat: „Och, moji drazí, ani on se s takovým neřádem ještě nesetkal.“

Nadějí byla ještě tetka bylinkářka. Přišla, podívala se na Tita a ptala se: „Chlapče, kde tě bolí?“

„Všude, teto, všude...“

„Zvláštní! Udělejte mu čaj z těchto bylin!“

„Teto, co mu je?“

„No... čaj mu pomůže!“ Domácí soudili, že byla také v koncích a neuměla přijít chorobě na kloub.

Titus ale měl ještě jeden zdroj pomoci. Tolikrát už slyšel v kázáních o tom, že Panna Maria je naše Matka. Začal uvažovat: „Moje rodná matka by mi pomohla. Proč to nevyzkoušet i u té nebeské?“ Ještě nikdy s ní nemluvil tak vážně jako teď:

„Panno Maria, my tě uctíváme jako Sedmibolestnou. Ty víš, že i mě pořád něco bolí. Prosím tě, uzdrav mě! Ty jsi i Pomocnice křesťanů, pomoz mi! Zbav mě nemoci! Když se uzdravím, tak budeš vždycky mojí Matkou a já budu navždy tvým synem. A budu tu pro druhé.“

Titus měl velmi důvěrný a opravdový zážitek s Pannou Marií. Takový, jaký může prožít čistá, dětská, důvěřující a láskou obdařená duše. V duchu se objali jako Matka a syn. K tomuto zážitku se vždy vracel, když mu bylo nejhůř. Titus od té doby začal žít s Marií v srdci.

Usnul. Když se vzbudil, cítil, že se s ním něco stalo. Vstal svěží a obnovený. Objevil se ve dveřích ve chvíli, kdy jeho matka právě zašivala kalhoty. Zdvihla hlavu, a když ho uviděla, překvapením se pořádně píchla jehlou do prstu. „Tite? Co ti je?“ vyskočila a chtěla ho chytit.

Syn se na ni usmál a řekl: „Cítím se dobře, maminko. Panna Maria mě uzdravila.“

Ta slova se matce zdála příliš svatá, proto se ještě pozorněji zadívala na Tita, zda neblouzní. Další synova věta ji uklidnila. „Mám hlad, nebylo by něco k jídlu?“

Titus se uzdravil a z toho zážitku si udělal nesmírně důležitý závěr pro život: Byl jsem uzdravený na přímluvu Panny Marie, proto musím žít v domě Panny Marie. A ten je v Šaštíně.

Slovo, které jsem dal Panně Marii, dodržím. Budu její syn navždy. V Šaštíně jsou salesiáni, proto být salesiánem znamená být jejím synem.

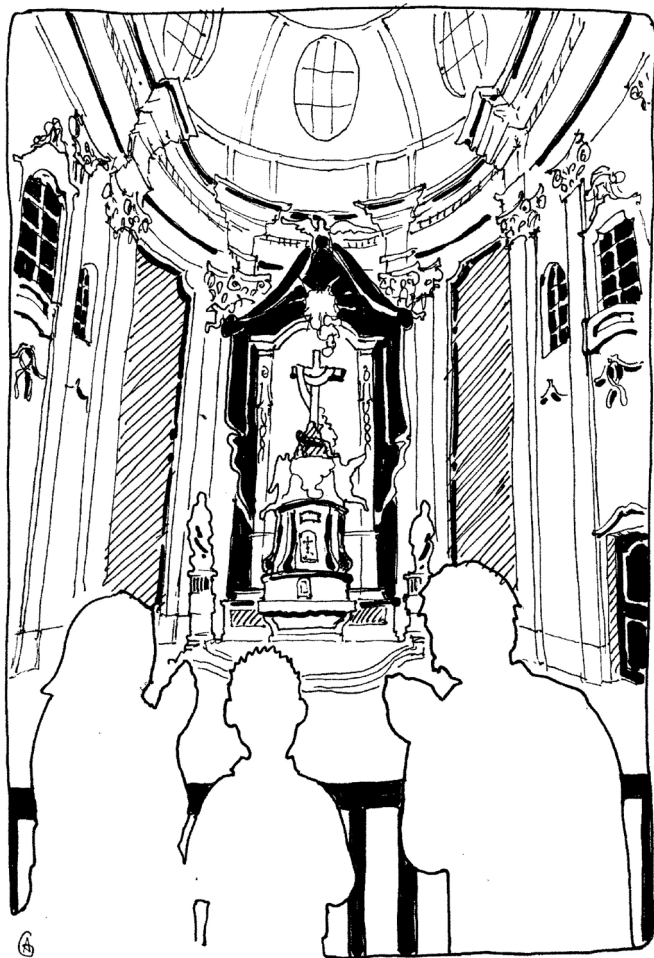
11. Tak to u nás chodí

Otec svoje slovo splnil a za pár měsíců vcházel s manželkou Agnesou a synem Titem do chrámu Sedmibolestné Panny Marie v Šaštíně. Muži si sundali čapky a ohromeni krásou chrámu kráčeli k oltáři Sedmibolestné.

„Maminko, to je nádhera!“ vydechl Titus.

„Psst, musíme tady být potichu!“

Před oltářem si všichni klekli a pohroužili se do modlitby. Co říkali Pánu Ježíši a jeho Matce Marii, zůstalo tajemstvím. Matka je po chvíli vyzvala: „Pomodlíme se za požehnání naší rodiny!“ Potom se odebrali bočním vchodem ven a ocitli se rovnou na nádvoří chrámu. Běhalo tu několik chlapců a jeden se obrátil k Titovi: „Ty jsi tu nový? Pojď, pomůžeme nám přenést stoličky.“ Titus neváhal a hned se přidal k chlapcům. Otcova slova mu připomenula, proč sem přišli: „Tite, máme se tady potkat s donem Bokorem.“

„Promiňte, musíme jít za donem Bokorem,“ řekl Titus chlapcům.
„Nevíte, kde bychom ho našli?“

„Ovšem. Pojd'te, ukážu vám, kde má kancelář!“ ochotně se nabídl jeden z nich.

Přešli do přízemní chodby a za chvíli už stáli před jeho dveřmi.

„Tady to je. Až všechno vyřídíte, přijd' za námi! Jak se jmenuješ?“

„Titus Zeman. A ty?“

„Já jsem Andrej Dermek.“

Otec jemně zaklepal na dveře. Ty se otevřely a objevil se v nich kněz středního věku, nižší postavy, příjemného vzhledu, oholený a ostříhaný

na ježka. Usmál se a přivítal hosty: „Vítejte, dobří lidé! Pojdte dál! Odkud jste přišli?“

„Otče, my jsme z Vajnor a psali jsme vám, v jaké věci chceme od vás radu.“

„Aha, už si vzpomínám! Tak toto je váš syn Titus a rád by u nás zůstal.“

„Ano, done Bokore. Ale nám se zdá, že by měl ještě počkat, trochu zesílit.“

„Maminko, vždyť jsem dost silný! Když je potřeba pracovat, zastanu i za sestru,“ ozval se Titus, kterému se nelíbilo, jakým směrem se začala ubírat rozprava o jeho budoucnosti.

„Víte,“ pokračoval otec, „náš syn se doslechl o vaší škole, dozvěděl se, co tu dělají chlapci, a nedá si to vymluvit. Nepomohl byste nám? Vždyť je pro něj opravdu ještě příliš brzo!“

Don Bokor vycítil, o co tu jde a pomalu si Tita prohlížel. Potom začal svoji řeč: „Viš, Tite, ne, že by ses mi nelíbil, ale musím ti říct, jak to u nás chodí. Máme tu víc než sto chlapců. Při takovém počtu musí být i pořádek.“

„S tím nemám žádný problém, že maminko?“ Matka se usmála a pohládila Tita po vlasech.

„Máme pořádnou školu. Jak ti jdou počty?“

„Vždy jsem měl jedničku.“

„A slovenština?“

„Tou mluvím od malička.“

„No, myslel jsem, jestli umíš číst i psát slovensky.“

„Samozřejmě, otče.“

„S kamarády se snášíš?“

„Se všemi, jen s Karolom z horního konce jsem se několikrát chytnul.“

„Aha. No, to se stává,“ uznale pokýval Bokor hlavou. „Umíš být i potichu? Vdržíš samostudium a jsi ochotný i posloužit?“

„Nemějte obavy! Pocházím z dobré rodiny.“

Při těch slovech se zase otec trochu pousmál.

„Nu, pak tu ještě máme volno, hry, divadlo a sport.“

„A to ani nejlépe?“ zasmál se uvolněně Titus. Don Bokor zůstal trochu zaskočený, protože mu došlo, že tento mládeneček je i šprýmař. Ani nestačil odpovědět, když Titus pokračoval: „Máte to tady přesně tak, jak jsem četl v knize o Donu Boscovi!“

„Ty jsi o něm četl knihu?“

„No, jasně! I já se chci stát salesiánem,“ vyhrkl naráz Titus.

„No, když je to tak...,“ don Bokor si uvědomil, že tu narazil na chlapecký drahokam. Na mládence jako lusk!

Titovi rodiče se znepokojeně vrtěli. Najednou viděli, že prohrávají. Proto se tak trochu prosebně obrátili k donu Bokorovi a ten vytáhl poslední trumfy: „Víš, Tite, ale rodiče ti odejdou domů a zůstaneš tu sám. Budeš tu nejmladší, bude zima. I maminka půjde pryč. Bude se ti stýskat a nebudeš za ní moci přijít, když se něco stane. Co s tebou pak budeme dělat?“

„Proč říkáte, že tady nebudu mít maminku? Bude tady přeci se mnou Panna Maria. Ta mne bude opatrovat a chránit. Já se nerozpláču, protože tady budu mít svoji nebeskou maminku. Dělejte se mnou, co chcete, jenom mne tu nechejte!“

V Titově odpovědi bylo cítit, že všechno, co říká, má hloubku. Don Bokor pochopil, že tady nejde o rozmar rozmazleného chlapce. Uvědomil si, že v něm působí Bůh. Podobnou situaci prožil Don Bosco s Dominikem Saviem. Usmál se na chlapce a řekl: „Když je to tak, jak říkáš, poprosím tě, abys nás nechal chvíli o samotě!“

Když Titus odešel, don Bokor pověděl rodičům: „Sami jste viděli. Myslím, že Titus je velmi dobrý a moudrý chlapec. Ten se vyseká z každé nepřijemnosti. Já bych ho do naší školy přijal. Kdyby nastaly nějaké problémy, přijdete pro něho. Nicméně konečné rozhodnutí nechám na vás, ano?“

„Dobře, done Bokore. Jenže jak to bude s placením za ubytování a za školu? Víte, my nejsme bohatí,“ utrousil s obavami otec.

„Dáte, co můžete. O ostatní se postará Pán.“ Potom se přesunuli na chodbu, kde na ně netrpělivě čekal Titus.

„Tatínku, maminko, tak jak?“

„Vydrž, dozvíš se!“

Don Bokor všem podal ruku a Titovi řekl: „Tak, kamaráde, zdá se mi, že se ještě uvidíme. Jsi přijatý! Na rodičích ale záleží, kdy nastoupíš. Přeji vám vše dobré a šťastný návrat!“

Titus začal radostí vyskakovat a objímat rodiče: „Děkuji, děkuji! Pojd'te poděkovat i Panně Marii.“

12. Šibal, má to promyšlené

Titus nenechal nic náhodě. Pilně se připravoval na další studium. Nechtěl oddalovat nástup do Šaštína. Trochu mu bylo líto, že opustí své dobré kamarády, hlavně Venda. Uklidňoval se myšlenkou: „Vždyť to nějak přežije. Nebo přijde za mnou.“

Pro nástup do školy bylo potřebné i dobrozdání od pana faráře. Když ho otec posílal na faru, řekl mu: „Tite, musíš se naučit životem protloukat sám. Běž pěkně za panem farářem a řekni mu, co potřebuješ.“

Titus vyrazil. Cestou uvažoval: „Co to potřebuju? Dobrozdání? Co by to mohlo být...? To asi, jestli se ostatním zdám dobrý. Vendo, ten by mi to zdání dal. Karol by mě nabouchal. Pro holky asi nejsem dost hezký. No, uvidíme, jak se zdám otci.“

Přišel k farním dveřím. Jemně zaklepal a na vyzvání vstoupil.

„Pochválen buď Ježíš Kristus!“

„Na věky věků. To jsi ty, Tite. Co tě ke mně přivádí?“

„Důstojný otče, chtěl bych jít studovat k salesiánům do Šaštína. Na to potřebuji vaše zdání, zda jsem dobrý!“

„Zdání? Myslíš dobrozdání!“ zasmál se kněz.

„Ano, to je ono. Co to vlastně je?“

„To je takové hodnocení. Doporučení, aby věděli, koho přijímají.“

„A dáte mi ho?“

„Dám, dám... Slyšel jsem, že v Šaštíně už jste byli. Líbilo se ti tam?“

„Moc.“

„Vydržíš?“

„Vydržím!“

„Tak dobře, synku. Dobrozdání ti napíšu. Trochu popřemýšlím, jak tě vykreslím. A pošli za mnou i otce.“

„I jemu napíšete to zdání? On ale je dobrý!“

„Ne, ne. Běž už!“ Kněz se dusil smíchem. Dobře věděl, že studie budou i něco stát. Zemanovi už měli kopu dětí, proto se chtěl otce zeptat, jak to plánují zvládat. Taky se ho při nejbližší příležitosti zeptal. Otec Zeman mu otevřel svoje srdce:

„Problém s penězi jsme přednesli i Titovi a víte, co nám řekl?“

„Co?“

„Šibal, má to promyšlené. Řekl nám, že kdyby ho nebyla Panna Maria uzdravila a zemřel by, na pohřeb bychom peníze našli. Tak nám oznámil: Vemte peníze, které jste měli připravené na můj pohřeb!“

„Fíha, z toho Tita nám vyrůstá silná osobnost! Ten má tedy jasno. A jde si za svým,“ poznamenal duchovní.

„To máte pravdu. Nějak už bude. Musíme víc pracovat a uskromnit se. Něco slíbila Titova kmotřenka i moje sestra.“

„Trochu vám můžu přispět i já a zeptám se věřících, jestli by nepomohli. I statkář Sprinzl je velkým dobrodincem. Uvidíme, co se dá dělat.“

Zpráva, že Titus jde studovat, se rychle rozšířila. Zejména když pan farář poprosil několik tetiček o podporu. Před kostelem se teď rozebíralo hlavně toto.

„Kterýže to jde do Šaštína?“

„No ten od Zemanů.“

„Od kterých? Těch je jako much.“

„Od kostelníků.“

„Aha, to už vím, o kom je řeč. Za toho jsme se přece modlili.“

Ve Vajnorech bylo mnoho Zemanů a rozlišovali se podle přezdívek. Těm, co bydleli blízko kostela a kostelničili, říkali ‚kostelníkoví‘. Všichni, i děti.

„To ten chlapec jde i do řehole k ‚seleziánům‘?“ ptala se jedna babka. Kolem šel právě statkář Sprinzl, který o tom věděl víc a usměrnil ji: „Ne ‚seleziánům‘, ale ‚salesiánům‘! Jsou to výborní kněží. Přijímají do ústavu i chudé mladíky, kteří se tam můžou učit. Je potřeba je podporovat. Když nemáte peníze, podpořte je v naturáliích. Berou i slepice, kačeny, mouku, cukr. Vždyť víte, chlapi jedí jako kyseliny. Právě jim posílám brambory.“

„Ach tak. Tak já jim pošlu pytel fazolí. Ať jsou zdraví a ať je jim teplo.“

13. Pamatuj, odkud si vyšel!

Čas pokročil, léto přešlo a pro Tita nastal dlouho očekávaný den. Sbalil si své skromné věci do kufru a začalo loučení. Vendo se rozloučil hned po ránu. Říkal: „Nemám na to loučení nervy! Na, přinesl jsem ti dáreček. Tu máš!“ Vytáhl z kapsy kousek látky.

Titus překvapeně reagoval: „Vendo, děkuju, ale k čemu mi bude látka?“

„Jen to rozbal.“

Titus opatrně rozbaloval látku a najednou z ní vypadl háček na ryby.

„Slyšel jsem, že v Šaštíně je rybník. Když budeš mít hlad a nebude co jíst, chyt' si rybu a upeč! Jak jsme to dělali spolu,“ vysvětloval mu přítel.

„Děkuji,“ odpověděl Titus a podal Vendovi ruku. Na víc se nezmohl. Slzy se mu tlačily do očí.

Dojímavé bylo i loučení se sourozenci. Nejstarší sestra mu darovala vyšíváný kapesník: „Je to společný dárek. Kdybys moc plakal...“ Bratr by jí jindy pořádně odsekl, ale nyní nebyla ta správná chvíle. Jen jí řekl: „Chlapi nepláčou,“ a objal každého, kdo stál v řadě.

Kmotřička přišla a dala mu dvě koruny: „Tite, když ti bude nejhůř, kup si nějakou sladkost.“ Student se zdráhal peníze přijmout, ale kmotřička se nedala odbýt.

„Maminko, co myslíte?“ poradil se.

„No, když dávají, ber. Možná budeš mít nějaké výdaje.“

Nejtěžší bylo loučení s rodiči. Bylo jasné, že se uzavírá jedna kapitola Titova života. Otec velmi dobře věděl, že je potřeba říct slova, která ho budou dlouho provázet. Položil mu proto ruku na rameno a řekl: „Poslouchej, synku, naučili jsme tě, co jsme uměli. Máš dobré vlastnosti, ale v mnohém ještě musíš bojovat. Jsi pracovitý, odvážný, obětavý, zbožný, máš rád lidi a rád si s nimi povídáš. To je základ. Musíš pokračovat v konání dobra. Pamatuj, odkud jsi vyšel. Měj v úctě kněze. Nemusíš být velký člověk. Stačí, když budeš dobrý člověk! Už se a neudělej nám hanbu!“

I matka chtěla něco dodat: „Poslouchej představené! Kdyby se ti něco stalo, dej nám vědět, přijdeme pro tebe!“ Pro pláč už víc nedokázala říct. Se vzlykotem ještě dodala: „Tady máš buchy na cestu.“

K pláči se postupně přidávali i sourozenci, kmotřička, otcova sestra, která mezitím také přišla. To všechno trhalo citlivé Titovo srdce. I on už měl pláč na krajíčku. Aby nevznikla pohřební atmosféra, zasáhl otec. Trochu přísným hlasem zavelel: „Nelamentujte tady! Vždyť nejde na smrt!“

I Titus se po chvíli uklidnil. Cítil, že by měl něco říct sourozencům. Ještě se k nim obrátil a zavolal: „Poslouchejte tatínka i maminku! Na Vánoce přijdu a donesu dárky!“ To trochu uklidnilo dětské osazenstvo.

A život šel dál. Jemu i jim.

14. Tady se z tebe lenoch nestane

Dvanáctiletý Titus dorazil do salesiánského ústavu a hlásil se u dona Bokora. „Vítej, Tite! Tak jsme se opět potkali. Netrvalo to ani tak dlouho,“ usmíval se kněz a podával chlapci ruku. Potom si nechal vyprávět, jaká byla cesta, pohovořil s tetou, která ho přivedla. Nakonec se opět věnoval Titovi: „Máš hlad? Že se ptám?! Chlapci mají pořád hlad. Hned to zařídím. Až se najíš, běž za naším ekonomem. On tě ubytuje a ukáže ti, kde se co nachází. V šest máme večeři.“

Všechno tu mělo spád. I Titova teta to pochopila: „Drahý Titusku, zdá se mi, že jsi v dobrých rukou. Tady nedopustí, aby se z tebe stal

lenoch. Já už půjdu. A nezapomeň poslouchat!“ Ještě jednou pohládila synovce a odešla.

Z ničeho nic byl Titus vtažený do salesiánského kolotoče a byly to pořádné obrátky. Vydal se hledat ekonoma. Rázně vykročil doprava a hned se srazil s jakýmsi mládencem: „Človče, dávej pozor! Skoro jsi mi rozbil nos!“

„Já? Tys mi udělal bouli na čele!“ Postižení si vyměnili zdvořilostní omluvy. Když se zvedli ze země a oprášili oblečení, podívali se na sebe. Tváře se jim rozjasnily.

„Titus?“

„Andrej? Jak jsem rád, že jsem tě potkal, kamaráde!“

Ti dva se znali už od první Titovy návštěvy v Šaštíně.

„Poslyš, nepomohl bys mi? Bloudím tady jako souseдова koza v hustém lese. Poslali mě za ekonomem. Nevíš, kde to je?“

„Pojď, všechno ti ukážu!“ Cestou už si povídali jako staří známí.

Ekonom, don František Sersen, byl v kanceláři. Mile přijal chlapce a obeznámil ho s tím, kde je jídelna, kde se vyučuje, kde se spí, kde je umývárna. Pak ještě dodal: „Víš, aby v domě nebyl úplný zmatek, řídíme se podle určitého programu. Vstáváme o půl sedmé ráno. Pak se umyjeme, pomodlíme, máme mši svatou a po ní snídáme. Následuje vyučování, oběd, rekreace, studium v tichu, večeře, volno nebo práce v nějakém kroužku. Opět posilíme tělo večerí a nakonec den končíme modlitbou v bazilice a večerním slovem. Pak jdeme spát. Abychom se nerušili, po desáté hodině máme silentium, tedy ticho. Vím, že sis z toho skoro nic nezapamatoval. Andrej bude proto tvým andělem strážným a bude ti pomáhat. Souhlasíte?“

„S radostí!“ přitakali Andrej i Titus.

Tak se Titus seznamoval s prostorami, chlapci i salesiány. Andrej byl dobrý průvodce. Prozradil Titovi i tajná místa domu. Nakonec si šli ještě prohlédnout baziliku. Právě v ní byla nějaká skupina poutníků.

„Odkud jste?“ vyzvídal Andrej.

„Z Malacek,“ dostal odpověď. Titus se zaposlouchal, co si povídají, a zůstal překvapený. „Jsou to Slováci nebo ne? Jakou řečí to mluví?“

„Samozřejmě, že Slováci. Jenom mají svoje nářečí. Vidím, že ty se tady nudit nebudeš,“ smál se Andrej z upřímného srdce.

„Proč myslíš?“

„Pro tebe je tady všechno nové. A to je dobře.“ Vtom přišel ke skupince věřících jakýsi klerik a začal jim vyprávět o historii baziliky. Andrej zašeptal Titovi: „Poslouchej, to se ti hodí. Historii nevysvětlí nikdo tak dobře jako asistent Feri Valábek.“

Ten se nadechl a spustil: „Šaštín je staré poutnické místo. Hraběnka Angelika Czoborová se na tomto místě dostala do prudké hádky s manželem. Ten se velmi rozzlobil a bez váhání ji vysadil z kočáru. Opravdu nepříjemná situace. Ale ona se nevzdala a vroucně se modlila k Panně Marii. Slíbila, že když se muž obrátí, dá jí udělat sochu a postaví jí na tom místě kapličku. Přestavte si, stalo se! Hraběte zlost přešla, přikázal obrátit a hraběnku odvezl domů.

Hraběnka také splnila, co slíbila. Pak na toto místo začali přicházet lidé, kteří věřili a modlili se, aby se i v jejich rodině stal podobný div. A byli vyslyšeni. Máme tu kroniku, ve které je zaznamenáno množství zázraků.“

Valábkovi najednou zaskočilo a rozkašlal se. Titus tehdy pošeptal Andrejovi: „Dobře to ten průvodce povídá, všemu rozumím.“

„Ano, Valábek, to je nějaký řečník. Má svůj styl. Lidé ho velmi rádi poslouchají!“

Klerik ještě silněji zakašlal a něco vyplivl do kapesníku.

„Ach, moucha, potvora jedna!“ řekl a zatvářil se přitom tak tragikomicky, že se přítomní neudrželi a dali se do smíchu.

„On to na ně narafičil, že?“ řekl Titus potichu.

„Tajemství, kamaráde, tajemství... a umění!“ mrkal Andrej na kamaráda.

Valábek se nadechl a pokračoval: „Když začali přicházet mnozí poutníci, církevní i světská vrchnost rozhodla, že se na tomto místě postaví chrám. Jak to však udělat, všude byly bažiny? Mniši, pauláni, měli zkušenosti a věděli, jak na to. Stojíte na dubech, přátelé!“ Mnozí se podívali pod sebe, ale žádné duby neviděli.

„Nelžete, pane salesiáne! Kde jsou ty duby?“

„Věc se má tak: Pauláni ty dubové kmeny natloukli do bažin, ty pak ztvrdly a mohlo se na nich stavět. Dobří lidé jejich snahu podpořili i penězi. Proto máme baziliku. Dokonce i Marie Terezie přispěla!“

„Skutečně?“

„Skutečně! Pokud chcete, můžete přispět i vy. Ale abych to neprodložoval: pauláni odešli a baziliku převzali diecézní kněží. Salesiáni sem přišli teprve nedávno, v roce 1924. Pro baziliku opatřili zvony a pracuje se na elektrickém osvětlení. Pojdte za mnou, ukážu vám, kde bude obraz Dona Bosca, zakladatele salesiánů. Tam vám o nich povím víc.“

Všichni se přesouvali k bočnímu oltáři, ale Andrej zjistil, že je čas jít na oficiální program. Šťouchl do kamaráda: „Tite, necháme je. Jdeme na samostudium.“

15. Nevzdávej to, nevzdávej!

Začal běžný studentský život. Jak si jen Titus pochvaloval, že ho doma naučili ráno včas vstávat, jíst, co bylo navažené, že ho maminka nutila do umývání nohou a rukou! Tady to bylo potřeba a on to zvládal. Uvědomil si, že bohatství není jen to, co má člověk na sobě, ale hlavně to, co má v sobě!

Studenti se mořili se slovenštinou, krasopisem, tělocvikem, matematikou, dějepisem, zeměpisem, latinou. Titus měl z Vajnor dobré základy a od Pána i dar bystrého úsudku, proto skoro všemu rozuměl. Salesiáni byli výborní učitelé a chlapci dělali pokroky. Titovi přeci jen dělaly trochu problémy diktáty ze slovenštiny a matematika. Ale ředitel domu don Viliam Vagač jednou prohlásil. „Moc se netrapte! Slovenština a matematika jsou celoslovenské studentské choroby. Časem se z nich vyléčíte.“

Tita dost znepokojila zpráva, že jako studenti soukromé školy musí půlroční i závěrečné zkoušky absolvovat na státních gymnáziích. Někteří měli cestovat až do Kláštera pod Znievom, jiní do Trnavy. Měl z toho trochu obavy. Vždycky je přece jen lepší, když zkouší známí profesori. Jeho pochybnosti znovu rozptýlil don Vagač, který chlapcům řekl: „Alespoň jim ukážete, co ve vás je!“ S Andrejem byli stále nejlepší kamarádi, ale i s dalšími vytvořili dobrou partu. Sešlo se tu skoro celé Slovensko. Byli tu chlapci z Bratislavy, Pohroní, ze Záhoří, od Trnavy.

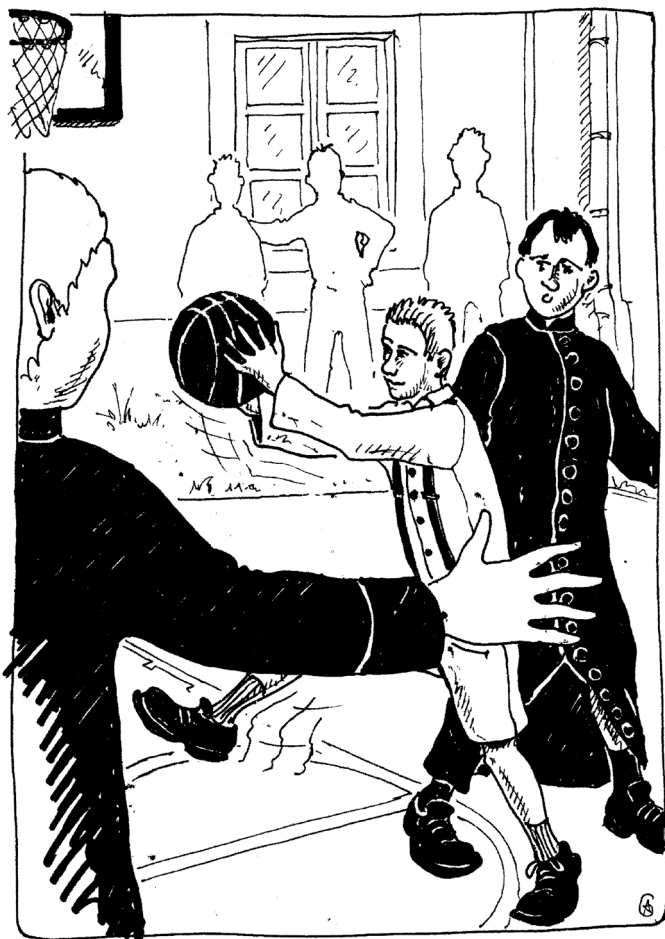
Salesiáni jim často zdůrazňovali, že národ potřebuje moudré a dobré lidi. Výchova měla tedy zasahovat celého člověka. Nejen jeho rozum, ale i srdce. Bylo to podobné tomu, co Titovi řekl jeho otec: „Je potřeba být dobrým člověkem.“

Jídla bylo dost, i když brambor nejvíc. Zatím nemusel použít Vendův háček na ryby. Šaštínský rybník si už byl prohlédnout. Zjistil, že i kapři z něho vykukují, jako kdyby si ho chtěli okouknout. Jednou si dokonce položil otázku: „A neposmívají se mi?“ Ale rychle ji zahnal a zatím mezi nimi vládlo příměří.

Na co se Titus pořád těšil, byl čas rekreace. Na dvoře před jídelnou se chlapci vybláznili do sytosti. Asistenti jim vždy přinesli nějaké nové hry. Titus si všiml, že i bohoslovci hrají, a to dokonce v klerikách. Nemohl se vynadivit: „Andreji, a to oni budou hrát v sutanách?“

„No ovšem, takový je předpis.“

„Ale to se jim špatně skáče!“

„Neboj se. Zvykli si. Když hrají studenti proti salesiánům, vždy nám dají nakládačku.“

Titus byl dobrý ve volejbale a basketbale. Sice nebyl vysoký, ale byl velmi pružný a dokázal vysoko vyskočit. A potom ten jeho úder do míče. Málokdo jej dokázal chytit.

Jednou ho vyhledal spolužák Štefko a tvářil se jako kyselé mléko: „Tite, je tady na tebe stížnost!“

Titus svařtil čelo a pokoušel se vzpomenout si, co provedl. Na nic však nepřišel.

„Nevím, o co jde,“ řekl po chvíli.

„Prý ses prosmýkl mezi rukama našemu kapelníkovi Jožkovi Strečanskému!“

„Nechápu.“

„Však pochopíš! Tady skoro každý na něco hraje. A když ne, aspoň nosí hudební nástroje. Dnes večer máš přijít na hudební zkoušku. Domluvil jsem ti schůzku na vrátnici!“

„Já? Mně? Jsem hudebně hluchý jako poleno.“

„To si myslíš jen ty. Nevzdávej to! Náš sbormistr umí i z nemehla udělat trubku,“ smál se kamarád.

Volky nevolky musel jít Titus před hudebního mistra. Sbormistr ho nechal foukat do trubky, bouchat do bubnu, strčil mu smyčec do ruky, ba dokonce i harmoniku musel tahat.

Nakonec ještě zazpíval pověstné: „Do-re-mi-fa...“ No, nedozpíval.

„Stačí, stačí,“ zastavil umělce vedoucí sboru.

„Tak co?“ ptal se Titus Jožky.

Ten pokýval hlavou a řekl: „Splnilo se na tobě proroctví Dona Bosca.“

„Opravdu? A jaké?“ s potěšením zareagoval nadějný umělec.

„Že zpěv chlapců je potřeba poslouchat srdcem a ne ušima. Mutuješ, drahý Tite! V této chvíli se víc hodíš na přednes prózy.“

Tita to potěšilo: „Aspoň na něco se hodím.“

Jak zjistil, hudba a zpěv byly v ústavu velmi prospěšné. Kultivovaly srdce chlapců a dodávaly jim radost do života. Bylo krásné, když se nějaký mladík odhodlal vystoupit před ostatními a zazpíval pěknou píseň nebo zarecitoval báseň.

A navíc se v bazilice stále něco dělo. Na obohacení duchovního programu byla velmi vhodná recitačně hudební pásma. Chlapce také často zvali, aby vystupovali i v širokém okolí.

Titus si začal uvědomovat, kolik dobra se dá udělat přes umění.

Začal se cvičit ve zpěvu. Světe div se, po čase mu to i šlo. I on uměl ostatní potěšit zpěvem hezké písně.

16. Cvičení dobré smrti

Titus se postupně zabydlel a spřátelil s ostatními žáky. Všichni měli dobrou vůli, přesto si s sebou donesli i svoje návyky a hodnoty. Na každém chlapci byl poznat kraj, ze kterého pocházel, rodinu, ze které přišel, povahu, kterou zdědil po předcích.

Na jedné straně bylo krásné, že jsou tak různí, na druhé straně to mezi nimi sem tam zajiskřilo. Ale jak se říká: „Hranatý kámen se musí obrousit.“

Aby to broušení neházelo jiskry, salesiáni velmi zdůrazňovali rodinného ducha. Jeho základem je láska k lidem, úcta k druhému, odpouštění, radostný a veselý styl života. Byla to jakási „míza“ pro život.

Někdy chlapeci i „přestřelili“, ačkoliv ne ze zlého úmyslu. Spíš šlo o to, že každý kraj měl i jiný smysl pro humor.

O tom se přesvědčil i Titus na vycházce po okolí Šaštína, kterou žáci společně absolvovali. Lojzko, chlapec z Oravy, vždy uměl rozesmát celou třídu. Někdy to však i přehnal. Jako tentokrát. Podíval se na stromy okolo cesty, předběhl je a najednou se nad nimi ozval jeho zvonivý hlas: „Zdravím, chlapeci. Jak jste maličci!“

„Aha, vždyť je na smrku, docela nahoře!“ vykřikovali překvapení chlapeci.

„Ihned pojd' dolů, nebo když vylezu za tebou, sletíš jako šiška!“ křičel na něho asistent.

„To bychom rádi viděli,“ smáli se studenti. Asistent měl totiž určitě přes sto kil.

„Už jdu,“ zavolal Lojzo.

Utrhl ještě pár šišek a házel je na chlapce. Ti odsakovali a házeli šišky nazpátek. Hned na to se Lojzo poslušně odebral dolů na zem.

„Promiňte, u nás to tak děláme,“ omlouval se mládenec. Ale koutky úst mu pohrávaly jakousi lotrovinou. Ta na sebe nedala dlouho čekat. Přiblížil se k Leopoldovi, trochu „fajnovému“ chlapeci z Bratislavy, a řekl mu: „Natáhni ruce, zavři oči!“

Ten důvěřivě natáhl ruce. V tom momentu mu Lojzo něco vhodil do kapsy kabátu a pořádně po něm poklepal. Nikdo nechápal, o co jde, dokud Leopold nedal ruce do kapsy. Najednou se ozval jeho zděšený výkřik: „Fuj! Mám tam vajíčka!“

Bylo jasné, že to udělal Lojzo. Na stromě našel vraní vajíčka a hned je použil pro tento žert.

Poté, co se na jeho hlavu sesypala kritika, se podíval na přítomné velkýma nevinnýma očima a poznamenal: „Promiňte, u nás to tak děláme.“

Titus v takovýchto chvílích cítil, že napětí ve vztazích je potřeba rozptylovat a chlapce usměrnit. Také to často dělal.

Studentům pomáhal v mírumilovném soužití i bohatý duchovní program. Modlitby v ústavu nebyly dlouhé, ale upřímné a pro chlapce

přijatelné. Byly rozdělené tak, aby posvětily celý den – od rána až do noci. Studenti měli možnost často přistupovat ke svátosti smíření. Jak říkal don Bokor: „Stačí, když kteréhokoliv kněze zataháte za rukáv. On vás ochotně půjde vyzpovídat.“

Mladíci měli každý měsíc cvičení dobré smrti. Tuto pobožnost zdělili salesiáni od Dona Bosca. V ten den vládla slavnostní atmosféra. Byl pozvaný kazatel, který přednášel chlapcům, potom byl čas na zpytování svědomí i dobrou zповěď. Don Bosco se jednou vyjádřil: „Kdo bude dobře přistupovat k cvičení dobré smrti, ručím mu, že přijde do nebe.“ To byla síla!

Chlapci měli příležitost chodit denně na mši svatou. Salesiáni je vedli, aby také často navštěvovali Pána Ježíše ve svátosti oltářní. „Do baziliky můžete odběhnout kdykoliv. Kdo je tam často, bývá často odměněný.“

Mnozí studenti se nejvíc těšili na večerní slovo. Salesiáni měli tuto tradici také od Dona Bosca. On měl ve zvyku chlapcům před spaním povídat nějaký příběh, připomenout nějakou událost, která se přes den stala, nebo povědět program na další den. I salesiáni to dělali.

Don Sersen jednou povídal večerní slovo, na které si mnozí ještě dlouho pamatovali. Řekl asi toto: „Chlapci, my všichni musíme táhnout za jeden provaz. Přátelství, která tady vytvoříte, přetrvají po dobu celého vašeho života. Za několik roků budete otci rodin nebo možná kněží. Budete stavět cesty, mosty, budovy. Náš národ velmi potřebuje, aby měl vzdělané, moudré a zodpovědné lidi. Obdivuji vaše rodiče, neboť to pochopili. Mohli jste jim doma pomáhat, ale oni vás poslali k nám. Věřte mi, vy toho nikdy nebudete litovat. Proto vás prosím, buďte zodpovědní za sebe, za rodinu, za jiné i za národ! A vytrvejte v dobrém!“

Po této řeči šli chlapci na svůj pokoj úplně potichu. „Hezky to řekl,“ pošeptal Andrej Titovi. A ten mu odpověděl: „Och, kolik je na Slovensku chlapců, kterým by se dalo pomoci, kdyby bylo dost kněží a salesiánů.“ Titus pochopil, oč tu jde.

17. Když kněží ztrácejí barvu

Velká „mobilizace“ všech obyvatel salesiánského ústavu v Šaštíně vždy nastala v období poutí. Ta na Svatého Ducha otvírala poutnickou sezonu a vyvrcholením byla pouť v září na svátek Sedmibolestné Panny Marie.

Když se blížil den D, připraveni byli zpovědníci, celebranti, kazatelé, kostelníci, varhaníci, hudebníci, ministranti, asistenti, květinářky, pěvecký sbor, kuchaři, uklízečky, hasiči, hlídači a vůbec všichni. Zasáhlo to i studenty.

Stalo se tradicí, že v podvečer svátku zahráli divadlo, operetu nebo předvedli nějakou akademii ke cti Panny Marie, umělecké pásmo z básní, písniček a scének. Vystoupení měla vždy velký úspěch, studenti je museli i vícekrát opakovat. Jak byl na pouti nějaký kněz nebo starosta, kterému se to líbilo, pozval studenty předvést představení také do své vesnice. Chlapcům to nevadilo, zpestřili si život a zároveň šířili dobré jméno ústavu.

Mezi studenty se začaly objevovat umělecké talenty. Někteří měli opravdu nádherné hlasy a dokázali vytáhnout i ty nejvyšší tóny. Titus jednou slyšel, jak dva poutníci hodnotí umělecký projev jednoho studenta: „Ten má ale hlas! Je to jako v Terchovej. Tam začnou zpívat co nejvýš a potom už jen zvyšují!“

Tita tato vtipná poznámka potěšila. Těšilo ho i to, že někteří z ústavu dokázali složit píseň, psát básně nebo tato dílka pěkně přednést. I on se stal součástí tohoto velkolepého tvořivého pohybu. Hudbu přenechal ostatním. Raději recitoval. Jeho jemný sametový hlas uměl dojmout až k slzám. Postupem času se vypracoval na schopného organizátora. Stál na centrálním místě a usměrňoval davy poutníků. Nebo jim radil, kde se dá zaplat mše svatá nebo kam jít ke svaté zpovědi.

„Tite, Tite, to musíš vidět,“ přiběhl k němu jednou rozrušený Štefan Sandtner.

„Proč jsi takový bledý, co se děje?“

„Nějaký blázen se dostal na římsu v bazilice. Dokonce tam našel žebřík a otevírá okna.“

„Vždyť je právě mše svatá!“

„No právě! Lidi jsou zděšení i kněží u oltáře ztrácejí barvu.“

„Pojď, podíváme se tam!“

Štefan s Titem se rozběhli do baziliky a po cestě se k nim ještě přidal Eugen. Vešli bočním vchodem a skutečně: místo modlitby je v bazilice přivítal zděšený šum. Lidé měli pohledy upřené nahoru na strop baziliky. Tam se v asi dvacetimetrové výšce procházel po římsě nějaký muž.

„Jak se tam jenom dostal?“

„Přes chór a věž! Honem za ním, ať se nestane neštěstí!“

Dobře, že už znali cestu. Proběhli chodbou, otevřeli dveře do věže a už se i dostali na schodiště, které vedlo na chór. Utíkali po schodech ještě výš. V tom viděli, že nějaký člověk schází dolů po schodech.

„Uhněte! Někáký blázen se prochází po římsě!“ vykřikl Štefan jasně a razantně.

„Už nemusíte utíkat, už tam není,“ řekl jim neznámý muž. Titus se na něj díval překvapeně, něco se mu nepozdávalo.

„Věřte mi! Byl to opravdu blázen, ale už tam není. Můžete se přesvědčit!“ Obešel je a klidně sestupoval dolů. Chlapci utíkali na místo, kudy se vcházelo na římsu. Opravdu! Viděli římsu i lidi v bazilice, ale člověk nikde.

„No, to mne podrž!“ chytil se Titus za hlavu.

„Na co jsi přišel?“

„Ten neznámý chlapík, který scházel dolů, to byl ten, který se tu v té výšce procházel.“

„Musíme jít za ekonomem, aby to tady urychleně zamknul. My budeme hlídat a ty za ním doběhni!“

Štefan donesl klíč a chlapci zamkli vrata od nebezpečného prostoru. O této události se ještě dlouhý čas vyprávělo. Mnozí se domýšleli, co by se stalo, kdyby byl ten neznámý spádl.

Don Bokor se tomu věnoval i na večerním slově. Zopakoval celý příběh a potom zakončil: „Chlapci, někdy jedna nepozornost, jedna událost, jedna nedokonalost ovlivní sled dalších událostí. A všechno může skončit tragicky. Prosím vás, dotahujte věci! Je nás tady mnoho, proto ať každý nechá věc na tom místě, kde ji našel, a tak, jak ji našel! Ty dveře byly předtím určitě zamknuté. Někdo z nedbalosti nezamknul a vidíte, co se všechno mohlo stát!“

Chlapci mu souhlasně přikyvovali a byli rádi, že se nic zlého nestalo. Večer, když Titus usínal, brblal si pro sebe: „Nějak přitahuji krizové situace. No, ale když je Bůh s námi, koho se bát? Nikoho!“

18. Ústav jako domov pro chlapce

Čas utíkal a chlapci se měnili v muže. Pravidelný rytmus mezi učením, modlitbou, kulturou a sportem jim prospíval. Byl založen literární kroužek Bernolák, ve kterém se rodili spisovatelé a básníci.

Salesiáni měli dobré propojení s Itálií a odtud přinesli i novou hru, ve které se kopalo do koženého míče. Jedna babička, když navštívila ústav a viděla, jak to studenti hrají, zameditovala: „Jaká divná hra. Chlapci bojují o míč, a když ho mají, tak ho od sebe odkopnou. Hmm, a proč nedají pro každého jeden míč? Ať si chlapci hrají. Byl by pokoj.“

Odovědi se nedočkala, jen ji jakýsi mladíček jemně upozornil: „Stařenko, nefilozofujte!“ Dokonce i představeným se fotbal zdál trochu „tvrdý“ sport a proto preferovali volejbal. Na to jim jeden z chlapců trefně odpověděl: „Pokrok nezastavíš...“

Chovancům někdy promítali i film. To byla vrcholná novinka. Jednou promítali nějakou komedii a chlapci v jednom kuse vybuchovali smíchem. Při scéně, ve které četníci naháněli zloděje, ani nedýchali. Už už ho měli, ale on v poslední chvíli uviděl sud s vodou a ponořil se do něj. Policisté jen koukali, jak jim kriminálník zmizel a celý sál trnul: „Objeví ho, neobjeví?“ Neobjevili. Policisté už odcházeli pryč, když někdo z nich vykřikl. „Je v sudě!“ Policisté na plátně jako by ho slyšeli

a nešťastníka chytli. Jenže i student se rázem změnil na nešťastníka. „Ty zrádce!“ křičeli na něj studenti a byli i drsnější. Přistálo mu i několik šťouchanců. Také tak se vytvářela rodina.

Pověst o dobré výchově v Šaštíně se nesla Slovenskem jako příjemný vánek, a proto každý rok přicházeli do ústavu noví a noví zájemci. Ti starší byli vedeni k tomu, aby se starali o mladší. Dobře to salesiáni věděli. „Služba vede k obětavosti a obětavost uschopňuje mladé následovat povolání, které pro každého připravil Pán. Buď do manželství, nebo do zasvěceného života. Tam i tam je oběť potřeba!“

Každý z chlapců udržoval kontakty se svojí rodinou i vesnicí různě. Na velké svátky a přes prázdniny mohli jet domů. Ale ne všichni opravdu jeli. Příčin bylo mnoho. Jedni to měli daleko, jiných bylo doma tolik, že raději zůstávali v ústavu. Další se báli, že je rodiče už nepustí nazpátek, protože „Práce je doma vždycky dost“.

Eugen Baša už nebyl tři roky doma. Když se ho Titus ptal: „Nepůjdeš na prázdniny k vašim?“ dostal takovouto odpověď: „Určitě ne. Nastoupil jsem do Šaštína i se svými třemi kamarády z dědiny. Vždycky, když některý šel domů na prázdniny, už se nevrátil. Radši uprosím naše, abych tady mohl zůstat.“

„Ani já nepojedu,“ ozval se Fero. „Otec si rád přihne a pak má sprosté řeči. Radši zůstanu tady a budu pomáhat salesiánům.“ Tak se rozhodli i další. V takovém velkém klášteře bylo práce dost. Stále se něco uklízelo, přenášelo, opravovalo, předělávalo...

Už se říkalo: „Když u salesiánů zaschne malta, jsou nešťastní.“ Hlavní bylo, že ústav se stával domovem pro mnoho chlapců.

Titus ale domů chodil. Udržoval kontakty, jak se jen dalo. Zatím skoro pravidelně během roku přibyl bratříček nebo sestřička. Jeho nejstarší sourozenci odrostli a rodičům už dost pomáhali. Takže Titus zjistil, že to doma půjde i bez něho. Při jednom takovém návratu do Vajnor vyhledal Titus Venda a pozval ho na procházku. Nejdřív vzpomínali na dobrodružství, která spolu prožili, potom navštívili místa, kde si hrávali...

„Pamatuješ, Tite? Tam nám Rysula zapadla do močálu.“

„To byla ale příhoda. Vendo, změnilo se toho v dědině mnoho?“

„Ani ne, skoro všechno je při starém. Jen ty tady chybíš.“

„No, to se nedá nic dělat. Takový je život.“

„Ale jedno mě těší...“ řekl Vendo tajemně.

„Co?“

„No, že jsi nezpanštěl! V srdci jsi pořád ten stejný jako předtím.“ To byla pro Tita velká pochvala. Chlapci cítili, že život každého jde jiným směrem.

„A co plánuješ dál?“ ptal se Titus přítele.

„No, víš... Škola mi moc nevoní. Po vojně se ožením. A ty?“

„Sám ještě nevím... U salesiánů se mi líbí, ale chtěl bych mít jistotu i od Pána Boha, že je to i Jeho vůle.“

„Snad si nemyslíš, že spadneš z koně jako svatý Pavel a všechno se ti vyjasní. Nejsem žádný teolog, ale jak tě znám od dětských let, neděláš hlouposti, rád se modlíš, ministruješ... Máš na to! Bůh tě volá! Klidně se porad' s moudřejšími, ale já to vidím takto.“

Šel tedy s tou záležitostí za rodiči a matka mu v slzách pověděla: „My jsme to tak trochu cítili a ze srdce ti kněžství přejeme a žehnáme ti.“ Titus věděl o síle požehnání, a proto rodičům velmi srdečně poděkoval.

Nejdůležitější byl názor představeného salesiánů. Při nejbližší příležitosti přednesl donu Bokorovi, co měl na srdci: „Blíží se závěrečné zkoušky a přemýšlím, co po nich. I o řeholním životě mezi salesiány jsem přemýšlel, ale nevím, jestli na to mám.“

„Chceš nějaký důkaz, že tě Bůh volá?“

„To je ono! Och, kdybych tak jenom věděl, kde mě chce mít.“

Don Bokor mu položil ruku na rameno a řekl: „Důvěřuj Bohu. Chceš jasně slyšet Boží hlas? Ale Boží volání je už v tvé touze po něm a po kněžství. Je nejbližší v tobě, jak jen je možné. Mně se zdá, že Pán tě volá. Víš, když jsem tě viděl poprvé, už tehdy ses mi zdál tak nějak duchovně podezřelý,“ od srdce se usmál představený.

„Tak ve jménu Božím jdeme do toho!“ zaplesal Titus a hned šel poděkovat Panně Marii do baziliky.

19. Nejezdi rychleji než anděl strážný

Vstoupit k salesiánům se rozhodlo víc mladíků z Titova školního ročníku. Všechno začínalo ročním noviciátem, který byl v Hronském Svatém Beňadiku. Titus do něho vstoupil v roce 1931.

Novici probírali salesiánské stanovy, dějiny řehole, její tradice, snažili se rozvinout se v salesiánském duchu a cvičili se v modlitbě i v ctnostech. Tady, v tichu kláštera, měli čas na osobní setkání s Kristem. Program byl vhodně vyvážený, aby nechybělo ani fyzické zatížení. Proto pracovali v přilehlé zahradě. Komunitu sem tam přišel navštívit i nějaký „zbloudilý“ spolubratr, tedy salesián z jiného domu.

Jeden den se před bránou kláštera rozezněl tak silný zvuk motoru, že novicům z hlavy vyhnal všechny svaté myšlenky. Don Babjak nechápal, o co jde, a když nebylo možné slyšet ani slovo, přerušil vyučování: „Bratři, něco se děje, uděláme si přestávku.“ Novici čekali jen na to. Všichni se nahrnuli k bráně kláštera a překvapením až couvli. „To je... auto... živé auto,“ vykřikl jeden novice.

„Neplácej, jak by mohlo být auto živé,“ opravil ho jiný spolubratr. Následovalo další překvapení: „Vždyť v něm je don Vagáč.“

„Odkdy má řidičský průkaz?“ divili se novici. Obstoupili auto a dotýkali se ho jako nějakého velblouda.

„Kam jedete, done Vagáči?“

„Podívat se, jak se vám daří. A pak do Vráblov.“

„Daří, daří. Pojd'te dál.“

Představený pohotově zareagoval a pozval hosta na vyučování. Ten mu něco pošeptal do ucha a novicmistr přikývl: „Chlapci, don Vagáč vám promítne světelné obrazy o Donu Boscovi a salesiánech ve světě.“

To bylo radosti. Ukázalo se, že spolubratr procestoval velký kus Slovenska a v kostelech nebo lidových domech promítal na sklo malované obrázky o salesiánském díle a tak dělal velkou osvětu dílu Dona Bosca. Jak sám říkal: „To byste se divili, jaký úspěch to má. Technika není všechno, ale může pomoci při hlásání dobrých myšlenek. Don Bosco chtěl být v těchto věcech na čele pokroku. I teď dělá doslova zázraky a zachraňuje mládež.“

To novice ještě víc povzbudilo, aby na sobě pracovali. Jeden mu ještě při odchodu popřál: „Pamatujte, done Vagáči, že se nevyplatí jezdit rychleji, než létá váš anděl strážný!“

„A novice ať si pamatuje, že nemá brát jméno staršího salesiána nadarmo!“ nedal se spolubratr. Vesele zamával a už zmizel za zatáčkou.

Noviciát trval rok a skončil prvními sliby, které byly 6. srpna 1932. Jeden sen se Titovi splnil. Stal se salesiánem. Nic mu nebránilo, aby se posunul k druhému – ke kněžství. Cesta vedla přes dva roky filozoficko-pedagogických studií. Pokud se nic mimořádného nestalo, mladí salesiáni pokračovali v asistenci. Tedy to, co se naučili, si vyzkoušeli v praxi. Šli do salesiánských domů a tam se potkávali s mladými lidmi. Vedli různé kroužky, družiny, organizovali kulturní a sportovní programy, ministrantská setkání...

Titus dělal „asistenci“ v Hronském Svatém Beňadiku a v Moravské Ostravě. Slovenští salesiáni tvořili jednu provincii se salesiány z Čech a Moravy.

Psal se rok 1937 a pro Tita nastal čas studovat teologii. Možností bylo víc, ale představení hledali vhodného adepta pro studium v zahraničí.

Chtěli mít spolupracovníky připravené na nejvyšší úrovni. Don Bokor to zdůvodnil na poradě přestavených takto: „Bratři, potřebujeme moudré spolubratry s rozhledem, kteří by se starali o náš dorost a dávali nám správné budoucí vize. Potřebujeme někoho poslat na studie do Říma. Zdá se mi, že Titus Zeman by to zvládl.“

Don Sersen poznamenal: „I já jsem pro. Zeman je horlivý, kamarádský, věrný v povolání, zbožný a má i další dobré vlastnosti.“

Někdo z přítomných utrousil poznámku: „A nezpychne?“

Hned dostal jasnou odpověď: „Ne. Zeman, ne.“

Tak se Titus ocitl na Gregoriánské univerzitě v Římě. Byla to pro něho velká čest a vyznamenání, ale i zodpovědnost.

20. Zasvětit se Bohu se vyplatí

V Itálii se Titovi otevřel nový svět. Vstoupil do jiných vztahů, jiné kultury, mezi bohoslovce ze všech koutů světa. Pochopil, že Církev je skutečně katolická, tedy všeobecná, otevřená a objímající všechny lidi – bez rozdílů ras, společenského postavení, věku, stavu...

Utvrdil se v přesvědčení, jak moc jsou pro rozvoj lidského společenství potřební kněží. Když bohoslovci vyprávěli o svých zemích, skoro stále se objevovalo: „Náš pan farář se věnuje charitě.“

„No, a náš duchovní založil sirotčinec.“

„Ten náš každý den navštěvuje nemocné a také vyučuje ve škole.“

„Tite, a co ten tvůj?“

„Ten můj? Probudil celou vesnici.“

„Cože?“

„K životu!“

Představený diskuzi zakončil slovy: „Vidíte? Tam, kde je dobrý kněz, šíří se dobro.“

Italština Titovi nedělala problém. Učil se ji v noviciátě a pak individuálně. Když měl volný čas, velmi rád obdivoval historické památky Říma. Často přitom filozofoval: „Kde jsou jen ti lidé, kteří to tvořili. Ach, jak je ten život krátký. Jak se vyplatí žít, když to všechno tak rychle pomíjí?“ Odpověď pro něj zněla jasně: „Vyplatí se zasvětit život Bohu a lidem.“

Jednou při takovéto procházce uslyšel slovenštinu. Před ním byli nějací Slováci, kteří obdivovali velkolepost Kolosea. Vykročil k nim,

že je pozdraví. Už už otvíral ústa, když tu jeden povídá: „Podívej, jaký pyskatý černochoch.“ Titus se podíval, o kom mluví a viděl, že je to shodou okolností mladík, který pracoval na jejich univerzitě. Titus taktně zakašlal a řekl Slováckům: „Ale je to velmi dobrý člověk.“ Krajané vykulili oči překvapením.

„Vy jste nám rozuměl? Vždyť my nic...“

„Vždyť ani já,“ usmál se Titus. „Znám toho chlapce, je to dobrák od kosti.“

Slovo dalo slovo a z těch dvou se vyklubali příjemní lidé. Byli to američtí Slováci, kteří se vydali na dovolenou do Říma. Tita pozvali na dobrý oběd a při loučení mu dali dar: „Na knihy a na sklenku vína, když ti bude nejhůř.“

Titus se usmál: „Stačí jen na ty knihy.“

Po kvalitních teologických základech na Gregoriánské univerzitě rozhodli představení, že bude vhodné, když se „nadýchá“ také ryze salesiánského prostředí. Proto ho poslali pokračovat ve studiu na Institut teologie v Chieri u Turína.

Turín byl působištěm Dona Bosca. Tady se odehrávaly velké události z jeho života, tady postavil první oratoř, tady byl „mateřinec“ všech salesiánů. Titus si do svých poznámek zapsal: „Děkuji Ti, nebeská Matko, že jsi mne pozvala do salesiánské společnosti. Díky Tobě za možnost pobývat na místech, kde žil Don Bosco. Ty víš, jak mne obohacují meditace v jeho rodišti v Becchi, nebo na Valdoccu. Díky, že se cítím jako doma.“

Titus se od průvodců dozvěděl podrobnosti ze života zakladatele salesiánů: „Tady jeho matka Margita sázela mrkev, petržel i zelí a chlapci jí to všechno pošlapali. No, a Dominik Savio setrval ve vytržení po ranní mši svaté před tímto oltářem. Tam zaútočili najatí vrazi na Dona Bosca, ale tajemný vlčák Sivák ho zachránil. Tolik událostí v jednom životě.“

Často zalétal myšlenkami do Vajnor a mnohé věci mu byly povědomé. I on měl mnoho příhod, které vytvářely podobnou mozaiku jeho života.

„O čem přemýšlíš, Tite?“ ptal se přítel.

„O sobě a Donu Boscovi.“

„A na co si přišel?“

„Jeho životní cesta je trochu podobná té mojí. Také on pocházel z rolnické rodiny, i on kosil trávu, kopal brambory, oral pole, pásł krávy...“

„No vidíš, i z tebe může být velký člověk.“

„Víš, jednou mi otec řekl, že nemusím být velkým člověkem, ale důležité je stát se správným chlapem. I Donu Boscovi o to šlo. Co teď“

můžu dělat, je učit se od něho, jak to všechno prožívat s Bohem. O to se musím snažit.“ Znovu se ponořil do meditace, ve které děkoval, že ho dobrotivý Bůh napojil na salesiánskou rodinu. A děkoval Bohu za všechny lidi, které mu Pán Bůh poslal do cesty.

21. Na cestě za povoláním

Titus byl velmi rád, že ho doma ve Vajnorech naučili tvrdě pracovat. Nebál se žádné práce a to si tady velmi cenili. Když bylo potřeba, vždycky pomohl a živě se zapojoval do práce. Jeho heslem byl známý salesiánský pokřik: „Vado io! – Já jdu!“ Domů na Slovensko bylo daleko, proto zůstával v Itálii i přes prázdniny. V oratořích se zapojoval do různých výchovných programů s mladými lidmi.

Teologická studia i zkoušky dělal v latině a v italštině, ale musel znát i základy hebrejštiny a řečtiny. Spolubratři se ho často ptali: „Tite, a jak přemýšlíš? V italštině, latině, nebo slovenštině? Nebo dokonce v řečtině?“

„Nebojte se, myslím tak, jak je potřeba,“ s humorem reagoval dotázaný. Už byl zvyklý, že když někdy bratr bratra popíchne nějakou poznámkou, je nejlepší se přes to přenést s humorem a trpělivostí. I v té se cvičil. A to tak, že na mnohé poznámky hned neodpovídal a snažil se mít nadhled nad věcí.

Tita někdy přepadl stesk a samota. S tím se trápil každý, kdo opustil svoji vlast. Byla to jakási daň za možnost studovat v zahraničí. Tehdy se utíkal k modlitbě a myšlenkami často zabíhal k své rodině i k bratrům salesiánům. Těšilo ho, že spouštěli dílo za dílem. Kterýsi z nich mu napsal: „Kdy už přijdeš domů? Co se tam po tom světě tolik touláš. Práce tu máme až až.“

V jiném dopise se ho zase další spolubratr ptal: „Tak jak, Tite, ještě stále platí, že cizina je macecha?“ Titus neměl ve zvyku kritizovat poměry v jiných domech, zejména když viděl, že se každý snaží vytvořit rodinné prostředí. Proto odepsal: „Hm, ale i macecha se někdy vydaří...“

Blížil se ke kněžskému svěcení, ale ještě před tím bylo potřeba složit věčné sliby. První skládal už skoro před šesti lety a pravidelně si je obnovoval. Církev to moudře zařídila. Nehnala řeholníky, aby se bezhlavě hrnuli do věčných závazků. Adepti si nejdřív měli v běžném životě prověřit, zda dokáží žít chudě, poslušně a čistě podle stanov té které řehole. Až po několika letech se mohli zavázat věčnými sliby.

Po napsání žádosti o věčné sliby zasedala provinciální rada a jednohlasně schválila Titovu žádost. O pár měsíců později, když se schvalovala jeho žádost o přípuštění ke kněžskému svěcení, direktor, jeho přímý představený, řekl: „Kéž bychom měli co nejvíce takovýchto spolubratrů. Je skromný, nadaný, bystrý, veselý, pracovitý, smělý i rozvážný. Něco z něho bude.“

Rozhodnutí o jeho kněžství padlo, ale ještě nebylo zveřejněné, proto byl Titus jako na jehlách. Jednoho dne za ním přišel spolubratr a říká mu: „Pan direktor tě volá.“ Titus věděl, že jde o vážnou věc. Dozví se rozhodnutí o svěcení. Skoro se mu nohy podlamovaly, když klepal na dveře. V mysli mu běhalo: „Schválili, neschválili? Panno Maria, dej, aby schválili.“

„Tak, Tite,“ nastala pomlka a direktor komunity to šibalsky natahoval, „musím ti oznámit, že tvá žádost o svěcení byla ... schválena.“

V místnosti bylo slyšet Titův šťastný výdech: „Bohu díky!“

„Zároveň ti s radostí oznamuji, že svěcení bude 23. června tohoto roku v Turíně. Gratuluji.“

To bylo radosti. Titus poděkoval a z pokoje utíkal jako telátko na jarní pastvu. „Budu knězem, budu knězem... Budu svatým knězem!“

Radost mu trochu kalily události ve světě. To se děly věci. Na obzoru byla velká válka a bratři se často ptali: „Co my můžeme v této věci dělat? Může jednotlivec nějak změnit chod dějin?“ Na co přišli, se dalo shrnout do několika málo slov: „Je nutné se obětovat a modlit!“

22. Titovo nesmazatelné znamení

Titus absolvoval duchovní cvičení a vykonal také generální zpověď z celého života. Tu všem vřele doporučoval kazatel duchovních cvičení: „Možná generálku ani nepotřebujete, ale před kněžským svěcením se vřele doporučuje.“

Titus generální zpověď opravdu nepotřeboval. Ta je nutná pro ty, kteří buď zamlčeli nějaký těžký hřích, nebo dobře nelitovali svého provinění... Ale byla užitečná, hlavně když šlo o osobní historické mezníky jako svatba, nebo nyní – před svěcením.

Titus se zpovědi nebál. Kdysi v dětství se mu to sice několikrát stalo, ale doteď si pamatoval, jak mu pan farář řekl: „Tite, vždyť i Svatý otec se zpovídá.“

To mu pomohlo: „Když i on, tak proč ne já?“ I teď měl svého zpovědníka, kterému v pokoře vyznával svoje hříchy a provinění. Doslova cítil, že to jeho duše potřebuje. Líbilo se mu, jak italský spolubratr Luigi často říkával: „Bratři, pojdte ke zpovědi! Vždyť proč duši nedat sprchu milosti?“

23. června 1940 v Turíně nastal pro skupinu salesiánů mimořádně slavnostní den. Za přítomnosti ohromného počtu věřících Titus Zeman a jeho spolubratři diakoni přijali jeden z největších darů, jaké může člověk tady na zemi dostat. Je to dar kněžství. Celou slavnost vedl kardinál Maurilius Fossati.

Všechno probíhalo slavnostně, jen v jedné části vznikla humorná situace. Kardinál se obrátil k ministrantovi a řekl mu: „Mitru na hlavu.“ Ministrant nereagoval. Asi si trochu zdříml, nebo zaletěl myšlenkami do jiných sfér bytí. Proto biskup ještě jednou poznamenal: „Mitru na hlavu.“ A ministrant si mitru dal na svoji hlavu. Kardinál měl co dělat, aby zastavil příval smíchu. I mezi přítomnými to zašumělo. Když se situace uklidnila, slavnost důstojně pokračovala.

Kardinál v kázání zvýraznil úlohu kněze. Jeho slova by se dala shrnout takto. „Kněz je druhý Kristus, který se má tak, jako jeho Mistr, obětovat za druhé! Bratři jáhni, vy víte, že ne všechno je vidět. Ale s vaší duší se něco mimořádného stane. Svěcením dostanete nesmazatelné znamení... Neposkvříte ho špatným životem. Buďte pro druhé svědky, že se dá žít podle evangelia! Připomínám vám, že podle staré tradice adeпти kněžství při svěcení prosí Pána Boha o nějaký mimořádný dar. Vřele vám to doporučuji. Jdeme do těžkých časů, ale když je Bůh s námi, nemusíme se bát! Kdybychom i zemřeli za Krista, co se nám může stát? Jen to, že jdeme k Otci.“

Po mši svaté se Tita ptal spolubratr: „Prosil jsi o něco mimořádného?“

„A ty?“

„Ano, o to, o co i Don Bosco.“

„???“

„O dar slova. A ty?“

„Kromě jiného jsem se modlil také o výdrž v dobrém až do konce svého života.“

„Tak kéž se ti to splní,“ popřál mu novokněz a bratrsky Tita objal.

Kdo má smysl pro hodnoty a jiné vidění světa, musel obdivovat, jak se tito mladí lidé zříkali své pokrevní rodiny, manželky, dětí a byli odhodlaní obětovat svoje životy za dobro druhých. Už to nebyli jen bezstarostní mladíci, kteří ve třídě řešili morální případy a hovořili o filozofických proudech ve společnosti. Už se měli setkat s reálným životem, ve kterém válka nakupila mnoho bolesti a smutku...

Na slavnostním obědě provinciál italské oblasti poklepal na sklenici. To byl signál, aby všichni ztichli. Představený se ujal slova: „Bratři, blahopřeji vám k obdržení svátosti kněžství. Přišla na vás řada, abyste odevzdali štafetu života dál. Vy, kteří máte i řeholní sliby. Energii, kterou ušetříte tím, že budete žít chudě, poslušně a čistě, věnujte lidem, ke kterým vás Bůh posílá, hlavně chudým mladíkům. Nechci dlouho řečnit, jen vám radím, abyste za dar kněžství často děkovali a těšili se z něho. Velikost tohoto daru pochopíte až v nebi. Zdvihněme číše a připijme si na naše novokněze.“

Ozval se veselý cinkot sklenic a následovaly gratulace.

Spolu s Titem se radovali i jeho spolubratři, kterým upřímně řekl: „Jak jsem šťastný. Jaké vyvolení jsem dostal. Nezasloužím si to, ale Bůh je štědrý Dárce.“

Večer, když šel spát, promítal si v mysli lidi, kteří mu v tom nejvíc pomohli.

Titus v té době prožil ještě jednu velmi silnou událost, která se ukázala až později. Jeho matka vážně onemocněla a zdálo se, že se jeho svěcení nedožije. Titus se modlil: „Pane, vezmi z mých let, kolik chceš a přidej je mamince.“ Stalo se. Oba zemřeli padesátičtyřletí. Pán života a smrti dorovnal jejich věk.

23. Biskup klečí před novoknězem

Po svěcení dostalo všechno velmi dynamický spád. Provinciálové žádali své novokněze, aby se co nejdřív vrátili do svých zemí. Titus se velmi těšil zpět na Slovensko. Rychlík Turín – Vídeň si odfukoval v pravidelném rytmu a novokněz si byl vědomý, že právě končí jedna a začíná další etapa jeho života.

Po příchodu do Bratislavy, tak jak se patří, se nejdřív nahlásil představenému, donu Bokorovi.

Ten se po rozdělení Československa stal inspektorem slovenských salesiánů. Po gratulacích a běžných referencích mu nakonec poradil: „Běž domů a připrav si primici. Ať je co nejdřív, protože s tebou mám velké plány.“

„Se mnou?“ zůstal novokněz překvapený.

„Půjdeš do našeho domu na Miletičově ulici v Bratislavě. Budeš tam pracovat jako kaplan. V tom je zahrnuta běžná pastorační činnost, péče o ministranty, příprava mladých lidí ke svátostem, hlavně k biřmování.“

Titus pozorně poslouchal a bral to s klidem. Ale provinciál nepřestával a přidal další pokyny: „No, a když jsi už rozběhnutý ve studiu, začni studovat na Přírodovědecké fakultě chemii a přírodopis.“

„Fíha, to jsem nečekal... Od teologie k přírodním vědám.“

„Nebo máš jiný nápad? Chtěl jsi studovat něco jiného?“

„Tělocvik,“ vyhrkl Titus.

„Tělocvik? Od teologie k tělocviku, to jsem zase já nečekal,“ usmál se don Bokor. A pokračoval: „Sportovec jsi, ale sportovat můžeš i ve

volném čase. Nyní akutně potřebujeme profesory přírodních věd pro naše gymnázia. Neboj se, zvládneš to!“

Tita to i potěšilo, ale na druhé straně – chemie je těžká věda. S úsměvem konstatoval: „No co, budu věčný student!“

Už odcházel, když si uvědomil, že ještě nepozval dona Bokora na primici: „Pane inspektore, příprava na primici už je v běhu. Bude 4. srpna. Srdečně vás zvu.“

„Děkuji. Ale neslibuji na jisto, mám mnoho práce,“ odvětil provinciál a dal Titovi požehnání na cestu.

Ve Vajnorech přivítali Tita velmi srdečně. Přítel Vendo mu ze srdce gratuloval. Přišel za ním i Pa'lo, který si – div se světe – vzal za manželku Terezku. Tu, která mu nejmíc odmlouvala už ve škole. I Karol přišel k rozumu. Navštívil Zemana, usmál se pod fousy, podal mu ruku a poznamenal: „No, padl jsi mi do oka už tenkrát, když jsme se poprvé porvali. Cítil jsem, že z tebe něco bude. Odpusť, co bylo zlé.“

Někteří jeho malí sourozenci ho skoro ani nepoznali. Dohromady jich už bylo deset a měli na svého bratra spoustu otázek: „A zůstaneš doma?“ „Jak ti máme říkat? Pane kněz nebo Titusku?“ „A proč ti říkají don?“

Tolik otázek ho zaplavilo, že odpověď shrnul do věty: „V Itálii nazývají kněze ‚don‘. Tak nazývali i Dona Bosca, velkého přítele mladých lidí. Ale pro vás vždy zůstanu Titus. Platí?“

„Platí.“

Otec i matka byli štěstím bez sebe. Jejich prvorozený se stal knězem. Co víc si můžou křesťanští rodiče přát?

Tito stateční lidé se dělali pro dobro svých dětí a i teď pokorně pomáhali, kde bylo třeba. A věru, nebyli připraveni na takovéto slavnostní chvíle. Právě tuto jejich jednoduchost a pokoru Titus obdivoval. Prošel kus světa, viděl různé typy lidí, ale tito před ním, ačkoli byli chudí, sedření, patřili mezi ty nejkrásnější, jaké potkal. Práce a modlitba z nich vytvořila umělecké klenoty. Z jejich mozolů povstalo i jeho kněžství. Ne, nestydl se vyjádřit jim vděčnost. Šel za nimi a ze srdce jim za všechno děkoval. „Tatínku, maminko, ani nevíte, jak jsem vám zavázaný. Děkuji, děkuji za všechno.“

Maminka ho objala a byla ticho. Když ho pohládila po tváři, jako by se jí uvolnil vzlykot a pustila se do pláče. Titus ji pohládl po vlasech a zašeptal: „Maminko, jak vás mám rád.“ Ona mu z vděčnosti chtěla políbit ruce. Titus je bleskově stáhl. „Mami, co to děláte! Já nejsem žádný pán. Jsem stále vaše dítě!“

Otec to také prožíval emotivně, ale nechtěl se vnitřně rozladit, proto jen dodal: „Tite, teď je to jako v Kristově životě. Lidé ti provolávají: ‚Hosana!‘ No, víš, že za tím přišlo: ‚Ukřižuj ho!‘ Musíš být připravený i na kříž. Pamatuj, že se vždy můžeš vrátit domů. Jsi náš.“

Na primiční mši svatou se sešlo nesmírné množství lidí. Jak říkaly tety: „Za požehnáním od novokněze se vyplatí i boty roztrhat.“

Dokonce před novoknězem poklekl i biskup Michal Buzalka. Znali se, protože před několika lety působil jako kněz ve Vajnorech a Titus mu ministroval.

Také salesiánů přišlo mnoho. Jak říkal don Hlubík. „Primiční mše svatá je jako svatba pro mladé lidi. Bývá jen jednou v životě.“

„A koho si bere Titus?“ odsekl mu jeden výrostek.

Ale don Hlubík se nedal: „Církev, přáteli, Církev. A to se patří oslavit!“

24. Salesiánský kolotoč

Slavnostní chvíle minuly a na Tita čekala škola i pastorec. Na Miletičově jí bylo dost a nebylo to lehké. Dá se říct, že tam tenkrát končila Bratislava a začínalo Tehelné pole, Pasienky, Liščie Nivy, divočina. V dřevěných dělnických domech se tísnily rodiny s množstvím mladých lidí, o které se ale nikdo nestaral. Kriminalita mezi nimi byla vysoká. Když se pro ně v roce 1933 otevřelo oratorium a mládežnické centrum, jedna dvě se nahrnuli do nových prostor.

O faru Bratislava – Tehelné pole a činnost v ní až takový zájem mladí lidé neměli. Salesiánům však šlo i o toto. Nemohli přeskočit etapy duchovního růstu těchto mladých.

V prvním kroku v nich chtěli probudit zájem o nabídnuté aktivity. Andrej Dermek tvrdil: „Zábava je buben, kterým se mladí svolávají, aby se s nimi mohlo dál pracovat.“

Salesiáni vždy připravovali pro reálný život, protože jen ze zábavy se nedalo vyžít. Proto jim nabízeli komplexní výchovu. Mladí tady našli všechno pohromadě.

Pro sportovní typy byl založen fotbalový klub SK Konkordia–Saleziáni. A Konkordia začala zanedlouho vyhrávat i nad profesionály. Brzy se našli chlapi, o které měl zájem SK Slovan nebo jiné kluby zvučného jména. Také stolní tenis byl v mládežnickém středisku velmi

oblíbený. Dokonce od salesiánů pochází i mistr světa František Tokár. Trénoval ho salesián Jozef Paulík.

Salesiáni přišli s hudebními a divadelními nabídkami. Uměli podchytit talenty, někteří mladí později účinkovali i v Národním divadle. Samozřejmě, že do mládežnických činností přinášeli i duchovní prvky.

Don Zeman vpadl do tohoto „kolotoče“ v roce 1941. A nejen to. Studium chemie a přírodopisu není lehké. Musel se pořádně otáčet. Lidé, se kterými se brzy sprátelil, mu říkali: „Vy bojujete naráz na více frontách.“

„Máte pravdu. Ale lepší je se sedřít, než zrezivět.“

Samozřejmě tu byla i skupina mladých, která byla nabídkám salesiánů uzavřená. Dokonce z oratoře sem tam něco i zmizelo. Direktor dila svolal spolubratry na poradu. „Víte, že se u nás krade? Je to nepříjemné a stížností přibývá. Co navrhuje?“

„Zamykat věci?“

„To děláme, ale nepomáhá to.“

„Posilnit asistenci.“

„Na to nemáme víc spolubratrů.“

Padaly ještě i jiné návrhy, ale zdálo se, že zloději měli navrch.

„Poradím se ještě s rodiči, co s tím,“ řekl direktor domu a spolubratry propustil. I don Titus byl do záležitosti vtažen. Mrzelo ho, že takto několik nezodpovědných chlapců hází nepěkné světlo na celý ústav. Spustil svůj vlastní plán na odhalení zlodějů. Tajně sledoval jaké chodničky, kromě vrátnice, vedou do oratoře. Zjistil, že někteří chlapci přeskakují plot v rohu hřiště.

„Tudy by mohla vést trasa zlodějů. Tady na ně počímám,“ řekl si v duchu. Čekal je za tmy a hned první večer jakýsi mladík přeskočil plot jakoby nic. Titus oznámil direktorovi, co viděl: „Zdá se mi, že tam toho zloděje chytíme.“

Druhý ani třetí večer se nic nedělo. Titovi to nedalo spát: „Musím vyzkoušet, jak toho zloděje chytím!“ Šel do rohu a chtěl si vyzkoušet skok přes plot. Jenže, co se nestalo. Direktor mezitím dal na plot kolomaz a vazelínu. Titus byl v tu ránu celý zamaštěný: „To mi ještě chybělo!“

Cestou na pokoj potkal bratry, kteří, když ho viděli špinavého a páchnoucího, vybuchli smíchy: „Tite, ze které žumpy jsi vylezl?“ A když se ostatní bratři dozvěděli, co se donu Zemanovi přihodilo, smích nebral konce. Rozneslo se to i po farnosti a zloději se to asi také dozvěděli, protože krádeže přestaly.

25. Válka je svinstvo

Dobrá výchovná práce salesiánů měla širokou odezvu. Pověst o salesiánských výchovných metodách se roznesla široko daleko. Představeným přicházely nové a nové nabídky. Po zvážení, na co salesiáni personálně mají, postupně otevírali domy v Žilině, Michalovcích, Komárnu, Nitře, Trnavě... Ani není třeba připomínat, že všude byl potřeba připravený personál. Se zvláštním požadavkem přišli i z Trnavy. Otec biskup Pavol Jantausch potřeboval pro Biskupské gymnázium kvalitní učitele a vychovatele. Ale kde je najít?

„Salesiáni jsou tady.“

Byla to pro ně velká čest, protože toto gymnázium bylo pro diecézní klérus jako „zřítelnice“ oka. Vycházela z něho nová kněžská povolání, ale i inteligence, kterou tak moc potřeboval slovenský národ.

Když salesiáni dostali tuto žádost, probírali ji na své radě. Viděl ji i inspektor don Bokor: „Bratři, musíme se vyjádřit k prosbě otce biskupa Jantausche. Chce, abychom působili na Biskupském gymnáziu. Co na to říkáte?“ Rozproudila se živá debata.

„Otec biskup Jantausch nám byl vždy nakloněný.“

„To je pravda. Dal nám do správy národní svatyni a koupil i pozemek pro dílo v Bratislavě.“

„Měli bychom to přijmout.“

„Ale koho pošleme?“

„No, takové bratry, kteří mají s vyučováním zkušenosti.“

„To ano, ale i dynamického chlapíka tam musíme poslat. Dnešní mladí jsou pořádný živel.“

„Navrhuji dona Františka Valábka a dona Tita Zemana.“

„Dobrý nápad,“ poznamenal inspektor Bokor. „Ti by měli umět držet krok se studenty.“ A don Zeman ani nevěděl, jak a ocitnul se v Trnavě. Jeho přijetí na škole v roce 1943 bylo srdečné, přestože chemie nevoněla žádnému studentovi. Jeho klidná kamarádská povaha a srdečný přístup otvíraly srdce chlapců a ti mu rádi i ministrovali při mši svaté.

Po vyučování šichta salesiánů nekončila. Přes sto padesát studentů bydlelo na internátě a udržet je v klidu, to byla též pořádná fuška. Ještěže pomáhali i jiní spolubratři. Vynikal asistent Andrej Šandor, který měl dar řeči. Rád chlapce vodil za nos a vyprávěl jim všelijaké příběhy.

Don Zeman se kromě vyučování věnoval i sportu. Volejbal hráli už v Šaštíne a také zde se vytvořil tým, který byl postrachem mnohých volejbalových oddílů.

Jednou večer procházel asistent Bernardin Šipkovský přes divadlo, které měl na starosti. Najednou si všiml, že někdo kouří na balkóně. Ihned zareagoval: „Kdo je tam? Tady se nesmí kouřit!“

Důrazně upozornil mladíka. Ten neodpověděl, ale bleskově vešel do jedněch dveří, které ale vždycky bývaly zamknuté. Asistenta to rozrušilo a hned to pověděl spolubratřím. Ti mu potichu oznámili: „Nech to být... Don Titus tam skrývá mladého žida. Stará se o něj, nechce, aby se mu ublížilo. Ale psst, nikomu ani muk!“ I takový byl Titus Zeman. Nebál se žádného politického systému, a když se ubližovalo, byl na straně pravdy.

Válka je svinstvo, ničí všechno a blížila se také k Trnavě. Bylo nutné něco dělat a chránit životy. Direktor don Valábek svolal na shromáždění chlapce, spolubratry i vyučující: „Přátelé, blíží se fronta. Možná se bude i bombardovat. Musíme vydržet. Kdo chce, může se jít ukrýt domů.“ Někteří chlapci to udělali, ale většina zůstala se salesiány.

Ustupující německá vojska dorazila do Trnavy v březnu roku 1945. Sovětská armáda jim byla v patách. Lidé nevěděli, koho se mají bát víc. Němci se usadili i v gymnáziu a jednu jeho část proměnili ve svoje ubytování. Jednou si jakýsi německý voják dlouho prohlížel nástěnku, zastavil se u obrazu Dona Bosca. Potom se německy zeptal: „Salesianer?“

„Ja,“ odpověděl jeden z právě procházejících salesiánů.

„Ich bin auch salesianer.“

„Vážně? Vy jste také salesián? Jak je to možné?“

Slovo dalo slovo a ukázalo se, že jde o německého kněze, salesiána, který proti své vůli musel narukovat na frontu. Provázel vojáky přes toto pozemské peklo. Celé salesiánské osazenstvo se sešlo a porozprávělo s bratrem. Pohostili ho, ukázali mu prostory školy i kapli. V ní zůstal dlouho, předlouho. Pak se zeptal: „Mohl bych u vás mít mši svatou?“

„Samozřejmě.“

Našli se i ministranti, kteří mu posluhovali. Po skončení mše svaté šel za představeným a rozloučil se. Německá vojska dostala rozkaz jít dál na západ.

„Vroucně vám děkuji, že jste mne přijali. Pevně věřím, že toto peklo už brzy skončí,“ a po tvářích mu stékala velká slza. O dalším osudu tohoto kněze se už nikdo ze slovenských salesiánů nedozvěděl.

Krátce potom začalo těžké bombardování města a za pár hodin do Trnavy dorazila Rudá armáda. Už před tím se nesla zpráva, že se její vojáci někdy chovají velmi nedisciplinovaně a někteří i ubližují ženám a děvčatům. To znepokojilo salesiány a opět se radili. Představený komunity se ptal ostatních na mínění: „Bratři, máme tady i řeholní sestry,

jak je ochráníme?“ Nastalo ticho, které přerušil jeden bratr: „Zkusme je zazdít, dokud vojska nepřejdou.“

Někteří se tvářili překvapeně: „Ale jak se budou stravovat?“

„Stravu jim budeme dávat přes maskovaný otvor, uděláme ještě jednu falešnou stěnu, kterou půjde odsouvat. Podle potřeby se může odsunout a sestry můžou jít na toaletu.“

„Dobrý nápad. Dejme se do práce! Ale ať nikdo kromě sester a nás o tom neví!“

26. Zápas o kříže a víru

Strašná válka skončila v květnu 1945, trápení ale pokračovalo. Lidská srdce byla dlouhou dobu zatavená ve zlobě, ta se nedá jen tak lehko z člověka vyhnat. Už jednání některých vojáků Rudé armády dávalo tušit, že přichází nová kultura bohatá na násilí. Duchovenstvo, podnikatelé, živnostníci, ale i běžní lidé cítili, že vítězové donesou svoje móresy. Nemýlili se.

Měnily se politické větry a tehdy se vřdycky najdou lidé, kteří je využijí pro svůj prospěch. Bylo tomu tak i teď. Ti bezpáteční se přesunuli od fašistů ke komunistům a začali jim podlézat. Opět platila hluboká pravda, která se vynořila z našich dějin: „Poturčenec horší Turka!“

Na Biskupském gymnázium v Trnavě se spustila divoká přeměna. Na místo ředitele školy byl dosazený jeden natvrdlý komunist. První, co mu nejmíc vadilo, byly kříže rozvěšené na stěnách tříd. Vydal příkaz: „Kříže dolů!“

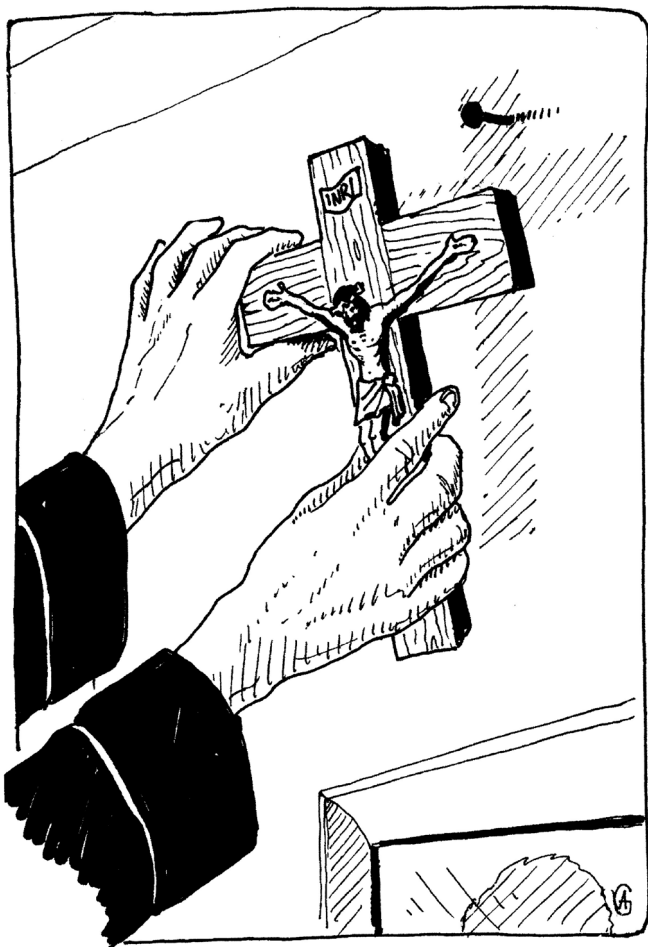
Našli se horlivci, kteří neváhali a kříže z tříd posbírali. Když se to dozvěděl Titus, rázně vykřikl: „To teda ne!“ Vzkypěla v něm žluč, ale ovládl se. Zjistil, kde jsou kříže odložené a v noci, za pomoci studenta Viliama Schmidta a profesora Augustina Bakoše dal všechny kříže znovu na jejich původní místo. Druhý den začalo na gymnáziu peklo.

„Kdo to byl? Kdo si dovolil dát kříže zpátky?“ sípal ředitel jako šílený. „Kdo to byl?? Chci jeho jméno!“

Titus se nebál a s nezlomným pohledem řekl: „Já jsem to byl, proč?“

„S tím náboženským tmářstvím se musí skoncovat! Zavedeme vědecký světonázor!“ křičel dál ředitel, jako by mu někdo přivřel palce do dveří.

„To je jaký ten vědecký, když všichni velcí vědci byli věřící? Který vědátor ho vytvořil?“ zatvářil se Titus nechápavě.

„Jak se opovažujete protestovat! Ven! Máte výpověď.“

„Pane řediteli, křikem pravdu nikdy neumlčíte,“ odpověděl klidně Titus a začal balit svoje věci.

„Proč vám na tom tak záleží?“ zuřil ředitel.

„Začíná zápas o pravdu. O to, zda bude možné veřejně vyznávat víru v Ježíše Krista. A věřte, my nakonec zvítězíme!“

Potom don Titus ještě zašel za studenty, aby se s nimi rozloučil: „Chlapci, nastávají těžké časy. Komunistické větry dují! Jde tu o víc, než si myslíte! Kdybych ty kříže nedal zpátky, tak nač bych tady byl? Pravda bude přehlasovaná, umlčovaná, týraná... Kvůli ní se bude trpět.

Ale vy se nedejte! Povím vám to, co mně řekl můj otec: „Nemusíte být velcí lidé. Postačí, když budete správní chlapi!“

Nastalo hrobové ticho, ve kterém by člověk slyšel spadnout i vlas na podlahu. Nakonec don Zeman ještě dodal: „Můžete za mnou kdykoliv přijít. Vždycky mě to potěší.“

Chlapci tuto jeho upřímnou řeč odměnili velkým potleskem, který bylo určitě slyšet i v ředitelně.

Zpráva o trnavském souboji o kříže se roznesla po celém Slovensku. Don Zeman dostal od lidí mnoho děkovných listů a pohlednic. K tomu jen skromně poznamenal: „Někdo se musí vzepřít proti totalitě. Kdo by to měl udělat, když ne kněz?!“

Dona Zemana od té doby začala sledovat Státní bezpečnost, ale on o tom nevěděl.

Ze školy ho vyhodili, ale práce měl dost. Stále byl v kontaktu s mladými lidmi a to ho těšilo. Patřil do salesiánské komunity na Hollého ulici a působil jako katecheta na sousedním gymnáziu. Zašel také do druhého salesiánského domu na Kopánku.

Do této části Trnavy se stahovali lidé z Horní Oravy, protože se tam stavěla přehrada. Přistěhovalcům místní komunita pomáhala a ti jí byli velmi vděční. Chod domu řídil don Hlubík, který svým jemným chováním získával srdce lidí. Nazývali ho slovenský Don Bosco. Komunisti ho proto neměli rádi, dokonce na něj měl jeden chlápek spáchat atentát. Jenže před akcí nešťastník zabočil do hospody. Chtěl se posilnit, něco popil a k salesiánům stěží došel. Všechno jim prozradil. Po vystřízlivění se prý i vyzpovídal.

Když v roce 1948 komunisté provedli státní převrat, don Titus správně odhadl, že totalitní mašinerie všechno převálcuje a nejnebezpečnější pro ně budou hlavně ti, kteří smýšlejí jinak a nebojí se jich. A měl pravdu.

Salesiánům zavřeli školu i internát v Michalovcích. V květnu 1949 naběhly ozbrojené jednotky Státní bezpečnosti do ústavu, jako by salesiáni zahájili vojenský konflikt. Velitel jako důvod uvedl: „Do ústavu jste pašovali legitimace pro anglické legie! Kde jsou ti Angličané?!“

Když to slyšel direktor domu don Štefan Fabera, vyskočil jako by ho štípla zmije: „Cooo? Jaké legie? Nemáme ani zdání, o čem mluvíte!“

Estébák mu zakřičel přímo do tváře: „Tak se podívejte, co jsme našli na poště!“ Otevřel balík, na kterém byla adresa ústavu a vytáhl z něho průkazy s nápisem Legio Angelica: „Je jich tady pro celou armádu!“

Don Anton Václav, který byl toho svědkem se začal smát: „No toto...“

Hrozivý výraz velitele policistů ho rázem uzemnil: „Smích, smích? On vás přejde!“

„Pane veliteli,“ chtěl vše vysvětlit don Fabera.

„Jaký já jsem ,pán‘?! Soudruh, prosím, soudruh!“ přerušil ho zlostně tajný.

„Tak soudruhu. To jsou přece průkazy pro malé chlapce, ministranty, kteří mají svoje hnutí a jmenuje se Legio Angelika! To znamená Andělská legie.“

„No, vždyť!“ snažil se zakrýt svou nevědomost velitel. „Žádné legie tady v okrese nestrpím!“

Když nezabralo budování Anglické armády v Michalovcích, důvod na likvidaci salesiánů se našel jiný a opravdu ústav zavřeli. Plazivý jed smrti se šířil dál.

27. „Komanči“ útočí

V roce 1949 už komunistická vláda spouštěla jednu likvidační akci za druhou. Likvidovala s nimi Církev i svobodu na Slovensku. Bolševici to tu chtěli mít jako někde v africkém kmenu Hungo-Bungo. Mnoho očekávali od akčního plánu, kterým chtěli rozdělit Církev. Jak to mělo probíhat?

Několik kněží se přidalo ke komunistům a založili komunismem zavánějící „Katolickou akci“. Šlo o organizaci, která pod zbožným názvem měla odtrhnout věřící od jejich představených. Biskupové vycítili, že v kalných vodách se komunistům může dobře lovit, proto na to zareagovali pastýřským listem. Měl se číst 19. června místo kázání. Na ten den připadla slavnost Božího Těla. Estébáci se to dozvěděli a po Slovensku začala hra na honěnou, kdo s koho. Tedy, kdo přečte list, běda mu!

Salesián don Ernest Macák se nebál a list přečetl v Hodech při Galantě. A už po něm šli. Ale don Ernest jim utekl a vypařil se přes kukuřičné pole do bezpečí. Nicméně jako kněz nemohl zůstat celou dobu v kukuřici. Popřemýšlel nad svojí situací a dospěl k závěru: „Musím alespoň na čas zmizet, nebo mne zavřou.“

Sedl v sousední vesnici na vlak a vydal se do Bratislavy za donem Bokorem.

„Pane provinciále, přečetl jsem pastýřský list...“

„Dobře jsi udělal.“

„No, to ano. Ale esenbáci mne chtějí zavřít. Co mám dělat?“

Nastala chvíle ticha, po které don Bokor řekl: „Ve Vysoké na Moravě zemřel pan farář. Děkan nás požádal o zastupování. Běž tam! Nikdo tě tam nezná a v Hodech se to mezitím utiší.“

Don Macák poslechl a od té chvíle se odstartoval jeho dobrodružný život. Ve Vysoké na Moravě zjistil, že Rakousko i svoboda jsou tak blízko. Viděl to jasně: „Stačí přeplavat řeku Moravu, dojít do Vídně a pak přes Alpy do Turína ke svým a jsem v bezpečí! No, co já. Máme i okolo sto padesáti bohoslovců. Komunisti udělají všechno proto, aby nedostudovali. Možná tady nejsem náhodou. Možná budeme potřebovat tuto cestičku na západ,“ zakončil svoji úvahu don Macák.

Protože esenbáci měli i jinou práci, zjistil, že na něj jaksi zapomněli. Po čase se vrátil ke svým spolubratrům. Na cestičku ke svobodě ale nezapomněl a dobře udělal, protože komunistický teror se stupňoval. Po neúspěchu s Katolickou akcí „komančí“ zaútočili v duchu hesla, které vyčetli v Písmu, ale přizpůsobili si ho pro své potřeby: „Udeřme pastýře, ovce se rozprchnou!“

V roce 1950 pozavírali vyšší církevní představené. Ve vězení se najednou ocitli biskupové Vojtašák, Gojdič, Hopko, Buzalka a jiní... Slovy jako velezrada se to na soudech jen hemžilo! Soudy chtěly soudit a biskupové to za krátko schytali na dlouhou dobu, ba do konce života, tedy na doživotí.

Bylo to tragické, až krutě směšné. Lidé si říkali: „Tak nebo tak tě můžou dostat. Dají ti otázku: ‚Máš rád komunisty?‘ Když odpovíš ano, máš tři body. Když odpovíš ne, máš tři roky basy.“

Někde si lidé začali kněze bránit. Lidově demokratické zřízení si s nimi i díky nasazeným bodákům a plným zásobníkům do samopalů poradilo. Strach zalehl slovenská městečka a dědiny jako hustá mlha.

To nejhorší mělo ještě přijít. A přišlo. Některé z těch, kteří se jim postavili na rázný odpor, popravili. Exemplárně. Aby národ viděl, jak rázně budou bránit nové hodnoty. Jaké hodnoty? Skoro nikdo nevěděl. Rodily se v hospodě u piva. Mnoho řečí, žádný užitek a velká spoušť.

Nastala tma. Hrozná tma. Duchovní tma národa. Jako v Getsemanské zahradě.

28. Opékání slaniny na gotických sochách

Vize rovnosti, bratrství a svobody – ačkoliv jen pro některé – byla pro obyčejné lidi lákavá. Mnozí se chtěli mít dobře, nejvíc po tom toužili ti nepoctiví. Měnili politické pláště. Úřady obsazovali kariériste a často ti

samí, kteří ještě nedávno byli na straně fašistů. Jak byli potřeba stateční lidé, vychovatelé se správnými hodnotami, zasvěcení, kteří měli rádi národ... Ale ti se novému režimu do jejich plánů nehodili. Chystal na ně past. Nositelé nové moci na to šli rafinovaně. Ovládli tisk a psali do něj bludy typu: „Záškodníci v sutanách“, „Zbraně ukryté v klášteře!“, „Pozor na ně!“, „Řeholníci chtějí rozpoutat třetí světovou válku!“

Když to salesiáni v Trnavě četli, nevěděli, zda se mají smát, nebo plakat. No, víc se smáli. Jeden z nich to shrnul do věty: „Novináři jistojistě snědli jedovaté houby.“

Jiný, životem zkušený, dodal: „A zapili je kyselým mlékem.“

Také lidé si dělali z politiky legraci. Jeden věřící se ptal direktora: „Víte, jaký je nejkratší názor na politické dění?“

„Samožřejmě, že nevím.“

„Takovýto!“ a řečník si odplivl na zem.

„Aha,“ zasmál se direktor a pokračoval, „a to jste slyšel?“

„Co?“

„Prý komunisté vtipy o sobě i sbírají.“

„Ano? Neříkejte.“

„No, ano. I s těmi, kteří je vyprávějí!“

Byl to humor přes slzy. Salesiáni se často radili jak dál, ale řešení nenacházeli. Bylo těžké předvídat, čeho všeho jsou komunisté schopni. Když se na něčem dohodli, situaci měnily další Jobovy zvěsti: „Policisté obsadili seminář ve Spišském Podhradí. Udělali si ohníčky na nádvoří a na gotických hlavách soch si opékali klobásy a slaninu. Strašně barbarství!“ zvěstoval don Strečanský.

„A to jste už slyšeli?“ zareagoval salesián Andrej Šándor.

„Nevíme, co myslíš?“ ptal se asistent Šipkovský.

„U nás ve Svatém Kříži don Taliga sesbíral nádhernou kolekci knih.“

„No, vždyť jsem ji ještě nedávno obdivoval. Některé exempláře pocházely, myslím, až z jedenáctého století,“ přidal svůj postřeh don Zeman.

„Dona Taligu znám už dlouho,“ poznamenal don Valábek. „Je to zkušený knihovník a archivář. Měl nádhernou sbírku historických knih. A ty ozdobné vazby.“

„No právě. Esenbáci v honbě za nepřáteli lidu spálili tyto knihy, jako by to byla polena nebo bulvární plátky,“ smutně pokračoval Andrej Šándor.

„To není možné,“ odporoval don Titus.

„Ale je! Spálili všechno. Když to viděl don Taliga, zoufalstvím plakal. Prý prosil na kolenou, aby to nepálili. Aby to odevzdali do nějakého

muzea. Má to úžasnou hodnotu. Prý to voní buržoazním stylem života a pracující lid se bez toho obejde, odfrkl mu vůdce a naschvál hodil středověký misál do ohně. Možná byl z cyrilometodějských dob,“ dokončil Šándor.

„No, nenahromadila by se ve vás zlost a zoufalství?“ zatnul pěsti horkokrevný Šipkovský. Kněžím se zdálo, že jde o všechno. Bouraly se hodnoty budované po staletí.

„Bratři, tady jde o budoucnost národa. Co jenom dělat?“ ptal se nahlas don Zeman.

„To přeci nemůže trvat věčně. Národ musí přijít k rozumu. Jen pár let bude trvat tato červená pohroma. Pojd'me do práce,“ zakončil řeč don Valábek. Už odcházel, když si na něco vzpomněl: „Ještě něco... Done Tite, mám pro tebe zprávičku.“

„Dobrou nebo špatnou?“

„Posud' sám. Představení tě převedeli od června 1949 jako kaplana do Čaníkovíc-Šenkvic. Panem farářem je náš přítel, důstojný pán Alfonz Paulen.“

„No, to jsem nečekal, ale ať se děje Boží vůle,“ řekl klidně don Zeman.

Titus se najednou ocitl mimo Trnavu a to bylo prozřetelné. Šenkvice byla vesnice asi 25 kilometrů od Trnavy. Tady se don Titus úplně ponořil do pastorační praxe. Měl čas na modlitbu, což si velmi pochvaloval. Vesničané byli přátelští a don Zeman se cítil jako doma. Události, které se naplno rozbíhaly v republice, mohl sledovat zpovzdálí, s nadhledem.

Komunistický moloch nabíral na síle. Komunisté poslali do řeholních domů státní zmocněnce a ti se míchali do všeho. Potom přišlo něco mimořádně šíleného: ničení výkvětu vlastního národa.

29. Barbarská noc!

Československým komunistům po uchopení moci dorazilo na pomoc ze Sovětského svazu více než 500 sovětských poradců. Ti už měli bohaté zkušenosti s komunistickým terorem a také u nás začali chystat monstrprocesy.

V noci z 13. na 14. dubna 1950 ozbrojená policejní komanda podporovaná vojáky a milicionáři zaútočila na všechny kláštery v Československu. Se samopaly vtrhli na duchovní, kteří měli v rukách

růžence. Na kláštorech vypáčili klášterní brány, rozmlátili dveře u pokojů a vrhli se na bezbranné řeholníky: „Vstávat, darebáci!“

Aby obhájili svůj postup, padlo obvinění: „Přechováváte zbraně!“ To je jako kdyby třesoucí se stařence řekli, že má na půdě kulomet a pravidelně s ním trénuje.

Někde je oni sami nastrčili, jen aby měli záminku pro svůj drastický postup. Řeholníci byli vyhlášeni za nepřátele státu a vlastizrádce. Byla spuštěna tak silná propaganda, že tomu i mnozí uvěřili. U těch, co váhali, vznikla dotěrná otázka: „Jak jen mohlo takové množství lidí zhloupnout?“ Byl příčinou strach a hrozba teroru? Ano, i to umlčelo většinu. A tak bylo v Československu terorizováno okolo 3 000 řeholníků.

Po obsazení prostor klášterů udělali esenbáci prohlídku pokojů, kanceláří, sklepů, sakristií... Očekávali bohatství, cennosti, tajné dokumenty, zbraně... Vysypaly se na ně jen svaté obrázky. Řeholníky postupně svázeli z celého Slovenska a začali je shromažďovat v různých táborech. Salesiány nejdřív soustředili do kláštera v Šaštíně.

Tady zapůsobila Boží prozřetelnost. Don Titus nebyl v klášteře, ale na faře, komunisté na něj zapomněli. Zpráva o obsazení klášterů se mezi lidmi velmi rychle rozšířila. Někteří byli tak pohoršení, že si brousili vidle a chystali se vězně osvobodit. Jenže proti dobře vyzbrojené přesile neměli šanci. Zvěst o barbarské noci se dostala i do Šenkvic a don Zeman byl na rozpacích: „Co mám dělat? Mám jít za bratry a nechat se zajmout? To by byla hloupost! Víc můžu udělat na svobodě. Poradím se s panem farářem.“

Otec Alfonz Paulen byl moudrý a zbožný člověk. Vyhodnotil situaci a bez váhání mu řekl: „Já mám takový názor: Počkejme, uvidíme, co se bude dít. Možná někdo bude potřebovat pomoc. Z basy mu moc nepomůžeš.“

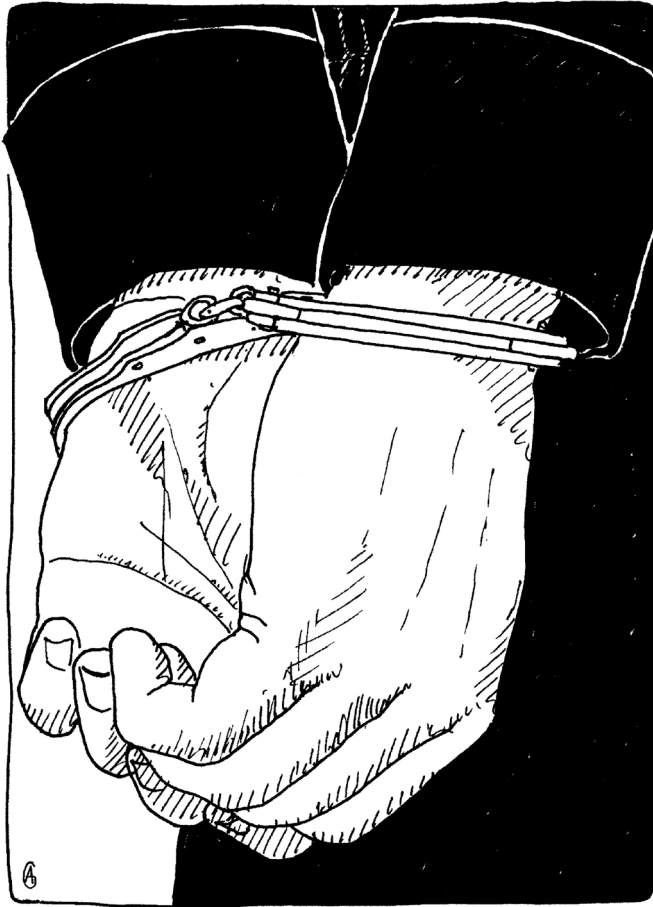
Další věci na sebe nedaly dlouho čekat. V krátkém čase přistavili policisté k salesiánskému klášteru v Šaštíně autobusy. Samozřejmě, že v noci. Přes den se svinstvo dělá hůř. Velitel nechal řeholníky nastoupit na chodbu a začal křičet: „Opouštíme klášter! Máte patnáct minut na sbalení osobních věcí! Ani o minutu víc! Potom okamžitě nastupte do autobusů! Neuposlechnutí se bude přísně trestat! Mladíci do osmnácti let můžou jít domů.“

Vojáci se samopaly vytvořili koridor a dbali, aby všichni nastoupili.

„Dělají to v noci, aby nás nikdo nebránil,“ pošeptal don Macák Dermekovi.

„Kdo ví, kam nás odvezou...“

„Nezdržujte se, rychle, rychle...!“ křičeli strážci a zjevně jim to dělalo dobře.

Mladý Eugen Baša byl v rozpacích. Právě složil první sliby, byl mladý, mohl jít domů...

„Vydrží moje povolání doma? Všichni bratři nasedají do autobusů. Co budu sám dělat? Jdu i já!“ A šel dobrovolně do koncentráku. I takové hrdiny mělo Slovensko.

Když nastoupil i poslední salesián do autobusů, ještě do každého naskočili dva strážníci a velitel dal povel: „Vpřed!“

Salesiáni s vystrašenýma očima se dívali na sebe a někteří se začali modlit růženec. Noční Šaštín přerušil řev motorů a kolona autobusů se vydala na cestu. Na rozbitých cestách to pohazovalo, ale i kdyby ne, spát se nedalo.

„Jedeme na východ...“

„Prý nás vezou na Sibiř.“

„Odtud už není návratu!“

„Maria, Pomocnice křesťanů, pomáhej nám.“

„Nepokusíme se o útěk?“

„Kdoví, jaké mají strážci rozkazy.“

Někdo moudře dodal: „Mnozí z nich jsou bývalí partyzáni a frontovní vojáci. Těm nedělá problém zabít člověka. Hodí granát a je po nás.“

„Ale aspoň někomu bychom měli dát vzkaz. Má tady někdo papír?“

Papír se našel, a když projížděli větším městem nebo blízko domů, vyhazovali oknem papírky s informacemi, že jsou salesiáni, že jsou uvěznění a vlečou je do neznáma.

„Aby po nás zůstala alespoň stopa.“

Když to lidé četli, chytali se za hlavu a vykřikovali: „S řeholníky je konec. Strašné! Co jen komu udělali.“

Ti, kteří se obětovali za národ a za jeho dobro, ti, kteří spravovali nemocnice, kteří učili děti a mládež dobrému chování, ti, kteří pomáhali zvládnout následky války, ti, kteří udržovali různé sirotčince, ústavy pro duševně nemocné... Ti všichni byli najednou vyhlášeni za nepřátele státu!

Tento svět jako kdyby se zbláznil.

30. Koncentráky a tábory nucených prací

Podolíncec bylo malé město s velkým klášterem. Redemptoristé tady měli svoji duchovní základnu. Odtud vyráželi na misie a hlásali lidem, jak najít cestu k Bohu. Teď komunisté chtěli, aby tady řeholníci víru v Boha ztratili. Do tohoto městečka na východě Slovenska směřovaly autobusy s uvězněnými řeholníky.

Nedovezli sem jen salesiány. Ve stejné situaci se ocitli i redemptoristé, jezuité, lazaristé, františkáni, verbisti... Celkem jich bylo přes šest set padesát. Rozdělili je podle velikosti pokojů. Po šesti, dvanácti. Řeholníci žijící chudobu přece jen byli překvapení – v pokoji nebylo nic, jen holá podlaha a v rohu slamníky a matrace.

„Páni, to vypadá, že jsme pro ně velmi cenní. Zamřížovali všechna okna a dali do nich ostnatý drát. Asi proto, aby nás tady nikdo neukradl!“ zavtipkoval vždy veselý don Dermek.

„Venku je to podobně ostré,“ poznamenal Ludovít Sucháň, další ze salesiánů, který se tu ocitl, „klášterní objekt je strážný ozbrojenou hlídkou.“

„A ti psi... Jako by týden nežrali.“

„Podívej se vpravo. V rozích jsou strážní věže a nad zdí ještě metr ostnatého drátu!“

„Jednoduše je to koncentrák!“

Překvapení bylo i v tom, že kdo chtěl jít na záchod, musel se ptát jako malý chlapec ve třídě. Dva ozbrojenci ho doprovázeli tam i zpět. To ani ve třídě nebylo.

Žalářníci vymýšleli ranní rozcvičky, nástupy, všelijaké práce. Vězni přehazovali kupy dřeva na jednu stranu, pak z té strany na původní kupu.

Největší snahou komunistického režimu bylo ovlivnit myšlení těchto lidí. Přeškolení dělali jednodušší komunisté, kteří se vzděláním neměli nic společného. Jeden se kasal: „Sovětský svaz a jeho spojenci už zabírají jednu šestinu zeměkoule. Socialistický tábor se bude stále zvětšovat. Takže dosáhne i jednu desetinu, i dvanáctinu zeměkoule!“ Chudák, neuvědomil si, že těmi čísly z plochy ubírá.

O tom, že v klášteře jsou věznění řeholníci, se dozvěděli i věřící z okolí. Horkokrevní východňáci to chtěli jednoduše vyřešit. Několik desítek jich zaútočilo na klášterní bránu. Jenže proti demonstrantům stáli ozbrojení strážci, a když zazněly výstřely, zjistili, že budou oběti na životech. Proto rozhodl zdravý rozum a stáhli se. Mnoho civilistů pak bylo vyslýchaných a zatčených.

Celý proces s řeholníky byl aktivně řízený, protože po čase nastalo jejich třídění. Komunisté pochopili, že představení mají „nedobrý“ vliv na zbytek řeholníků, proto zazněl povel: „Oddělte představené!“ A poslali je do Pezinku. Byli přesvědčení, že když odtrhnou pastýře od stáda, jádro odporu změkne. Ale přepočítali se. Zbytek řeholníků se držel.

Proto pro ně přišla lákavá nabídka: „Kdo podepíše, že vystupuje z řehole, a bude podporovat lidově demokratický režim, bude okamžitě propuštěný na svobodu. Dostane i peníze na začátek nového života!“ Ze salesiánů nepodepsal nikdo!

Když ani to nezabralo, zazněl další příkaz: „Nejmladší řeholníci půjdou do Kostelní na proškolení.“

V Kostelní na Pováží se nacházel další klášter redemptoristů, ve kterém znovu komunisté „hustili“ do mladých řeholníků teorie o „vědeckém“ komunismu. Chtěli je „pokomunističtít“ a odvrátit od myšlenky stát se kněžími. Výsledek jejich námahy však byl, že někteří

řeholníci si potajmu obnovili svoje řeholní sliby. Ve jménu salesiánských představených je přebral don Tibor Strnisko a don Titus Zeman.

Ďábelský plán ještě neskončil: „Abyste nelenošili, půjdete pracovat!“ No, zdálo se to nevinné. Práce nikomu neuškodí. Mělo to však háček - mladé chlapce řeholníky pustili mezi rozpustilou komunistickou mládež budovat Púchovskou přehradu mládeže. Plán komunistů byl čitelný: „Když se nezmění po zlém, tak po dobrém. Ale dostat je musíme! Naštěpujeme do nich jiné touhy!“

Rozmístili je mezi spoře oděná děvčata a mládež, která na čistotu srdce mnoho nedbala. Několik řeholníků se opravdu přidalo na stranu tohoto způsobu života. Odůvodnili si to výmluvou: „Mění se doba a Bohu se dá sloužit i jinak. Nejen kněžstvím.“

Ďábelská polopravda. Kdo má povolání ke kněžství, tomu Bůh připravil milost na této cestě a na toho čekají duše, kterým má pomoci dostat se do nebe! Konzumismus zatřásl i silnými lidmi, jako magnet je tahal od Boha a bránil jim vydržet ve svatém povolání.

O síle tohoto komunistického tahu věděl i don Zeman, proto za mladými bratry tajně vyrazil. Jeho odvaha byla neuvěřitelná. Oblékl si svazáčkou košili a zamíchal se mezi mladé lidi pracující na přehradě. Jako by byl jeden z nich. Dokonce i s kolečkem po staveništi běhal. Pro spolubratry to bylo úžasné povzbuzení. Ne to běhání, ale vize, že se dá žít jako salesián i v novém prostředí!

Při přestávce se kterýsi salesián Tita zeptal: „Takže salesiáni nekončí?“

„Co tě to napadá! Všechno jen začíná,“ pohotově mu odpověděl Titus.

Jiný salesián povzbuzený Titovou řečí nadšeně navrhl: „Máme tady tajně fotoaparát. Uděláme si foto? Ať máme vzpomínku.“

„Proč ne?“ vesele odpověděl Titus. Fotografie se zachovala do dnešních dní.

Kdyby tajní policisté věděli, koho mají ve svém revíru! Udělali by hned několik fotografií i s vězeňským číslem. Titova akce se vydařila a on se klidně vrátil na faru.

Také don Macák usoudil, že záležitost s mladými spolubratry potřebuje nové řešení. Ne, on nechtěl tvrdnout za zdmi kláštera v Podolínci do konce světa. Stále měl vidinu cestičky ve Vysoké na Moravě, která vedla hustým lesem. Končila v řece Moravě a potom pokračovala za ní v kukuřičném poli. „Tam je svoboda! Tam je potřeba, aby bohoslovci šli. Aby šířili Boží království... Pokud nic neuděláme, chlapci se po čase poztrácí.“ A rozhodl se.

Zašel za svými bratry salesiány a řekl: „Potřebuji se na týden dostat z vězení ven. Pomůžete mi?“

„Fiha... Co tě bere? Nebo tě omrzel život?“

Nastalo ticho. Dlouhé ticho. Potom Andrej řekl: „No, dobře, ale jak?“

„Mám to promyšlené. Vysledujeme, jak funguje stráž. Musíme vystihnout, když strážci zajdou za roh. To trvá asi tři minuty. Za tu dobu se musím dostat přes zeď. Potom už by neměl být problém jít dál na železniční stanici. Pojedu za jedním spolubratrem. Musím mu něco důležitého povědět! Je potřeba otevřít mladým bratrům cestu do Itálie. Musíme je zachránit.“

„No teda! Nevím, jestli nám to vyjde. Když nás chytí, z basy se nedostaneme do konce života.“

„Já jsem rozhodnutý to riziko podstoupit,“ řekl docela vážně don Macák.

„Ale co když nás budou kontrolovat při nástupech?“

„Při takovém počtu na to nemusí přijít. Jen když vždy při zvolání mého jména jeden z vás vykřikne: ‚Tady jsem!‘ a já se zase za týden vrátím.“

„To je šílené... Ale může to vyjít. Modleme se za to. Dejme to pod ochranu Panny Marie!“

Akce proběhla v červenci 1950. Určený salesián vždy při nástupu, při vyvolání Macákova jména, pohotově zvolal: „Tady jsem!“ Jednou zapomněl. Strážný opakoval: „Ernest Macák...!“ Opět bylo ticho. Strážný svažtil čelo, chvíli přemýšlel a pak řekl: „Aha, toho jsem před chvílí viděl na zahradě.“

Ti, kteří byli zasvěceni do akce, se na sebe překvapeně podívali. „Asi má zatmění mozku,“ utrousil Sucháň.

Tak to trvalo ještě několik dní. Po týdnu se Macák vrátil nepozorovaně do kláštera. Věc byla zařízena.

31. Tite, jdeš!

„Věc je zařízena,“ řekl Ernest po návratu spolubratrům.

„Co je zařízené?“ byli všichni zvědaví.

„Bratři, lepší je víc nevědět,“ odpověděl tajemně Ernest a položil si prst na ústa. Znamenalo to, aby mlčeli.

Hm, věc je zařízena. Znělo to jednoduše, ale co se mezi tím stalo?

Ernest znal cestičku na svobodu a znal i člověka, který by uměl skupinu spolubratrů zavést na Západ. Byl to ostřílený pašerák Jozef Macek, zvaný Velký Jožo. Pocházel z Borského Mikuláše. Byl to asi čtyřicetiletý muž pevných nervů, dobrodruh, jakých už bylo málo. Šlo o „jakýsi pozůstatek“ středověku...

Don Ernest ho potřeboval spojit s člověkem, který zase zná salesiány a ještě není v base. Ernest měl jeden tip: Titus Zeman. On měl všechny předpoklady k této nebezpečné aktivitě. Byl mladý, plný sil, dynamický, houževnatý, fyzicky zdatný, rozvážný i odvážný, se smyslem pro dobrodružství, uměl mlčet... A vůli měl jako z ocele!

Don Macák si vzpomněl, jak se Titus vyhnul narukování do armády. Tehdy řekl: „Já na frontu nepůjdu. Nechci zabíjet lidi! Mě do této války nevtáhnou a k vojsku neodvedou!“ Šel na to velmi chytře. Po dobu celého školního roku si nasadil dietu. Dělal to promyšleně. Každý den si trochu ubral z jídla. K tomu přidal cviky, takže postupně hubl a hubl. Když ho povolali před vojenskou odvodovou komisí, důstojníci se jen divili: „Člověče, takového kostlivce jsme tady ještě neměli. Ani jsme to v životě neviděli... Kde jste byl zavřený?“ Ani nečekali odpověď a hlavní důstojník zavelel: „Běžte pryč! Nejste schopný nastoupit k vojenské službě. Odfoukl by vás první vánek!“

Titus na vojnu nešel, ale hned se ani nezačal nácipávat. Měl důvod: aby nezačal hned přibírat a aby tak neodhalili jeho záměr. Opět si postupně přidával jídla. I to mluvilo o tom, kdo je Titus.

Ano, měl vůli i nervy jako z ocele! A co bylo nejdůležitější: měl rád salesiánskou společnost i Církev a uměl se obětovat! Ale podstoupí to obrovské riziko?

Setkání dona Macáka s donem Zemanem se odehrálo na faře v Šenkvicích. Macák mu všechno povyprávěl a don Titus se vším souhlasil: „Vidím, jakou škodu na duších páchají komunisté. To se přece nesmí dopustit! Vždyť pro kněze je tolik práce.“

Podíval se do dálky a myšlenky mu běhaly hlavou. Itálii znal dobře a dokázal si představit, možnosti, které by mohli chlapi rozvinout a oni by potom pomohli dalším. Najednou si uvědomil, že kontempluje heslo Dona Bosca „Da mihi animas – Dej mi duše.“ Nahlas řekl druhou část: „Cetera tolle – ostatní si vezmi!“ To byla askeze Dona Bosca. Ano, Titus byl připravený za záchranu bratrů platit. Všim, i životem.

Když se na něj Ernest trochu nechápavě podíval, Titus s úsměvem poznamenal: „Všechno je v pořádku, Erneste. Jdu do toho! V Turíně jsou kvalitní kněží, vynikající teologové... Chci pro naše bratry to

nejlepší! Opravdu pro ně musíme něco udělat. Kdyby se aspoň jeden z bohoslovců dostal na Západ a byl vysvěcený, i tak by se to vyplatilo.“

Ted' bylo důležité, aby Ernest spojil Tita s převaděčem Velkým Jožou. Navštívili jeho dům v Borském Svatém Mikuláši, ale nenašli ho. Ještě se nevrátil z pašeráckého tažení do Rakouska. Šli tedy za jeho tchánem. Ernest a tento pán se už znali a věřili si.

Po krátkém uvítání se don Macák ujal slova: „Toto je kněz, salesián. Ví o všem. Připraví lidi a za každého zaplatí dle dohody. Až se váš Jožo vrátí, dejte mu vědět. Pošlete pohlednici s pozdravem na adresu: Jozef Cibulka, Poste restante, Šenkvice. Ano?“

„Dobře, platí!“

„Dobře, dobře... i platit se bude,“ zavtipkoval Ernest.

Titus na sebe převzal obrovskou zodpovědnost. Byly mu svěřeny osudy mladých salesiánů. Proč do toho šel? Odpověď je jednoduchá: protože velmi miloval mladé lidi a spolubratry. Sám by se na to nedal, ale důvěřoval Ježíši a Panně Marii. S tou se radil od dětství o tom, co je správné a co ne. I ted' měl jistotu, že Maria s ním do toho půjde.

Velký Jožo se v druhé polovině srpna vrátil a pohlednicí dal Titovi signál, že už je doma. Ten mezitím navštívil bratry, kteří by byli podle něho ochotni do ciziny utéct. Šlo o velký risk, ale klerici Blatnický, Heriban, Kmotorka, Martinec, Štěpanovský a Havlíček návrh přijali.

„Nikomu o tom ani muk!“ přikázal jim Titus. „Sejdeme se před půlnocí 31. srpna v lese u obce Závod na Záhorí. Znáte to tam?“ Když mu přikývli, dal ještě další pokyny. „S sebou si neberte žádné zbytečné věci! Postačí trochu jídla, nějaké spodní prádlo a rezervní obuv. A velká důvěra v Boha.“

Řeka Morava se táhne od severu na jih a přetíná krásnou moravskou krajinu. Na dolním toku se mírně točí na jihovýchod a vytváří přirozenou hranici s Rakouskem. Prochází přes rovinu, aby se potom u Děvína vlila do Dunaje. Šířka a hloubka řeky značně závisí na ročním období a na množství dešťů. Pokud byly vydatné, řeka nabrala na síle a její šířka dosahovala přes sto metrů. Výška hladiny se zvedla z běžného jeden a půl metru až na pět metrů. Tehdy brala vše, co jí přišlo do cesty. Na řece bylo i několik brodů, ale ty v čase dešťů mizely. Situace pět let po válce byla na hranicích mezi Rakouskem a Československem velmi komplikovaná. Vojenské stráže hlídkovaly skoro na celém úseku a postupně se vytvářela železná opona. Pořád však ještě byla místa, kde se dalo přejít na druhou stranu. Jen se o těchto místech a způsobech, jak na to, muselo vědět!

Přejít přes Moravu neznamenal, že je vyhráno. Rakousko bylo po válce rozdělené na americkou, francouzskou, anglickou a ruskou zónu. Právě ta ruská byla u řeky Moravy. Kdo utíkal za svobodou, musel počítat s tím, že ho můžou zajmout bratři Rusové. O tom, že takového nešťastníka vrátí a pošlou rovnou do basy, nebylo pochyb.

Blížil se čas, kdy se teorie útěku měla prověřit. Vyjde to nebo nevyjde? K přechodu byl připravený Velký Jožo, jeho kumpán Ferdo Totka, sedm salesiánů a dva civilové, po kterých šla policie. Jožo je vzal, aby si přivydělal. Jak říkal: „Džob je džob, hodí se každá koruna!“

32. Přechod přes Rudé moře?

Byla noc a všude byla hustá tma. Velký Jožo vypadal jako malý generál, nebo ještě spíš jako pytlák. O tom, že byl ozbrojený, nebylo pochyb. Rozloučit se se zbraní, to mu nikdo nemohl vymluvit. Teď tiše kráčel vepředu a jeho černá větrovka skoro splývala s tmavým lesem. Šel zkontrolovat situaci. Zdálo se, že je všechno v pořádku, protože do prostoru vydal dohodnutý signál: ptačí trylek.

Z lopuchů se vynořili chlapi a Titus, který šel také s výpravou, jim tiše řekl: „Pojďte!“ Ne, on neměl v úmyslu utéct do zahraničí. Byl muž činu a na vlastní kůži si chtěl vyzkoušet, jestli je přechod bezpečný a co všechno při útěku hrozí. Také se chtěl v Turině poradit s hlavními představenými, co a jak dál.

Utečenci šli za vůdcem. Někteří s sebou měli malý kufřík. V něm nesli celý svůj majetek. Velký Jožo se nadechl a šeptem začal dávat poslední pokyny: „Chlapi, tady musí být absolutní ticho! Musíte mne na slovo poslouchat! Vůdce jsem já! První půjdu já, Ferdo Totka poslední. Ostatní skrčeni za mnou! Jak uslyšíte neznámý zvuk, bleskově zalehněte a nehýbejte se. Plížit se umíte?“

Chlapi přikývli: „Umíme.“

„No... ty s tím břichem budeš mít problém. Tobě by se lépe plížilo po zádech!“ zasmál se Velký Jožo jednomu salesiánu, takže ten hned zatáhl břicho.

I Titus cítil, že je třeba něco říct: „Bratři, kdyby se začalo střílet, rychle k zemi. Pohraničníci jsou jen lidé a také se bojí. V tom stresu můžou jedna dvě udělat nějakou hloupost. Nezapomeňte litovat hříchů a svěřit se pod ochranu Panny Marie.“

Nastala chvíle ticha, ve které bylo slyšet, jak někdo těžce polyká. Udělal takový ječivý zvuk, že Joža to úplně narovnal. „Tak tohle ne! Chlape, jestli budeš pouštět takovéto poplašné signály, daleko nedojdeme,“ usměřňoval nešťastníka a pokračoval: „Dávejte si pozor, abyste nespádli do vody a neodplavali do náruče pohraničnicků. Rozuměli jste všemu?“

„Rozuměli, rozuměli,“ drkotali zuby mladíci, protože bylo dost chladno, „jen už pojďme.“

„Tak kupředu!“

Vydali se po lesní pěšince, ale asi po sto metrech najednou v lese něco silně zarachotilo. „Ticho!“ šeptem zavelel Velký Jožo a rukou mimovolně sáhl na kapsu, kde měl revolver. Všichni ztichli... Napětí by se dalo krájet. Zůstali tak asi dvě minuty. Potom se kdosi nesměle ozval: „To jsem já odhodil kámen. Padl mi do boty a strašně mě tlačil,“ dodal ten stejný hlas.

„Chlapi, nedělejte hlouposti!“ důrazně zašeptal Velký Jožo. Znovu se pohnuli a za chvíli dorazili k řece. Naštěstí vody nebylo mnoho. Pašeráci to měli připravené. Převaděč šel dopředu a za ním se pustili ostatní. Voda byla dost studená. Jednou rukou drželi zavazadla nad hlavou a druhou vyrovnávali rovnováhu těla. Stačilo zakopnout o kámen nebo si nechat podrazit nohy a byl by velký problém. Říční proud by toho nešťastníka unášel dolů po řece. Vznikl by hluk, a pokud by byla hlídka na blízku, určitě by je zajala. Nebo by spustila střelbu. Jeden za druhým se přebrodili a nic zlého se nestalo. Byli v Rakousku.

„Spočítejte se,“ ozval se Titus. Když nedostal odpověď, ještě jednou se zeptal. „Jste všichni?“

„Všichni,“ odpověděl kdosi.

„Pokračujeme dál od hranic!“ Had vytvořený z postav se ubíral dál. V botách to čvachtalo a z oděvu tekly pramínky vody. Ale museli vydržet. Asi za dvacet minut zazněl další povel od Velkého Joža. „Odpočíňte si a převlečte se!“ Chlapcům už bylo veseleji. První překážka byla za nimi.

„Celá akce mi připomíná přechod Izraelitů do zaslíbené země přes Rudé moře,“ zafilozofoval Rudko Blatnický.

„Možná, ale ne úplně. Izraelité šli z cizího do svého, my naopak,“ poznamenal Titus a měl pravdu. Bylo kolem třetí hodiny v noci a vlak jim jel z nejbližší vesnice o půl šesté. Měli tedy trochu času na zdřímnutí a odpočinek. Ale ne mnoho. Ráno se potřebovali včas dostat na železniční stanici, zamíchat se mezi pracující a ranním vlakem se dostat do Vídně. Odtud do Lince, pak přes Alpy do Itálie.

Velký Jožo se v terénu vyznal. Před pátou dal povel: „Jdeme na nejbližší stanici v Drösingu. Už je to nedaleko. Každý si koupí lístek do Vídně. Rozdělíme se, abychom nebyli nápadní.“

Don Titus ještě kontroloval důležité maličkosti: „Peníze má každý?“
„Ano, to máme, ale jak se německy řekne: Prosím lístek do Vídně?“
„Bitte, eine Fahrkarte nach Wien. A když to zapomeneš, nepanikař. Stačí říct. Nach Wien.“

Někdo doplnil Tita: „Možná zabere i záhorácké: Nach to bude do Vídně.“

Titus se pousmál, ale reagoval rozvážně: „Možná... S řečí opatrně, ještě nemáme vyhráno! Můžou odhalit váš přízvuk!“

Velký Jožo mu přikývl: „Pamatujte, že jsme v ruské okupační zóně. Někdy jsou ve vlcích ruské hlídky. Nesed'te pohromadě. Dobré by bylo dělat i hluchoněmého. No, vy na to nemáte.“

„Tak at' nám Bůh pomáhá! Jdeme!“

Všichni v tichosti vyrazili vpřed. Ranní vlak odjížděl přesně a stihli ho. Před osmou byli ve Vídni. Taxíky se dostali k místním salesiánům. Konečně si oddechli, odpočinuli, osprchovali a najedli se.

Mši svatou, kterou jim odsloužil don Titus, už dávno neprožívali tak vroucně jako nyní. A že měli za co děkovat. Ale to ještě nebyl konec cesty.

33. Směr Turín!

Světové mocnosti osvobodily Rakousko od fašistů a pak si ho rozdělily na zóny. Nevědělo se, jak se celá tato politická záležitost uspořádá, ale jisté bylo, že zóny vlaky nemohly objíždět. Jely tak, jak vedly kolejnice. Křížem přes pole, roviny, kopce, doliny i zóny...

Největším nebezpečím pro uprchlíky bylo přecházení přes ruskou zónu. Českoslovenští komunisté věděli, že po nastolení jejich režimu v roce 1948 mnoho lidí utíká na Západ a chtěli tomu zabránit. Některé chytali už na hranici a jiné v ruské zóně. Dokonce se českoslovenští tajní policisté pohybovali i v ostatních zónách. Byl to takový hon na lidi. Stalo se, že kdo „vystrčil uši ze zeli“, tedy kdo se nějak zviditelnil v odporu proti soudruhům komunistům, přestože už byl na západě, unesli ho do Československa. A tam už věděli, co s ním. Mučili ho a priznal i to, co nevěděl...

Proto výprava musela vědět, kde je jaká zóna. Aby se vyhnuli nebezpečí, museli přesuny kombinovat vlaky, autobusy, taxíky a někdy šli i pěšky. Velmi jim pomohli slovenští salesiáni, kteří utekli hned po

nastolení totality. V Rakousku to byl především don Štefan Fabera, bývalý direktor salesiánského domu v Michalovcích. Na Slovensku byl na něj vydán zatykač a proto, aby se vyhnul „vězeňské“ stravě, zmizel mezi prvními. Teď působil v uprchlickém táboře v Linci mezi emigranty z Československa a velmi jim pomáhal.

Věděl, že se blíží jeho bratři, a když se před ním objevili, srdečně je přivítal: „Páni bratři, vítejte ve svobodném světě. Tak se vám to podařilo. Díky Bohu, došli jste. Všichni jste zdraví?“

„Všichni.“

„Směr Turín?“

„Turín!“

Bratři jeden přes druhého vysvětlovali, jaké dobrodružství na útěku prožili a jazyk jim běhal jako švihadlo. Bylo to krásné. To bylo to, co dělá komunitu komunitou: pokoj, pohoda, přátelství, radost ze společného života... Jožko Heriban dal najednou přítomným otázku: „Víte, co je absolutní opatrnost?“

„Ne. Co?“

„Je to stav člověka, který, když chce utéct na Západ, začne se plazit už od Žiliny.“

Přítomní vybuchli smíchy. A Jožko pokračoval: „A víte, co je absolutní zklamání?“

„Ne, co?“

„Je to stav člověka, který, když se tak plazí, zvedne hlavu, aby zjistil, kde je, a upozoruje, že se nachází v Rusku.“

Don Zeman se obrátil na dona Faberu: „Porad', jak dál? Ještě nejsme v Turíně. Máme požádat rakouské úřady o politický azyl?“

„To by trvalo velmi dlouho. Je to tu přeplněné cizinci. No, něco jsem vymyslel,“ tajemně se usmál don Fabera. Tato poznámka upoutala i ostatní, takže rázem ztichli.

„Navázal jsem spolupráci s místním duchovenstvem. Ti zase znají spolehlivé lidi, kteří jsou ochotní předávat si vaši skupinu jako štafetový kolík.“

„Jak to myslíš?“

„Títe, jednou jste už hranice tajně přešli, přejdete je i podruhé. Do Itálie vás převedou Rakušané přes hory.“

Mladíci zůstali překvapení: „Hmm... Dobře, ale co to bude stát?“

„Bude to gratis, bratříčkové, gratis. Plus nějaká vatikánská měna, tedy modlitba. Trasa k Donu Boscovi je jasná: Salzburg, Innsbruck, Brennerský průsmyk a Turín. Berete?“

„To je geniální.“

„Na rakousko – italských hranicích si zahrajete na turisty. Kdyby něco, tak jste zabloudili.“

Titus i jeho společníci souhlasili. Zůstali v Linci ještě několik dní a potom vyrazili na své další putování. Panna Maria je chránila, protože obešli všechny kontroly.

Asi tři kilometry před Brennerským průsmykem vystoupila skupina lidí z autobusu a turistickým krokem zamířili mezi štíty. Vedl je tyrolský mládenec ve velkém klobouku a krátkých kalhotách. Některým z výpravy takové klobouky i dal. Dole viděli pohraniční strážce a ti je možná také. Ale kdo by se šťval nahoru do kopců. Každý chtěl mít pokoj.

Když všichni v pořádku v Turíně ve Valdoccu vkročili do baziliky Panny Marie Pomocnice křesťanů, vroucně jí děkovali za ochranu. Dva dobrodružné týdny, které jim přinesly svobodu, zůstaly trvale v jejich duších.

34. Stisk hlavního přestaveného

První výprava dopadla dobře a její účastníci byli v Turíně vděčně přijati. Slovenský salesián don Silvestr Taliga tady byl uznávaným odborníkem na archivnictví. Dokázal uspořádat tak rychle a tak odborně knihovnu na Salesiánské univerzitě, že všichni říkali: „Klobouk dolů.“

Ted' se ujal svých rodáků. Zařídil jim také dokumenty pro trvalý pobyt. Představení rozhodli: „Ať si chlapi ze Slovenska odpočinou a pak ať co nejdřív dokončí teologické studium. Potřebujeme každou zdravou salesiánskou ruku.“

I don Titus si oddechl. Velký kámen odpovědnosti mu spadl ze srdce. První spolubratři byli zachráněni. Druhý den mu don Taliga oznámil: „Tite, představ si! Po obědě sám hlavní představený salesiánů, don Pietro Ricaldone, chce s tebou mluvit.“

„Vážně? Je to pro mě obrovská čest. Nemohl bys mi sehnat nějakou kleriku? Nepůjdu přece před představeného jako nějaký vagabund,“ poprosil Titus dona Taligu.

„Samozřejmě. Pojď do prádelny, máme tam nějaké navíc.“

Don Zeman si tedy půjčil kleriku a potom ještě zašel do baziliky, aby si promyslel, co bude říkat. Zejména potřeboval ujištění, že jde správnou cestou. Ani se nenadál a nadešel čas setkání. Zaklepal a z vnitřku kanceláře se ozvalo: „Avanti!“

„Aaa, tady je náš hrdina,“ srdečně přivítal don Ricaldone návštěvu. „Tak mi povyprávěj, co se to tam u vás na Slovensku děje!“

Titus mu postupně vyprávěl, jaká je situace se salesiánským dílem i se spolubratry na Slovensku: „Domy jsou zlikvidované. Udělali z nich kanceláře, hospody, sklady, kina... Mnozí bratři se ocitli v koncentráku, jiní jsou na přeškolování v marxisticko-leninském duchu. Někteří museli nastoupit vojenskou službu, další jsou rozptýleni po různých stavbách a mnozí jsou roztroušeni po celém Československu.“

„Jaké barbarství, jaké barbarství. Jako při Francouzské revoluci! Jde o srážku duchů i jejich služebníků,“ poznamenal hlavní představený.

„Vypadá to, jako když nepřítel torpéduje loď. Některé lidi vezme do zajetí, další jsou v rozbouřených vodách a chytají se, čeho jen můžou,“ přikývl don Zeman.

„Jaké krásné dílo to bylo... Slovenská provincie kvetla.“

„Ano, jsme v troskách, ale věříme, že povstaneme,“ uvažoval Titus s nadějí v hlase.

„Done Zemane, je potřeba udělat vše proto, abychom zachránili povolání mladých spolubratří. O budovy nám nejde. Ale povolání, ty mají pro Církev úžasnou cenu. Tady v Itálii je všechny přijmeme a po dostudování je pastoračně umístíme. Když teror na Slovensku pomine, můžou se vrátit.“

„Done Ricaldone, s Boží pomocí udělám všechno, co bude v mých silách! I kdybych ztratil život, vyplatí se to, když se aspoň jeden z mladých bratří stane knězem.“

„Žehnám ti a tady ti dávám i relikvii Dona Bosca. Kéž vás ochraňuje. Pozdravuj všechny bratry na Slovensku. Řekni jim, že celý salesiánský svět je na jejich straně a modlí se za vás. Když budeš ještě něco potřebovat, řekni to ekonomovi.“ Objali se jako otec a syn. U salesiánů jsou vždy vztahy to nejdůležitější. S nimi svědčí, že Bůh je láska.

Don Titus byl s rozhovorem velmi spokojený. Boží pokoj mu zalil duši. Don Ricaldone mu rozptýlil pochybnosti, zda má pokračovat v této riskantní činnosti, nebo ne. Teď měl jasno: „Mám požehnání, budu v tom pokračovat! I s rizikem smrti.“

Momentálně Titus neměl kam spěchat. Na Slovensku nikomu nechyběl... Do Šenkvic se už vrátit nemohl. Možná po něm pátrá i policie.

Vykonal krátké duchovní cvičení, ale jaksi se ani nemohl modlit. Stále se mu v mysli vynořovaly obrazy salesiánských domů, studentů z Trnavy, tváře salesiánů... Jejich těžká situace se mísila s radostným obrazem salesiánů žijících na Valdoccu v Turíně. Najednou se mu v tichu baziliky vynořilo jasné: „Musím se vrátit. Musím sem přivést další bratry, sem k Donu Boscovi, do Turína. Čím dřív, tím lépe! Nebudu přece já utíkat před nepřáteli Církve!“

To byl celý Titus. Rázný, odvážný, nekompromisní v zápase se zlem, obětavý a úplně se rozdávající. Rozloučil se s bratry i s donem Taligem: „Jdu zpátky a vrátím se s dalšími. Modlete se za mě i za pohraničníky...“

„Aby dostali vlčí mlhu,“ poznamenal vtipný mladý salesián, kterému na svobodě už narostla křídélka.

„No, to nemusí, ale ať je andělé strážní odvedou stranou,“ zakončil debatu Titus.

35. Bez oběti to nepůjde

Cestu zpátky měl Titus celkem klidnou. Ve Vídni ho čekal Velký Jožo, který už věděl, kde a jak je potřeba jít, aby hranici na Slovensko přešli nepozorovaně. Podařilo se. Když je méně lidí, je to lehčí.

Na Slovensku se mezitím udály velké věci. Teror komunistů pokračoval. Všude dosazovali své lidi. Náboženský život byl potlačován a proškolení řeholníků nepřestávalo. Jen se je rozhodli rozdělit!

Někteří salesiáni byli v září posláni na vojenskou službu. Vymysleli pro ně Pomocné technické prapory – PTP. Šlo o zvláštní vojenské útvary, do kterých se dostali mladí lidé, kterým režim nedůvěřoval. Byli oblečeni ve vojenských uniformách, necvičili se zbraněmi a většinou pracovali na různých stavbách nebo v zemědělských družstvech. Krmili prasata a kydali hnůj. Výkvět národa na „pravém“ místě! Samozřejmě ještě byli i pod dozorem a hlídali je. V koncentráku v Podolínci zůstali hlavně kněží a starší řeholníci.

Když se situace vyvinula tímto směrem, don Macák se rozhodl pro trvalý útěk. Potkal se se salesiánem Ludovítem Sucháněm a jednoduše mu oznámil: „Mladí bratři jsou venku, tak co bych tady byl já. Odcházím. Jdeš se mnou?“

„Já bych šel, ale co dál? Co budeme dělat?“

„Najdeme cestičku, jak tě dostat na Západ... Jdeš?“

Ludovít dlouho neváhal a přikývl: „Jdu!“ V říjnu tito dva z Podolínce trvale utekli.

Don Macák na svobodě nelenošil. Změnil si vzhled tváře, nechal si narůst vousy a obstaral si i falešné dokumenty. Stal se z něho pan Julius Ochaba. Pak začal navštěvovat bratry, o kterých věděl, že by byli ochotni jít na Západ. Anton Hlinka byl připraven hned. Jít jen s jedním? To nebylo ono. Potřeboval oběhnout další a vytvořit novou skupinku.

Don Macák věděl, kde jsou bratři rozptýleni a velice rychle se mu podařilo sestavit skupinu více než dvaceti salesiánů připravených utéct za hranice. Plán byl vypracovaný, hlavní hráči v pozoru, Titus zabezpečil potřebné věci a Velký Jožo byl ve formě. Akce se spustila!

Uprchlíci se přiblížili do oblasti útěku 21. října, ale roztrousili se na různá místa okolo Šaštína. Kvůli bezpečnosti. Čas tlačil, protože překročení Moravy v zimě a na jaře bylo příliš nebezpečné. Na stranu

nepřátel se přidávala i řeka Morava. Když se vlivem dešťů rozvodnila, stávala se divokou a velmi nepřijemnou. Proto se Titus a Ernest dohodli, že v roce 1950 to bude poslední výprava.

Ted' si don Ernest Macák dlouho prohlížel spolubratry a v oku se mu zatřpytila slza. Kdo ví, zda se ještě někdy uvidí. Někdo zpozoroval Ernestovo dojetí a zeptal se: „Erneste, a ty nejdeš s námi?“

„Já to nemám v plánu.“

„Cože?“

„No...“ zasekl se v hlasu a po chvíli pokračoval, „mnohé bratry duchovně doprovázím. V jejich duších se hromadí pochybnosti, nevyjasněné otázky ohledně jejich budoucnosti. Když je opustím, kdo jim pomůže?“

„A ty, Tite? Nezůstaneš už v Turíně?“

„Zvažuji všechny možnosti, ale zatím jsem také naladěný tak jako Ernest,“ odpověděl Titus. „Bez pomoci to mnozí bratři vzdají. Rozhodl jsem se zůstat na Slovensku a pracovat, jak jen se dá.“

Nastalo ticho, ve kterém bylo cítit, že pro každého z přítomných začínají osudové chvíle. Aby to nebyly truchlivé myšlenky, Ernest to nadlehčil: „Bratři, uvidíte, nakonec to i tak všechno dobře dopadne. Bůh je dobrý. Odpočiňte si. Zítra potřebujete být silní.“ Potom se obrátil k Titovi: „Můžeš na slovíčko?“

„Samozřejmě.“

„Potřebuji si ještě něco vyjasnit.“

Každý šel svou cestou a vše okolo se ponořilo do ticha noci. Jen Titus a Ernest měli dlouhý rozhovor. Uskutečnil se u Hercogů v Šaštíně. Jejich syn také utekl za hranice. Rozhovor Tita a Ernesta byl jejich poslední. Víckrát už se v životě neviděli. O čem hovořili? To zůstalo jejich tajemstvím.

Bratři ještě vysypávali z duše poslední zážitky. Rafko Černý hodil mezi bratry poznámku jako večerní slovo: „Ernest má dar poslouchat i moudře poradit.“

Ze tmy kdosi přitakal. „U něj se nikdo nebojí otevřít svoji duši.“

„Ani já jsem ještě nikdy neslyšel nikoho mluvit o Bohu tak, jak mluví on,“ ozval se další.

„A z Tita jde takový klid. Ten chlap vůbec nemá strach.“

„Pochopil, o co tady jde, co má v životě smysl.“

„Ano, je přímý, obětavý, bez falše, s čistým srdcem... za víru by dal i život.“

„Spěte už! Zítra potřebujeme být odpočatí!“ zahudroval něčí hlas. A nad krajem se rozprostřelo ticho.

36. Když na člověka dýchá smrtka

Přechod hranice byl naplánovaný z neděle na pondělí, tedy z 22. na 23. října. Zdálo se, že je všechno připravené, přesto se už od začátku vyvíjel útěk velmi dramaticky. Uprchlíků bylo o mnoho víc, voda v řece Moravě byla vysoká, plavců ve skupině bylo velmi málo a byl říjen. Zima začínala, byla půlnoc, noc byla velmi jasná.

Velký Jožo si vzal na pomoc skupinu, kterou představil takto: „Toto je Malý Jožo!“ ukázal na asi padesátiletého chlapa. „Tento fešák je Ferdinand Totka. Sbírá turistické zkušenosti. A na toto dobrodružství se nechala přemluvit i moje milá Anička.“ Všichni udělali mírnou úklonu. K překvapení všech Jožo vyzval přítomné: „Pomodlíme se Otče náš, za náš příjemný pobyt v zahraničí.“

Východiskem byl Moravský Svatý Ján. Výprava se pohnula a Ferdo pravidelně kontroloval dalekohledem terén. Ze začátku se nic nedělo, najednou Ferdo vzrušeně oznámil. „Je tam chlap! K zemi!“

Všichni se vrhli do bláta. Velký Jožo neztratil hlavu: „Ukaž!“ Vzal dalekohled z Ferdových rukou a díval se do tmy: „To je strašák, ty chumlo!“

Chlapi si vydechli. Velký Jožo zopakoval pokyny a skupina se vydala k řece. Tady je čekalo nemilé překvapení. Koryto řeky bylo plné vody. Řeka byla rozvodněná, široká, druhý břeh se ztrácel kdesi ve tmě.

„Musíme použít gumový člun. Rychle ho nafoukejte!“ rozhodl vůdce. „Kdo půjde do vody první?“

„Já to zkusím...“ Celé riziko na sebe vzal Titus. Ponořil se do chladné vody a radši by z ní vyskočil, jak byla studená. Ale nebylo cesty zpět! Ostatní se po chvíli přidali. Zavazadla dali do gumového člunu, který byl přivázaný provazem. Jeden konec přenesl Titus na druhý břeh a přitahoval věci ke břehu. Vyprázdnil člun, potom ho dopravil do středu řeky a akce se opět opakovala. Bylo to velmi namáhavé, chlapi se při tahání lana střídali. Slabší plavci se člunu i drželi, protože zem pod nohama už necítili a proud řeky byl velmi dravý. Voda někde dosahovala výšky tří metrů, nebezpečí utopení bylo velmi vysoké. Při třetím obratu se náhle konec provazu uvolnil a všechno, co bylo ve člunu, spadlo do vody.

„Mám to zapotřebí? Vzalo mi to kalhoty i slatinu!“ zlobil se jakýsi hlas.

„Nenadávej! Zatni zuby do jazyka! Nezapomeň, že studuješ na kněze!“ uklidňoval nespokojence jiný hlas.

Jeden ztratil rovnováhu a začal křičet. „Pomóóoc!“

„Budeš ticho!“ zlostně zasípal Velký Jožo. „To chceš přivolat na pomoc policajty i celou armádu?“

Naštěstí tady byli Rafael Černý a Ferko Tuna, ti byli ze skupinky nejlepší plavci a obětavě se vrhli do vln studené řeky. Nešťastníka chytli za pačesy a přivlekli na břeh. Rafko šel znovu do vody a donesl provaz na druhý břeh. I další se ocitli v nebezpečí života, a když je člověk v takovém stavu, začne křičet a dělat paniku.

Titus odhadl nebezpečnost situace a zapojil se do záchrany. Obětavě se vrhl do bouřlivé vody a pomáhal těm, kteří se ocitli v krizi. Lano mezi tím přivázali ke kmeni stromu, takže sloužilo jako jakýsi záchranný pás

a někteří po něm ručkovali. Přechod trval přes dvě hodiny a na konci akce Titus omdlel. Byl úplně vyčerpaný, podchlazený a bez známek života.

„Chlapi, on nám umírá! Masírujme ho, ať se mu rozproudí krev.“

„Já tady mám slivovici, dejte mu doušek na rty.“ Láhev šla z nějaké ruky směrem k Titovi a někdo si cestou i dal hlt. Nebylo se co divit. Všem byla taková zima, že se chtěl každý alespoň trochu ohřát. Tita ani slivovice neprobrala k životu. Zvedli ho a na kabátu měl přimrzlý štěrk, taková byla zima!

„Chlapi, musíme ho nést, protože stále ještě nejsme mimo nebezpečí,“ zavelel Velký Jožo, „ranní vlak nemáme šanci stihnout. Musíme se dostat tam do toho lesíka!“

Opatrně se vydali naznačeným směrem, když tu zazněla otázka: „Jsme všichni?“

„Ne, don Strnisko, Malý Jožo a část skupiny se někde ztratila.“

„To opravdu není dobré! To není dobré!“ hudroval Velký Jožo, „musíme přečkat celý den v houštinách.“

Rozednívalo se a chlapi se zahřívali, jak mohli. Titus byl stále v bezvědomí. Někteří bratři ho masírovali, aby se mu rozproudila krev v žilách.

„Chlapi, nepřestávejte! Běžte hlouběji do lesa a udělejte malý ohníček, aby se Titus ohřál. Já se Šándorem jdeme hledat ztracenou skupinu. A nerozcházejte se!“

Velký Jožo a Andrej Šándor šli do nejbližší vesnice. Koupili něco na zub, ale ztracenou část výpravy nenašli.

Pak se vrátili a měli velkou radost, když zjistili, že už se Titus probral k životu.

„Konečně, člověče, byl jsi mimo. Smrtka na tebe dýchala.“

„Jsme všichni?“ byla první Titova slova.

„Skoro...“ Vysvětlili mu, že část skupinky někam zmizela.

„No, předpokládám, že si poradí! Věřme v Boží pomoc!“

Když se naše skupinka dostala ranním vlakem do Vídně a pak k salesiánům, našli tam dona Strniska i ostatní kamarády. Titus Zeman měl připravenou trochu ostřejší řeč na téma, že je třeba držet pohromadě, ale radost ze záchrany byla větší. „No, nechme tak. Musíme se posunout dopředu!“

Zbytek cesty do Turína proběhl podle předcházejícího scénáře a všechno dobře dopadlo. A když chtěl Velký Jožo vidět Řím, Titus šel s převaděči až tam. Pak naplánovali návrat na Slovensko a na čas se rozešli.

37. Smyčka se stahuje

Když Titus přišel za pár týdnů do Lince, don Fabera mu zvěstoval nemilou zprávu: „Velkého Joža zatkla rakouská policie. Je v base!“

„Cooo? Proč? Co udělal?“ divil se Titus.

„Jeden z těch, které kdysi převáděl do Rakouska, ho obvinil, že mu ukradl cennosti.“

„Jak?“

„No, prý mu je dal, když přecházeli přes řeku. Když byli na druhé straně, kufřík s cennostmi zmizel. Jožo tvrdí, že ho vzala voda. Továrník tvrdí něco jiného. Kdo ví, kde je pravda, ale kufřík je pryč. A Jožo se musí ze šlamastiky vysekat!“

„Zkusím pár týdnů počkat, třeba ho rakouská policie propustí,“ rozhodl se Titus.

Využil čas a navázal kontakt s mnoha utečenci. Mezi nimi byli i tací, kteří se s komunistickým režimem v Československu nesmířili. Založili hnutí odporu, které nazvali Bílá legie. Měli i svůj vysílač. Ti Titovi nabídli: „Nechcete mít v sobotu a v neděli pro věřící mši svatou a kázat lidem tady i ve vlasti? Nabízíme vám prostor v rádiu.“

Titus si uvědomil, že je to šance hlásat Boží slovo a bez dlouhého uvažování přikývl: „Aspoň dobře využiji čas.“

Jenže tehdy všechno mělo uši. Jeho jméno najednou velmi silně zaznělo mezi nepřáteli a ti ho dali na svoji černou listinu.

Čas ubíhal, zima pomalu mýjela a Velkého Joža stále z basy nepustili. Titus zašel za donem Faberou a oznámil mu: „Štefko, já už nemůžu déle čekat. U nás jsou ještě bratři, kteří chtějí jít ven.“

„Tite, teď je to velmi nebezpečné. Nech to být!“

„Nedá se nic dělat. Musím to zkusit,“ nedal si to vymluvit a začal konat.

Ferdo Totka se rozhodl, že se na Slovensko už nevrátí. Spokojeně si užíval život v Linci. Dokonce se už i oženil s nějakou Češkou. Titus ho navštívil a přímo mu řekl: „Poslechni, situace se změnila. Velký Jožo je v base, kdo bude převádět další salesiány? Potřebuji tě, pomoz nám!“

„No, já cestičky znám, ale na Joža nemám. On je král převaděčů, já jen princ!“

Nakonec se na Slovensko s donem Titem přece jen vrátil. Hned bylo ale poznat, že mnoho zkušeností s přechodem přes hranice nemá. Už cestou zpět 23. března 1951 měli problémy. Nejdřív je na hranici překvapila hlídka, ale podařilo se jim utéci. Pro pohraničnický to bylo

velmi překvapivé: „Někdo nám tady přes hranice chodí tam a zpátky! Kdo by jen chtěl utíkat ze Západu k nám do republiky?“ Závěr byl velmi divoký: To jsou určitě špióni!

Titus s Ferdem se pod rouškou noci dostali do domu jednoho sedláka v Závode. Měli s ním dohodnuto, že je o půlnoci převezde do Borského Mikuláše. Jenže, jako naschvál, právě končila schůze místních komunistů. Ti byli v tom revolučním mámení na všechno zvědaví:

„Cože se tam svítí? Jestli tam nevyrábí pálenku?“ řekl jakýsi rozkurážený soudruh.

„A proč zapřahá? Má jí celé sudy?“

Vešli se do dvora podívat, o co jde, a místo sudů viděli dva neznámé muže. Hospodář se vylekal a začal něco blábolit. Lekli se i Totka se Zemanem. Otočili se a zmizeli.

„Co to tady máte za spolky?“ vyzvídal předseda strany.

„Ale, nějací turisté,“ zmohl se na poznámku hospodář. Chlapi si všimli dvou batohů.

„Šmelina, šmelina?“

„Nebo pašování?“

„A není v batozích pálenka?“ Každý z komunistů hádal to, po čem toužil. Nevěděli, o co jde, a pravda se jim hledala těžko, protože byli řádně napití. Jenže předsedu ráno přestala bolet hlava, vzpomněl si, co se stalo, a jako statečný budovatel nové vlasti to oznámil Veřejné bezpečnosti. Příslušníci začali hospodáře vyšetřovat: „Co se to tam u vás v noci dělo? Kdo byli ti dva, kteří utekli? Kam jste se chystali jet?“

Hospodář se nějak vykroutil. „Ale, nějací turisté mi nabídli peníze, když je dovezu do Borského Mikuláše. Já si řekl, proč ne. Kdo by si nechtěl přivydělat. I vy byste je odvezli, kdyby vám zaplatili, nebo ne?“ Snažil se být přesvědčivý, ale podezření už padlo.

„Zatím vás necháme na pokoji, ale musíte nám slíbit, že když ti dva zase přijdou, hned to oznámíte. Jinak jste v base!“

Smyčka okolo Tita se začala stahovat. Ten věděl, že je zle a že musí od toho místa co nejdál. Rychle se dohodl s Ferdem, jak naváží kontakt, a ztratil se v lesích Malých Karpat.

Vyhýbal se lidem, často se zahrabal do listí, březnové noci byly stále ještě studené a navíc pršelo. Měl hlad, žízeň, byl vyčerpaný a začal dostávat horečku. Mozek mu pracoval na plné obrátky: „Vědí, kdo jsem nebo ne? Kde bych se mohl ukrýt?“ Vzpomněl si při tom na Ježíšova slova: „Lišky mají svoje doupata, nebeští ptáci hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu složil.“

Jako na truc si o kmen v lese poranil nohu. Byl zničený a jediné, co ještě mohl dělat, bylo prosit Boha o pomoc: „Pane, porad' mi, co mám dělat?“

Blížil se Velký pátek a on prožíval ten svůj. Když porovnal svoje utrpení s Ježíšovým, zastyděl se. Tehdy mu přišlo na mysl: „Spolubratr Štefko Šilhár pochází z Pezinka. Má tam rodiče, musím se k nim dostat.“ Z posledních sil se mu to podařilo. Když ho paní domácí spatřila, jen lomila rukama: „Titusku, jsi to ty? Co se stalo?“

Don Zeman už neměl sil vyprávět svůj příběh. Svalil se uprostřed pokoje a omdlel. Ještěže mu paní Šilhárová poskytla první pomoc. Titus spal a spal a spal. Po dvou dnech se dal dohromady a vše jim vyprávěl. Pak řekl: „Musím od vás vyrazit, protože mám dokončit ještě nějaké věci.“ Paní Šilhárová něco namítala, ale Titus byl neoblomný. Rozloučil se a odešel.

Ano, don Zeman byl nezmar. Ani hrozící nebezpečí při prvních dvou ilegálních cestách do Turína, ani špatná zkušenost při návratu domů ho neodradily od přípravy další cesty. Po zotavení začal chystat třetí výpravu. Některé spolubratry na útěk připravil don Macák. Do celé riskantní hry vstoupil i nebojácný salesián František Reves, který byl také zašitý před komunisty na faře v Brodském. Titus kontaktoval několik spolubratrů a spojku mu dělal horlivý salesiánský bohoslovec Janko Brichta.

Komunisti stupňovali represálie, proto zájem o útěk projevilo i několik diecézních kněží. Na některé z nich byl vydán zatykač, pokud by se nedostali včas za hranice, seděli by ve vězení mnoho let. Don Zeman proto kontaktoval Ferdu Totku a útěk domluvil na začátek dubna roku 1951.

38. Ecce homo – hle, člověk!

Už 8. dubna se na dvou místech na Záhoří tajně potkali salesiáni, preláti, profesoři teologie i církevní hodnostáři, dohromady přes dvacet lidí. Salesiáni se soustředili u Hercogů v Šaštíně a diecézní kněží v Malých Levárech. Byli to starší duchovní, na které byly vydány zatykače. Doposud sloužili Církvi i národu v různých církevních funkcích a teď toto. Nebyli to žádní sportovci ani dobrodruzi. Většinou šlo o unavené, trochu ustrašené lidi, kteří neměli na výběr. Mnozí z jejich přátel už byli ve vězení a teď je řada na nich.

Když je viděl Ferdo Totka, potichu poznamenal: „Mám pochybnosti, jestli to zvládnou.“

Velebný pán Mitošinka to slyšel a řekl: „Nemáme co ztratit. Tak či tak nám hrozí vězení.“

Monsignor Botek dodal. „Teď jde o mnoho, ale ne o všechno.“

Don Titus udělal u Hercogů jakousi prezenci salesiánů: „Přečtu jméno a dotyčný ať zvedne ruku. Andrej Dermek, Anton Srholec, Janko Brichta, Klement Poláček, Jožko Pavlík, Tónko Kyselý, Augustín Lovíšek, Pavol Pobiecky, Alojz Pestún, Leonard Tikl, Štefan Sandtner...“

„Ten leží v nemocnici, má něco se srdcem.“

„Aha.“

„Tónko Hlinka?“

„Tady.“

„Vždyť ty jsi na vojně, nebo ne?“

„Ano, ale mám dovolenku.“

Všem to hned seplo. Když ho chytí, bude považován za vojenského zběha, to zákon trestá velmi tvrdě.

„To je teda risk,“ utrousil Srholec.

Po přečtení jmen Titus řekl. „Bratři, zítra odcházíme.“

„Ale Morava je rozvodněná. Sníh taje a přšelo,“ oponoval kdosi.

„Musíme jít. Mezi lidmi se už moc mluví o tom, že nějací kněží se chystají jít přes hranice.“

Následující večer se obě skupiny spojily a vyrazily vpřed. K řece museli muži překonat několik kilometrů. Jen co sešli z cesty, zjistili, že to nebude lehké. Drama začalo.

Řeka se vylila a roznesla po okolí různá dřeva a smetí. Všude bylo mokro a nesmírně mnoho bláta. Zatopené byly cesty, louky i lesy. Když přebrodili jeden úsek, znovu se před nimi objevil nějaký močál nebo jezero. To všechno bylo třeba obejít nebo přebrodit. Nohy se jim namočily a na boty se lepilo i několik kil blata. K tomu se přidala velká zima.

Po hodině chůze byli mnozí z přítomných na smrt unaveni. Tikl omdlel a stejně i otec Mitošinka. Nějak je vzkřísili, ale byli na pokraji zhroutilí.

„Och, co bych za to dal, kdybych se mohl vyspat, najíst a být v teple,“ povzdychl někdo.

„Neprovokej, buď ticho!“ okřikl ho ze tmy nějaký hlas.

Když se podle hukotu vody zdálo, že řeka už musí být nablízku, Totka šel na výzvědy. Zdržel se asi půl hodiny a pak přišel se zprávou. „Pánové, řeka se pořádně rozlila, k hlavnímu toku je asi tři sta metrů, ale ty jsou pod vodou! Ta je asi do výšky pasu... Musíme se brodit!“

„Cooo? Jen to ne...“ ozývalo se z úst přítomných. Potom nastalo ticho, které přerušila otázka: „Co uděláme? Jdeme?“

„Jdeme!“ rozhodl Titus.

Hlinka nesl gumový člun, ale také už mlel z posledního. Po několika desítkách metrů zůstali stát před masou vody.

„Vždyť je to doslova jezero! Co teď?“ vzdychl Srholec.

„Jdeme?“ znovu se ptal Hlinka.

„Zkusme to!“ dodával odvalu Titus. Po prvních krocích však začali vysílením omdlávat. Přejít přes takovou masu vody v jejich stavu bylo nemožné. Jen několik z nich umělo plavat, dokonce i Totka byl neplavec.

„Musíme se vrátit! Každý ať se ukryje, kde může! Dávejte pozor, aby vás nechytli.“

Trasa zpět vedla opět přes bahno, močály, křoviny... Všude byla voda, voda, voda... Muka pokračovala. Utečenci se cítili na smrt unavení, promrzlí, hladoví, mokří, vystrašení. Neměli síl. Skupina se roztrhala a situace připomínala návrat poraženého vojska po boji. Bylo nad ránem, skoro se začalo rozednívat. Když je objeví, bude zle! Někteří dorazili do Malých Levár. Jeden komunista si všiml cizích podezřele vypadajících lidí a oznámil to policii.

Začal lov na lidi. Naběhla celá jednotka pohraniční stráže i oddíly armády. Zuřiví psi čuchali stopy a postupně chytali jednoho za druhým. Někteří přece jen unikli. Několik šťastlivců naskočilo na dělnický vlak v čase, kdy se policejní akce teprve rozbíhala, a tak se jim podařilo ujet. Mezi nimi byli Hlinka, Brichta, Pestún, Botek, Lovíšek, Poláček. Ostatní pochytili a shromáždili v Malých Levárech na velitelství pohraniční stráže.

„Kdo je váš vůdce?“ zařval surově strážný. Nastalo ticho.

„No, my vám rozvážeme jazyk!“

Nějak to vyšlo najevo a Tita tady poprvé zmlátili. Křížová cesta začala. Naložili je do nákladůků a vezli na bratislavský hrad. Někteří to ještě nevzdali. Janko Brichta se v jednom okamžiku vytrhl stráži, vyskočil z auta a skočil do křoví. Velitel neváhal a křičel: „Pal!“

Ozvala se palba z několika samopalů a kulky jen tak hvízdaly okolo nešťastníka. Jednu schytil do nohy, ale dokázal utéct. O pár dní později volal sestře, aby mu pomohla: „Prosím tě, přijď na bratislavskou železniční stanici.“

Přišla, ale s ní nepozorovaně i dva tajní, kteří ho chytili a dali do basy! Ocítl se u svých kamarádů ve vězení. Když je viděl, hrůzou vykřikl: „Co vám to udělali? Tite, kde máš zuby?“ Všichni byli nesmírně zbití.

Titus si uvědomil, jak se i na nich naplňuje to Pilátovo zvolání po zbití Ježíše: „Ecce homo – hle člověk!“

39. Jako psi utržení ze řetězu

Výslechy zatčených byly velmi tvrdé a trvaly víc než osm měsíců. Už je mlátili v Malých Levárech, pokračovali na hradě v Bratislavě a teď se ocitli v Leopoldově. Vyšetřovatelé hned od začátku přistupovali ke kněžím jako k vlastizrádcům.

Při tomto obvinění šlo o „krk“ a používané vyšetřovací metody byly „obohaceny“ o mučení a týrání. Slova jako „lidská důstojnost“ byla pro zástupce „vlády lidu“ neznámá. Jako by jim dokonce násilí dělalo dobře a chtěli si na věznicích vybit i svoje osobní zranění. Dali v sobě prostor zlu a to se surově tlačilo ven.

Speciálně školení vyšetřovatelé nakládali s člověkem jako s hadrem. To, co dělali s vězni, se nedá popsat! Ve vyšetřovací místnosti jim lampou svítili do očí a řvali na ně jako na vrahy. Pravidelně je píchali špendlíky, škrtili, kopali, mlátili a takto zubožení vězni si nesměli v noci lehnout. Pokud by přece jen usnuli, polívali je vědry studené vody. Ve věžeňských celách bylo chladno, není divu, že mnozí prochladli a dostali horečku.

Děsivou atmosféru zesilovaly bolestné výkřiky z mučení. Ty se rozléhaly po celém vězení a mísily se s ďábelským řehotem vyšetřovatelů. Titus si uvědomil, že se nachází jakoby v předpekli, na místě lidských muk. Nechápal tu agresivitu a často se sám sebe ptal: „Jak to jen může dělat člověk člověku?“

V červenci je přesunuli do krajské věznice v Bratislavě. I tady byli experti na mučení, kteří k fyzickým trápením přidali i speciální psychický teror. Často prováděli simulované popravy. Po takovémto stresu vězně umísťovali na samoty. Prý ať si to užijí. A nezapomněli přidat: „Zrádci, je po vás! A vy Zemane, jste mrtvý muž!“

Na takové útoky Titus klidně odpovídal: „Popravte mě, dělejte se mnou, co chcete, ale já nikdy nezradím spolubratry a kněžství.“

„No, uvidíme. Stejně skončíte na šibenici!“

Ta stála na nádvoří Justičního paláce a Titus ji měl přímo pod okny své cely. Často slyšel zoufalé výkřiky odsouzených. Ještě i tady je mučili. Modlil se a prosil: „Pane, prosím tě za tyto nešťastníky, ale i za ty, kteří jim ubližují.“

Jednoho dne se na chodbě potkal s dobitým donem Andrejem Dermekem. Strážci si vyměňovali nějaké materiály, a tak tito dva mohli prohodit pár slov: „Andreji, žiješ? Nevíš, proč nás tak mučí?“

„Nevím. Připomíná mi to, jako když se divocí psi utrhnou ze řetězu a zaútočí na člověka.“

Titus mu přikývl: „Ano, ďábel se utrhl. Našel si lidi, v kterých se usadil, a vrhl se na Krista, který je v duších našich bratří.“

„A ty, Tite? Vydržíš?“ ptal se šeptem don Dermek přítele.

„Bijí mne, ale Bůh je se mnou. Cítím ho v srdci a jsem odevzdaný do jeho Vůle.“

Věžeňští průvodci si všimli, že si povídají, proto je surově okřikli: „Nechte toho! Do cely s nimi! Rychle!“

O několik dní se don Dermek a don Zeman potkali znovu. Už se neptali: „Proč?“ V očích měli odpověď: „Pro Krista.“

Pomalou ubíhal mučednický den za dnem. Celkem jich bylo přes 250. Vyšetřovatelé v zuřivosti neochabovali a na Tita stále řvali: „Kdo vás na převádění najal? Jmenujte, koho jste převedl do zahraničí! S kým jste spolupracoval? Chceme od vás jména! Komu jste nosil zprávy o lidově demokratickém zřízení? Kdo vás financoval? Byl to Vatikán?“

Titus mlčel, jen rty se mu hýbaly. Modlil se. To nesmírně naštvalo vyšetřovatele. Následovala série úderů a kopanců. Nakonec mu vyšetřovatel vrazil tak silně za ucho, že kněz bezmocně klesl k zemi. Zlomili mu klíční kost i nos. Rukou se chytil za hlavu. Bolelo ho to, velmi ho to bolelo. A na jedno ucho neslyšel a za chvíli ho zalila krev. Vyšetřovatel zavolal pomocníky: „Odveďte ho do cely. Chvíli si uděláme přestávku. Odpočínme si!“

Tato cynická poznámka potvrdila ďábelskost v jejich postupech. Oni si chtěli odpočinout.

Když Tita hodili do cely, dlouho ležel bez hnutí. Pak si uvědomil, že i Ježíšovi při výslechu dali za ucho. Řekl si sám pro sebe: „Ježíši, i s tebou jednali podobně. Prosim tě, dej mi to vydržet.“ Pak si povzdechl: „Kolik zloby musí být nahromaděné v těchto lidech. Pomoz a odpusť jim, Pane. Já jim odpouštím.“

Vyšetřování znovu a znovu pokračovalo. Zástupci státní moci se chtěli od Tita dozvědět všechno. Použili výsledky z vyšetřování spoluvězňů a otázek přibývalo: „S kým jste se kontaktoval z Bílé legie? Kolik vatikánských špiónů působí na území Slovenska? Kde se nachází Ernest Macák? Kdy jste se setkal s Františkem Revesem?“

Když začala vycházet na povrch jména, Titus si uvědomil, že ne každý z mučených byl stejně odolný týráni a něco prozradil. V mysli se mu vynořilo: „V ohrožení se nachází i jiní lidé. Jak mne jen bolí, že jsem je dostal do této situace.“

To ho velmi tránilo. Proto všechno vzal na sebe. Přiznal i to, co nebylo pravda, že byl agentem. To znovu rozzuřilo vyšetřovatele. „Celou dobu jste nás vodil za nos? Dones ty hovna!“

Podřízený donesl vědro plné výkalů. Bez váhání přistoupil k donu Zemanovi, chytil ho za hlavu a vlačil mu tvář do výkalů. Don Titus se smradu dusil. Když smrad naplnil vyšetřovací místnost, velitel dal další rozkaz. „Odved' ho do cely. I s vědrem.“

Titus se z toho dlouho vzpamatoval. Ale opět a opět se to opakovalo. Úplně zešedivěl, zhubl asi 20 kilo, ale mučení stále nekončilo. Použili na něho i drogy a přinutili ho podepsat nějaké přiznání... Don Titus si na to ani nepamatoval, ale od té doby už nechtěl nic podepsat. Když musel, velmi si to ověřoval. Jen na výplatních páskách si byl jistý, že ví, o co jde, a že jeho podpis nebude zneužit.

40. Zlo rozhazuje sítě

Salesián Štefan Sandtner ležel ve státní nemocnici. Do posledního útěku byl také vtažený, ale udělalo se mu nevolno a museli ho hospitalizovat. Jeho diagnóza zněla: zánět srdečního svalu. O neúspěchu výpravy se brzy dozvěděl a s napětím očekával, jestli přijdou také na jeho jméno. Zlo na sebe nedalo dlouho čekat, tajná policie se začala zajímat i o něho.

Mezi zdravotnickým personálem se nacházely i řeholní sestry. Jedna z nich, Zdenka Schelingová, byla členkou Kongregace milosrdných sester Svatého Kříže. Tato statečná, hluboce věřící osoba, pocházela z Krivé na Oravě. Už ze svého rodného kraje si přinesla obrovskou úctu ke kněžím. Věděla, že dobrý kněz je nesmírným požehnáním pro celý národ. Vnímala obrovskou cenu mše svaté, která se bez kněží nedala sloužit, a proto jim pomáhala, kde se jen dalo.

Jaké bylo její překvapení, když se najednou mezi pacienty objevil děkan ze Spišské Nové Vsi Štefan Košťal. Patřil mezi členy výpravy, které chytili. Vyšetřovatelé ho tak zmlátili, že musel jít do nemocnice.

„Co vám to jen udělali,“ bědovala Zdenka a začala se o kněze intenzivně starat. Ten se postupně zotavoval. Zdenku velmi rozrušovaly poznámky strážníka, který byl ke Košťalovi přidělený: „Sestro, s tím farářem si nedělejte až takové starosti... I tak skončí na šibenici.“

To nemohla dovolit. Začala připravovat jeho útěk. Zapojila do toho dalšího pacienta, připravila si pomůcky a jeden večer to spustila. Strážníkovi dala do čaje uspávací prášek. Jakmile usnul, dala knězi signál: „Pojďte rychle, než se probudí!“

Kněz bleskově vstal z postele, obešel strážníka a už se chystal vyrazit. Když v tom zůstal jako přikovaný: „Vždyť já nemám žádné boty. Jsem jen v pantofflích!“

Nikoho nenapadlo, obstarat utečenci boty. Chvíli všichni zaraženě stáli a důstojný pán zašeptal: „Musím se vrátit do postele.“

„Počkat, vyřešíme to!“ Zdence přeběhl po tváři šibalský úsměv. Obrátila se a jedna dvě vyzula strážníkovi bagančata. „Jsou vám dobře?“ ptala se tiše pana děkana.

„Dobře, i když trochu smrdí.“

„Teď nečichejte a utíkejte! Jde o život!“ rázně zavelela Zdeňka.

„Dobře, dobře,“ oponoval duchovní, „ale co dáme strážníkovi?“

„Vaše papuče!“

Útěk se podařil a strážník ráno doslova zuřil. Otevřel oči, vězeň pryč, boty pryč. Zůstal v děravých papučích, ze kterých mu trčel velký palec. Kolegové se mu ještě dlouho smáli: „Cha-cha-cha... Byl jsi v plné zbroji a i o boty jsi přišel.“

Nejen strážník byl pokořený, i celé policejní oddělení se tak cítilo. „Někdo nám vypálil rybník! Jaká drzost! Běda mu!“

Státní bezpečnost tušila, že v tom měla prsty Zdenka. Proto se estébáci rozhodli zneužít její dobrotu i odhodlání pomáhat kněžím. Začali chystat akci na její zkompromitování. „Musíme jí dát lekci a chytit ji přímo při činu!“ vyhlásil velitel akce a předestřel svým kumpánům plán: „V nemocnici jsou kněží. Už dávno měli sedět v base. Dřív než je zatkneme, rozhlásíme, že budou odvezeni na Sibiř a že odtud už se nevrátí. Uvidíme, jak na to zareaguje Schelingová.“

„Já bych navrhl,“ dodal další policajt, „abychom jí připravili past.“

„Jak to myslíš?“

„Nasaďme našeho člověka, který se bude tvářit, že za určitou sumu peněz by se dalo těmto kněžím pomoci k útěku a převést je do zahraničí.“

„Výborný nápad. Uvidíme, kdo všechno se na nabídku namotá,“ dodal další estébák.

„Budeme je mít všechny v pasti! S námi si nějaká řeholnice zahrávat nebude! Dáme všem takovou lekci, že na ni budou pořádně dlouho vzpomínat!“

Akci podrobně připravili. Estébák si získal Zdenčinu důvěru a postupně jí všechno podle plánu namluvil.

„Kolik je asi potřeba těch peněz?“ vyzvíдалa nesměle Zdenka.

„Okolo sto tisíc?“

„Oh, to je strašně moc.“

„Ano, ale jde o životy,“ spiklenecky se podíval napravo i nalevo a dodal, „abyste, sestřičko, věděla, čas nás velmi tlačí. Mám informace,

že kněze už velmi brzy odvedou. Pak už jim nikdo nepomůže. Možná je i zastřelí. Chcete si to vzít na svědomí?“

Zdenka informovala o situaci kněze, ale ti tolik peněz neměli. Don Sandtner však našel řešení: „Má sestra může obejít známé a zkusit peníze vypůjčit! Bydlí v Pezinku. Zkuste se s ní spojit.“

Sestra Zdenka a Marta, rodná sestra dona Štefana, horko těžko nasbíraly určenou sumu peněz a odevzdaly ji zachránci. Pak vše vyšlo najevo, že zachránce se vyklubal provokatér a zloduch. Estébáci Zdenku, Martu i kněze zajali. Pro všechny začala skutečná křížová cesta. Mučení, ponižování, násilí...

Postup stejný jako u Tita a jeho přátel. Nic jiného jako by estébáci ani neuměli dělat. Obvinění spáchali takový malý čin a nastala taková obrovská nenávisť vůči nevinným lidem. Proč? Lidským myšlením se ani nedá vysvětlit, proč estébáci spustili takové hrozné ničení životů. V duchovní rovině jde o boj dobra a zla! A zlo používá všechny prostředky!

A smutné je i to, že vůbec nebrali ohled na to, že mají před sebou nevinné, bezbranné ženy. Ba právě tato nevinnost je jako by dráždila. Cosi v nich chtěli zabít. To, co oni neměli a možná jim to i záviděli: pokoj, dobro, čistý život, přátelství s Bohem, svobodu Božího dítěte... To nesmírně dráždilo ďábla. Proto je chtěl získat na svoji stranu. Po dobrém tím, že jim nabídl spolupráci. Stačilo jen podepsat a mohly se mít dobře. Když spolupráci odmítly, zkoušeli to po zlém. Násilím a ničením!

41. A co teď?

Don Ernest Macák se o tragédii na řece Moravě také záhy dozvěděl. Velmi ho to trápilo. Měl pochybnosti, zda konal správně, když se rozhodl organizovat útky. „Bože, nejsem tím vším vinen já? Musím se o celé záležitosti dozvědět víc. Kdo zůstal na svobodě?“

Oblečený za dělníka, maskovaný vousy a brýlemi se vydal do Brodského, kde byl farářem spolubratr František Reves. Ale na faře ho nenašel.

„Kde může být váš pan farář?“ informoval se u kostelníka.

„Víte, nemám o našem panu farářovi ani zdání. Už několik dní jsem ho neviděl.“

Don Macák si domyslel, že nejvíc známých mají okolo Šaštína a šel tam.

Don Reves měl u spolubratrů přezdívku Sever. Šlo o vyslovení jeho jména pozpátku. Byl to velmi dynamický, odvážný, nebojácný a statečný spolubratr... Nestrpěl nespravedlnost a té se komunisté dopouštěli stále. Měl rád salesiánskou společnost a její budoucnost: mladé salesiány, proto se zapojil do spolupráce s Titem a do organizování úteků.

Když se dozvěděl, že poslední výprava skončila katastrofálně, ihned pochopil, že z Brodského musí zmizet. Tajní si ho určitě přijdou vyzvednout. Nechtěl se pomoci mladším bratrům vzdát: „Musím se potkat s donem Macákem.“

Hledali se a našli se. Po srdečném uvítání začali analyzovat, proč se výprava nevydařila.

„Ferko, zkusme odhalit, co bylo v poslední výpravě jinak než předtím.“

„Chyběl zkušený vůdce a ve skupině byli i velmi unavení lidé.“

„Řeka byla mimořádně rozvodněná,“ konstatoval don Macák.

„Neměli promyšlenou variantu co dělat, když se řeka nedá přebrodit.“

Nastalo ticho, po kterém Ernest poznamenal: „Nám se to teď dobře mluví, když je po boji.“

Opět nastalo ticho, které přerušil don Reves: „Erneste, a co teď?“

„Já budu stále duchovně provázet naše mladé spolubratry. Mnohé převezli do Čech a budují vojenské letiště u Brna. Jiní jsou roztroušeni po celé republice. Půjdu za nimi. A ty?“

„Myslíš, že po tom všem je potřeba pokračovat v organizování útěků?“

„Jsem přesvědčený, že ano. Jen se to musí dělat opatrněji. I ty si musíš změnit identitu.“

„Jak?“

„Já jsem si opatřil nové dokumenty a šel jsem na to takto.“ Ernest vysvětlil, jak si obstaral novou identitu, jak získal nový rodný list a další potřebné papíry.

„Erneste, mám ještě jeden problém...“

„Jaký? Chceš o tom mluvit?“

„Někdy mám takový vnitřní nepokoj, proniká mne strach. Jak to ty zvládáš?“

„No, i já to mívám. Ale snažím se ve svém nitru vytvořit Boží království. Tíše se modlím a jsem v duši se svým Bohem. Přes všechno se dá promodlit. Věř mi, dá se to. Dokonce zažívám velkou radost z toho, co dělám.“

„Vážně?“

„Ano, protože jen plním Boží vůli. Myslím, že i don Titus to tak vnitřně prožívá.“

Loučili se krátce, ale velmi srdečně. „Ať je Bůh s tebou.“

„Díky. A já tě dávám do ochrany Panny Marie. Když bude potřeba trpět, jsem připravený.“

Rozešli se a don Reves začal konat. Nejdřív si změnil vzhled, obstaral dokumenty, nasadil brýle a na kabát si připnul odznak Komunistické strany Slovenska. Odplivl si sice před tím, ale co už. Přišla mu na mysl krátká jadrná modlitba: „Pane, nepřičítej mi tento hřích.“ Vesele se zasmál, jak mu to jen mohlo přijít na mysl. Když se podíval do zrcadla, skoro od něj odskočil. Sám sebe nepoznal. S maskováním byl spokojený.

Vyšel do ulic a šel za známými. Byl si jistý, že najde způsob, jak pokračovat v přechodech přes hranice. Šancí byl Velký Jožo. Jenže po něm zatím nebylo ani vidu, ani slechu.

42. Zeman a spol.

Bylo ráno 20. února 1952. V soudní síni Justičního paláce v Bratislavě se nacházeli prokurátor, čtyři obhájci, čtyřčlenný senát, zapisovatelka, policejní eskorta, rodinní příslušníci obžalovaných i zvědavci.

První část jednání bylo pro veřejnost otevřená a v sále vládla tlumená vřava. Jeden ze strážníků zakřičel na přítomné: „Povstaňte, přichází zástupce státní moci!“

Vřava nepřestávala, ani když předseda soudu Pavol Korbuly zaujal svoje místo. Přísně si prohlédl přítomné, autoritativně bouchl kladívkem do stolu a vykřikl: „Žádám ticho! Jinak dám vyklidit soudní síň!“ Po této výhrůžce všechno rázem ztichlo.

Do sálu vstoupilo dvacet obžalovaných. Na jejich tvářích bylo vidět únavu. Jedna žena zvolala: „Och, ti ale vypadají.“

Někteří z obžalovaných se chtěli na své příbuzné usmát, ale podařila se jen jakási bolestná grimasa. Někdo se dokázal usmát, ale místo zubů měl jen tmavé otvory. Jeho otec si toho všiml a překvapeně vykřikl. „Kde má můj syn zuby?“

Vykřik to byl alarmující, ale odpovědi se nedočkal. Obvinění vypadali velmi zuboženě, přestože je vyšetřovatelé už několik dní vykrmovali a nechali na pokoji. Aby aspoň trochu vypadali před veřejností.

Předseda soudu zjistil totožnost obžalovaných a rutinně se zeptal: „Měli jste dostatek času k přípravě na soud?“ Obvinění odpověděli: „Ano.“ Skutečně, tato část soudního procesu zněla dost ironicky. Přes osm měsíců je týrali a teď se ptají, zda měli dost času? Znělo to jako černý humor, ale realita byla hrozná.

Slova se ujal prokurátor, který začal číst obžalobu. „Po různých pokusech reakční části vysoké církevní hierarchie o zvrát politického vývoje u nás, Vatikán ve službách anglo-amerických imperialistických sil chtěl rozvrátit naše lidově demokratické zřízení, ale pracující lid odhalil tyto iniciátory a tak Vatikán utrpěl jednu z nejtěžších porážek ve své historii.“

Přítomní diváci už od začátku prokurátorovy řeči kouleli očima, svrašťovali čelo a překvapeně třeštili oči. Tety, které těmto slovům vůbec nerozuměly, sáhly po růženci. Když prokurátor zmínil, že Vatikán utrpěl nejtěžší porážku ve své historii, někdo z davu se neudržel a vybuchl smíchy. Prokurátor zvedl výhružně hlavu a justiční stráž se hned vzbudila. Předseda soudu bouchl kladívkem do stolu a vykřikl: „Ticho!“

Prokurátor si narovnal brýle a pokračoval: „Vatikán ale hrstce reakčních kněží vydal rozkaz, aby převedli reakční klér na Západ, aby ho tam zapojili do služeb anglo-amerických rozněcovatelů války. Tento úkol vykonával placený agent CIC, to je Co... Counte... Counterintelligence Corps...“

Prokurátor se chtěl vytáhnout a přečíst název zpravodajské služby anglicky, ale nešlo mu to. Schytral za to od přítomných jen tlumený smích. Mávl proto rukou a pokračoval: „Tento úkol vykonával placený agent Vatikánu Titus Zeman a Ferdinand Totka.“

V hale to znovu zašumělo. Vysokoškoláci mezi sebou prohodili pár slov: „Člověče, to vypadá na provaz.“

„Ten je obžaluje, že rozpoutali třetí světovou válku.“

„Ticho! Ticho, prosím! Jinak dám vyklidit sál!“ znovu vyhrožoval předseda soudu.

Prokurátor pokračoval: „Tito zarytí nepřátel pokroku se rozhodli ilegálně opustit republiku a dát se do služeb nepřátelských sil, které i za cenu nové války chtějí zničit lidově demokratické zřízení.“

„No, neříkal jsem to, už je to tady,“ ozval se potichu ten samý vysokoškolák.

V síni se ocitl i salesián don Viliam Vagáč. Soudili mu bratry, a proto cítil s nimi. Přišel, aby je povzbudil svojí přítomností. Byl ticho a modlil se za obviněné. V jedné chvíli se podíval stranou a uviděl tam mladého zarostlého muže. Myslí mu přeběhlo: Odkud jen tu postavu znám? Lépe se podíval a údivem ztuhl: „Vždyť to je don Reves! Ten má ale odvalu. Kdyby ho odhalili, je po něm. Vždyť na něj líčí jako na zvěř.“

Don Vagáč se nenápadně přesunul k donu Revesovi a tiše mu řekl: „Člověče, co tady děláte! Nepokoušejte Boží milosrdenství a ihned zmizte!“

Don Reves se mírně otočil, usmál se a mrkl na něj. Pak šeptem poznamenal: „Teď určitě nebudu utíkat,“ a zůstal až do konce.

Prokurátor ještě neskončil. Jeho slova metala blesky a jen se to hemžilo obviněními typu: „Přinášeli zprávy imperialistům o našich výrobních závodech na Záhoří, hromadně pašovali duchovní, vytvořili skupinu vlastizrádců, byli agenti cizích zpravodajských služeb, vyrazili státní tajemství.“

„Jedině takové, kde se dobře pěstují brambory a kde rostou houby!“ oponoval kdosi potichu v plénu. Prokurátor přidával další lži: „Spáchali čin velezrady, a to v čase zostřené mezinárodní situace, což jsou pro ně obzvlášť přitěžující okolnosti.“

Po přečtení obžaloby předseda soudu řekl: „Dnešní soudní jednání pro veřejnost končí. Zítra to bude bez její přítomnosti, aby nebylo vyzrazeno nějaké státní tajemství. Veřejnost může přijít v den vynesení rozsudku, 22. února.“

Lidé se pomalu rozcházeli a byli doslova v šoku z takového vývoje situace. V Justičním paláci ještě mlčeli, protože i stěny měly uši. Venku se vytvořily hloučky lidí, ve kterých si otevírali srdce: „To nemyslí vážně. Slyšel jsi už někdy takové sprostoty? Obžaloba je jako z jiného světa.“

„To už odteď bude všechno tak? Všechno bude ideologicky zasazené do komunistického vidění světa?“

Ostatní odpovědi neznali. Jen krčili rameny. Stalo se podobně jako v Písmu. „A nastala noc.“ Pravda byla zrazena!

43. Z vděčnosti k salesiánům

Odsouzené vedli zpět do cel a tady se odehrála nejtajemnější událost těchto dní. Don Zeman byl přesvědčený, že ho odsoudí na smrt. Šeptali si to i ostatní vězni a vyšetřovatelé mu to stále vtloukali do hlavy. Jako refrén písničky: „Budete viset, budete viset,..." Také teď cestou do cely mu to vířilo v hlavě.

Jeho myšlenky přerušil mumraj. Zjistilo se, že brána na chodbu, kde byly cely, je zamknutá a nikdo ze strážných nemá klíč. Don Zeman využil zmatek, poodešel k donu Sandtnerovi a říká mu: „Vyzpovídej mne!“

Po svaté zpovědi mu don Sandtner ještě zašeptal: „Zítra ti přinesu svaté přijímání.“

„Co??? Ty máš Pána Ježíše?“ tiše reagoval Titus a údivem lapal po dechu.

„Neptej se, důvěřuj!“ stačil ještě poznamenat spolubratr, protože už je posouvají vpřed. Strážníci našli klíč od brány a vězně rychle hnali do cel.

Donu Zemanovi se stále honilo hlavou: „Pán mě neopustil. Ví o mně. Zítra ho přijmu. Jaká útěcha. I když mne odsoudí na smrt, bude se mnou, v mém srdci.“

Druhý den se kněží na chodbě znovu potkali. Trvalo to jen chvíli, ale don Sandtner stihl nenápadně podat Titovi papírek a v něm vícero Eucharistií. Titus jednu přijal v ten den a ostatní si ukryl. Pro případ, že půjde na šibenici. Aby měl u sebe přítele na cestu do věčnosti.

Jak to, že don Sandtner měl eucharistického Ježíše? Bylo to celé tajemné. Už v říjnu, po jednom krutém vyšetřování v Justičním paláci se otevřelo okénko u dveří cely a dozorce mu hodil jakýsi balíček. Pak slyšel šepot: „Je to pro vás, schovejte si to!“

„Kam?“

„Do matrace!“

Okénko se rychle zavřelo a nikde nikdo. Jen balíček byl svědkem, že se něco událo. Don Sandtner ho rychle otevřel a našel v něm flaštičku vína a malé hostie.

„Je to možné?“ tlumeně vykřikl. Bleskově se však vzpamatoval a pochopil, že tento poklad musí ukrýt. Matrace byla na dlažbě jen v noci. Přes den byla ve svislé poloze přichycená ke stěně. Šel k ní, odpáral nitku a balíček do ní zašil.

Texty mše svaté uměl zpaměti, kalichem mu byla věžeňská lžice, patenou dlaň. Od října do února už nebyl v cele sám. Byl s Ježíšem. Dnes se podělil s Titem. Další den se soud zabíral konkrétní obžalobou každého z přítomných vězňů. U každého obviněného měli podrobné zápisy z výslechů. Vyšetřovatelé za osm měsíců vytloukli z vězňů mnoho, ale ne všechno. Proto následovaly i přímé konfrontace mezi obžalovanými. Nic zásadního se však už nedozvěděli. Stejně bylo všem jasné, že soudní konání se ubírá předem určeným směrem. Komunistická strana Slovenska rozhodla: „Proces Zeman a spol. musí být velezrádný a tresty musí být co nejpřísnější, aby odstrašily další zájemce od podobné činnosti!“ To, co se zde odehrávalo, bylo jen divadelní představení.

Třetí den soudního líčení se soudní síň opět naplnila. Každý z obviněných měl před vynesením rozsudku poslední slovo. Titus neměl strach. Klidně vypovídal v tomto duchu: „Obžalobě jsem porozuměl a cítím se vinným jen z překročení hranice. Motivem mého konání byla snaha zachránit kněžská povolání. O politiku jsem se nikdy nestaral a ani mne nezajímala. Moje pohnutky byly čistě náboženské. Salesiáni mne vychovali a dělal jsem to z vděčnosti k nim, aby se i jiní chudí stali řeholníky.“

Po obhajobě posledního obžalovaného se senát odebral na poradu. Netrvala dlouho, všechno bylo připravené. Z čeho byl Titus vlastně obviněný? Z trestného činu velezrady a vyzvědačství. Soudní zápis uvádí, že polehčující okolností bylo doznání obviněného. Naopak,

přítěžující okolností byla skutečnost, že spáchal různé trestné činy a jako kněz měl vyšší vzdělání a širší politický rozhled.

Po návratu senátu do soudní síně předseda soudu vyzval: „Přítomní, vstaňte!“ A pokračoval: „Jménem republiky se odsuzují: Titus Zeman.“ Nastala chvíle napjatého ticha a potom zaznělo: „Soud z příčin jemu známých odhlíží od absolutního trestu smrti a odsuzuje se na 25 roků trestu odnětí svobody.“ To byl trest hlavní. „Krom toho se zbavuje i občanských práv na deset let.“

Po vynesení rozsudku to v síni jen zašumělo. Ozývaly se rozhořčené výkřiky. Kdosi z davu řekl: „Bohu díky!“

Titus sklonil hlavu a také děkoval Bohu. Trest smrti nedostal. Měl 37 let, 20 let byl řeholníkem – salesiánem, 12 let knězem - přinášel na oltář oběť Ježíše Krista. Teď ho čekalo 25 let vězeňského života, kdy bude i on obětí. To bude dlouhá cesta, ale nezoufal si.

Pamatoval si na svůj slib, který dal v dětství Panně Marii: „Já budu Tvým synem a Ty budeš mojí Matkou.“ Jen pro sebe polohlasně dodal: „Vím, že se mnou půjdeš i do vězení. Amen!“

44. Čest jejich památce!

Jednání na Krajském soudě v Bratislavě ještě neskončilo. Zatím se rozhodlo jen o Titovi. Příbuzní vězňů byli stále v napětí, protože šlo o jejich drahé a rozhodovalo se, jak dlouhý čas budou ještě trpět a jak dlouho budou mimo rodinu...

Předseda soudu začal číst tresty pro ostatní vězně a po zveřejnění výšky trestu se od jejich přátel ozývaly výkřiky překvapení a hrůzy.

„To je nespravedlivé!“

„Hanebnost!“

Další jen zatínali pěsti. Nějaká stará paní omdlela a museli ji křísit. Její manžel zdvihl nad hlavu hůl a dral se dopředu. Asi chtěl zmlátit samotného soudce. Okolo stojící ho hned utišovali: „Strejdo, nedělejte hlouposti, ještě zavřou i vás!“

Utišit hněv lidí nebylo snadné: „Ticho, opakuj ticho!“ křičel soudce. Ale ani on už to nezdržoval a chvatně opustil místnost. Za zády ochranky ještě vykřikl: „Jednání je skončeno.“

„Nic neskončilo, ty darebáku! Já ti ukážu, jak to skončí...!“ vykřikoval horkokrevný děda. Chtěl ještě cosi nelichotivého přidat, ale justiční stráž začala vytlačovat dav ven. Soudní aparát byl na nespokojené lidi připravený a zvýšený počet příslušníků situaci vyřešil.

Odsouzené odváděli a don Dermek ani tady neztratil veselou mysl. Když uviděl Janka Brichtu, vtipně poznamenal: „Takže ty, můj žák, jsi dostal víc než já? A kde je spravedlnost?“

Jeden vysokoškolák byl znovu na jednání a celou dobu si něco zapisoval. Po skončení procesu se před Krajským soudem potkal se skupinou přátel a odtáhl je trochu stranou: „Takže si to shrňme,“ a začal z papírku číst: „Titus Zeman dostal 25 let, Ferdinand Totka 22 let, Viliam Mitošinka 20, František Buzek 18, Štefan Sandtner 15, Janko Brichta 15, Leonard

Tikl 15, Andrej Dermek 14, Emil Šafár 14, František Minarovich 14, Jožko Paulík 14, Anton Semeš 14, Margita Luptáková 14, Pavol Pobiecky 13, Jozef Bazala 12, Tónko Kyselý 12, Justin Beňuška 12, Anton Srholec 12 let, Ladislav Burian 2 roky. I Augustín Hercog dostal 14 let!“

„Kamarádi, to je zlé. Zavřeli nám salesiány. Načas musíme vydržet bez nich.“

Pomalou kráčeli směrem k Miletičově, kde měli salesiáni ústav. Když šli okolo, mládež nebyla nikde. Na průčelí domu už byl nápis: Ředitelství pozemních staveb.

Jeden z přítomných se přežehnal a řekl. „Pán si najde řešení i na tento marast. Zatím mu zůstaňme věrní.“

Salesiáni v tomto procesu dostali 259 let vězení, spolu s ostatními odsouzenými to bylo 308 let. To ale nebylo všechno. Za několik měsíců soud pokračoval s těmi, kteří jim v útěku pomáhali. Soudní proces nazvali Alfonz Paulen a spol. Těm napařili dalších 100 let tvrdé basy. Z důstojného pána Paulena, faráře ze Šenkvic, udělali vlastizrádce a dostal dvanáct let vězení.

Salesián don Vagáč měl mimořádnou smůlu. Patnáct let byl v Brazílii na misiích. V roce 1947 se vrátil na zasloužený odpočinek. Ještě měl trochu sil, proto se stal duchovním v Bratislavské státní nemocnici. Ani se nestihl dobře rozhlédnout a šup s ním do basy. I on stihl „zradit“ vlast, přestože patnáct let šířil její dobré jméno v cizině. Výměr byl 18 let! Státní vrchnost mu určila nové „misijní“ pole: věznicí a její obyvatele.

Pan děkan Augustin Karmaš z Borského Mikuláše si za pár dní, co skrýval přátele kněze, „zadělal“ na 12 let vězení.

Nezapomněli ani na jeho hospodyni Emmu Olbrichovou. Kuchařka nekuchařka, vařila i „zločincům“, je vinna! A tak potom neměla vařit dlouhých 9 let. Avšak na ní dokonce vyzkoušeli nevídané zvěrstvo. Zavázali jí oči, svázali ji provazem a hodili do Dunaje. Simulovali její utopení. A to opakovaně! Dělalí to i s dalšími. Jenže ona z toho dostala tuberkulózu. Neléčili ji a zemřela ve vězení.

Leonard Tikl byl ekonomem salesiánské společnosti. Komunisté si mysleli, že ukryl jejich bohatství. Mlátíli ho a mlátíli, až z něho skoro vymlátíli duši. Co jen mohl skrývat, když salesiánům už v roce 1950 všechno sebrali?

Špatně dopadla i Marta Sandtnerová. Podle komunistů láska k lidově demokratickému zřízení má být větší než láska k bratrovi knězi. Vyšlo najevo, že ho chtěla osvobodit a dali jí deset let na přemýšlení, že se to podle nového systému nesmí!

To byla jen druhá vlna násilí. Přišly ještě další a došlo i na další.

45. Vrah a kněz v jedné celé

Vězni z procesu Zeman a spol. byli po rozsudku odvedeni do cel Krajského soudu, ale vědělo se, že tam dlouho nepobudou. Museli uvolnit místo jiným, protože totalitní mašinerie fungovala úžasným tempem a stále naplňovala vyšetřovací cely. Přesunuli je na stabilnější místo. Titus se dostal nejdřív do Ilavy a pak do Mírova na Moravě.

Tato věznice byla umístěna na středověkém hradě a považovali ji za nejpřísnější v republice. Bylo tady i oddělení pro doživotně odsouzené vrahy a nejnebezpečnější vězně v Československu. Tady umístili většinu vězňů z procesu Zeman. Až tak se jich báli.

Při jejich nástupu svolal velitel vězení poradu. Držel v ruce průvodní list a podřízeným řekl: „Poslali nám zásilku duchovních. Samý svatý ksicht. Dáme jim ochutnat opravdový vězeňský chleba!“

„Co to znamená, soudruhu veliteli?“

„Rozdělíme je na cely mezi vrahy.“

Kněží a vrahové. To opravdu nejde dohromady. Kdo přežije? Ale strážci po čase s hrůzou zjistili: „Vždyť ti kněží mají na vrahy dobrý vliv!“

Opět byla porada: „Soudruzi, je zle! Hrdlořezové se nám mění a někteří se stali i věřícími. Raději dáme duchovní dohromady, do společné cely.“

Tak se jednu dobu ocitli spolu don Zeman, don Sandtner a Alfonz Paulen, farář ze Šenkvic. Ano, u něho byl don Zeman určitý čas kaplanem. Konečně si mohli klidně popovídat. Narušovalo jim to jen mučení, které bylo na Mírově běžné. Ani nemocným vězňům se nevěnovala dostatečná pozornost a léky se jim často zamítaly. Zato vězeňská práce byla náročná a trestalo se i za malé přestupky. A kněze i za úplné maličkosti.

Nevěděl proč, ale vězeňská stráž si začala víc všímat otce Paulena. Po jakémsi malém provinění proti vězeňskému řádu ho šoupli do samoty. Ubrali mu na stravě a nechali ho spát jen na tvrdé desce. Byla mu zima a chytil silný zánět ledvin. Když omdlel, hodili ho zpět na celu. Jenže s knězem bylo velice zle.

„Soudruhu veliteli,“ bouchal Titus na dveře.

„Co je!“ ozval se zlostně strážce.

„Vězeň Paulen má záchvat! Potřebuje rychlou pomoc.“

Vypadalo to velmi zle, proto strážce dovolil, aby ho don Zeman v takovém zoufalém stavu odnesl do sanitky. Cestou pan farář prosil: „Tite, prosím tě, vyzpovědej mne.“

Hned po zpovědi otec Alfonz Paulen projevil nezvyklé přání. Tiše pošeptal Titovi: „Chtěl bych se stát salesiánem, je to problém?“

Titovi tekly slzy po tváři: „Ne, není to žádný problém. Velmi mne to těší.“

Jménem salesiánské společnosti přijal jeho řeholní sliby. Tak se důstojný pán stal salesiánem. Don Titus ho položil do sanitky a rozloučil se s ním už jako se spolubratrem.

Personál sanitky to bral na lehkou váhu a zastavil se v hospodě. Potom se záchranka toulala ještě asi šest hodin po okolních dědinkách. Když dojeli do nemocnice, donu Paulenovi už nebylo pomoci. Zemřel v sanitce ve strašných mukách jako mučedník.

Všechno to bylo zoufalé, ale Zeman a spol. nějak vydrželi. Hlavní posilou jim byly tajné mše svaté. Kněží si vyrobili víno z hrozinek. Mši svatou sloužili mezi postelemi a ostatní to kryli. Vždy byl někdo na stráž, protože na ně byli mnohdy nasazení provokatéři a zrádci.

I tady se pravidelně vyšetřovalo a mučitelé se ptali: „Kdo organizuje váš duchovní život? Kdo ve vězení zpovídá? Kdo je mezi vámi tajný kněz? Kdy jsou mše? Kdo plánuje útěk?“

Nejlepší odpovědi byly: „Nevím, neznám, neslyšel jsem, neviděl jsem, nepamatuji si.“ To vyšetřovatelé neměli rádi a doslova zuřili.

Don Štefan Timko, salesián, který si také odseděl šest let ve vězení, se před smrtí vyjádřil takto: „Věřím, že mi ty roky utrpení pomůžou tam nahoře, při posledním soudu.“

Ano, Kristus dal smysl obětem těchto lidí. Dá se na ně vztahovat jeho příslib: „... radujte se, neboť vaše jména jsou zapsaná v nebi.“

46. Salesiáni Macák a Reves

Don Macák to mezi tím nevzdával a stále vyhledával spolubratry, aby jim dodával odvahy. Kvůli němu byla porada několika bezpečnostních složek Československé republiky. Předsedající začal: „Soudruzí, někdo nám tady škaredě kalí vodu! Tajně navštěvuje mladé řeholníky a balamutí je. Dává jim naději a co je nejhorší, brání jejich rozvoji!“

„Víme, o koho jde?“

„Ano, je to salesián Ernest Macák.“

„Zase ti salesiáni...! Vydejme na něj zatykač!“

„Už se stalo!“

„A?“

„Ukryvá se, maskuje se a má svoji zpravodajskou síť. Toho nepřítel našeho lidu musíme bezpodmínečně eliminovat. Jakýmkoliv způsobem!“ Všechno, co věděl o Ernestovi Macákovi, vysypal přítomným. Ti se až zhrozili, že socialistická vlast hostí takového zločince.

„Stůj co stůj musíme odhalit jeho novou identitu!“

Don Ernest si ji právě změnil. Teď měl krycí jméno „Arno“. V dlouhém kabátě s bradkou a brýlemi dělal bratrům duchovní doprovázení. Když vycítil, že je některý z nich připravený na odchod za hranice, nabídl mu to. Titův úkol dotáhnout věci do konce převzal don Reves.

Zdálo se, že všechno je připravené na další akci, ale čekalo se na Velkého Joža. Přijde? Nepřijde? Najednou se objevil. Byl více šedivý a mnohem hubenější. Pustili ho z rakouského vězení na kauci. A všechno se spustilo nanovo.

Nejbližší výprava se konala v říjnu 1951, půl roku po té neúspěšné. Bratři se poučili a všechno se dělalo mnohem promyšleněji. Ale i Státní bezpečnost věci více promýšlela: „Macák se objeví tam, kde jsou salesiáni! Tam musíme nasadit naše lidi!“ A měli pravdu.

Počet tajných okolo pracovních táborů se zvýšil, ale Ernest jim stále unikal mezi prsty. Dokonce začal organizovat pro mladé spolubratry tajné duchovní cvičení. Samozřejmě, že ne ve vězení, ale na horách.

Říjnová výprava se podařila a pak přišla další a další a salesiáni stále unikali za hranice. Okolnosti naznačovaly, že don Reves je v obrovském nebezpečí. Potkal se s donem Macákem a vykládal mu novinky:

„Pohraniční stáž zajala několik utečenců a zdá se, že při výsleších začali zpívat. Zatýkají lidi, kteří mne znají. Prý o mně padlo i slovo.“

„Fíha, to je vážné. Teď jde o čas.“

„Asi nastal můj čas a musím si vybrat. Odejít za hranice, nebo jít do basy!“

„Víš,“ podíval se mu do očí Ernest, „já ti doporučuji jít do ciziny.“

Bylo mu to trochu líto, protože don Reves se projevil jako mimořádně statečný a odvážný chlap. Křižoval republiku, neváhal riskovat a přesouvat se po vlasti i v uniformě veřejné bezpečnosti! STB mu byla často v patách. Při jedné kontrole dokumentů byl ve vlaku odhalen. Musel z něho vyskočit za jízdy. Jindy ho esenbáci už skoro měli. Postřelili ho do nohy a přece jim i zraněný utekl.

Don Reves tedy odešel pryč koncem dubna 1952 a víc se nevrátil. Jeho úlohu převzal don Macák, protože práce bylo mnoho a vhodných lidí méně. O možnosti utéct za hranice se dozvěděli i čeští spolubratři a prosili dona Ernesta, aby jim v tom pomohl. Potkal se s nimi v Ostravě a spolu vypracovali plán.

Šestého září 1952 se vracel vlakem na Slovensko. Věděl, že v Přerově bylo ještě mnoho mladých spolubratrů, kteří stavěli letiště pro sovětská vojska. Někteří bratři mu už dříve oznámili: „Vyprší nám řeholní sliby, rádi bychom je obnovili. Přijď!“

Šlo o svatou věc, a proto přerušil cestu a šel za nimi. Když byli v parku, překvapili je esenbáci: „Ruce nad hlavu! Jménem zákona vás zatýkáme. Už vás máme!“

Odpor byl marný. Don Macák se dostal do vězení a celá bolestná procedura s ním se spustila. Byl bitý, mučený, týraný. Vymysleli si, že měl u sebe i zbraň. Dokonce nějakou i nafotili a přiložili do vyšetřovacích spisů. Ne revolver, ale jeho foto. Hrozil mu trest smrti!

Aby neprozradil tajemství a neohrozil přátele, začal hrát blázna. Dělal to tak dokonale, že mu uvěřili i psychiatři. Ernest totiž studoval psychologii a získané finty uměl použít i na své žaláři. Dokázal se tak soustředit na některé místo v hlavě, že si vyvolal pláč, kdykoli chtěl. Slzy velké jako hrách mu stékaly po obou tvářích.

I vězeňští psychiatři měli „kvalitní“ komunistické školy. Uměli zacházet s elektrickými šoky a darovali mu jich 36. Mistři tohoto krvavého umění říkali: „Musíme vám je dát, aby vám pomohly dostat se do reality!“

Vydržel i to a po třech letech basy a zkoumání jeho stavu ho propustili s poznámkou: „Další ztracený život!“ Také to byla past, jestli se neušklíbne nebo neprojeví nějaké emoce. To by ho odhalilo... Ale don Macák i toto zvládl. Dokonce i doma, v rodném Vištuku, hrál ještě 14 let blázna. Jen dva lidé věděli, že je zdravý.

Estébáci se mstili alespoň na jeho drahých. Vzpomněli na jeho dávnou „kospirační“ spolupráci s rodnou sestrou Jožkou a naložili jí sedm let tvrdé basy. Její vina? Nebyla dostatečně uvědomělá. Měla mít víc ráda rodnou stranu než rodného bratra! Měla ho už dávno udat na policii jako pro socialismus nebezpečného člověka.

V roce 1953 se na hranicích vytvořila železná opona a utéct na Západ přes Moravu už bylo velmi těžké. Velký a Malý Jožo se ještě svého „řemesla“ ale nevzdali. Dokázali si poradit i s elektrickými ploty, světlicemi a jinými bariérami. Ale i na ně došlo. Malý Jožo byl při jednom útěku postřelený, těžce zraněný a za pár dní zemřel.

Velký Jožo propašoval na západ svého syna. Ten se ale po čase na Slovensko pro něco vrátil. Jeden udavač ho poznal a oznámil na policii. Chytili ho a byl odsouzen na osmnáct let. Jeho otec Velký Jožo ho chtěl osvobodit. Vrátil se z Rakouska pro něho, ale v rodné obci ho někdo zradil. Byl odsouzen na 20 let vězení. V žaláři onemocněl rakovinou a roku 1962 zemřel. Čest jejich památce.

47. MUKL

Život v base utíkal „šíleně“ pomalým tempem. V roce 1955 se don Zeman dostal na „přestupovou“ listinu a posunuli ho do Jáchymova nedaleko hranic s Německem.

Nebyla to žádná výhra, nacházely se tady uranové doly. Šlo o velmi cennou surovinu, která se používala hlavně na výrobu atomových zbraní. Sovětský svaz potřeboval uran „více než sůl“. Jeho těžba byla spojena s rizikem radioaktivního ozáření a následné smrti.

Proto komunisté zřídili koncentrační tábory, soustředili do nich vězně a využívali je jako levnou pracovní sílu. V různých boudách a barácích tady bylo okolo 15 000 vězňů. Někteří pracovali v dole pod zemí, další třídili vytěženou rudu. Kněží pracovali bez ochrany holýma rukama! Byli to „Muži Určení K Likvidaci“. Ve zkratce: „MUKL“.

Režim v táboře byl přísný. V programu bylo brzké vstávání, dlouhý pracovní čas... Všude dokola byl natažený ostnatý drát, strážníci byli vyzbrojeni samopaly a v rozích tábora byla umístěna kulometná hnízda v plné zbroji. V létě se prostor hemžil kolonami komárů, v zimě vládl nesnesitelný mráz. V barácích se už od sedmé hodiny večer nesmělo topit! Kamna jako by byla na ozdobu. Jedno ráno Srholec řekl donu Titovi: „Fuj, mrzne jako na Sibiři! Podívej, zamrzla i voda ve sklenici.“

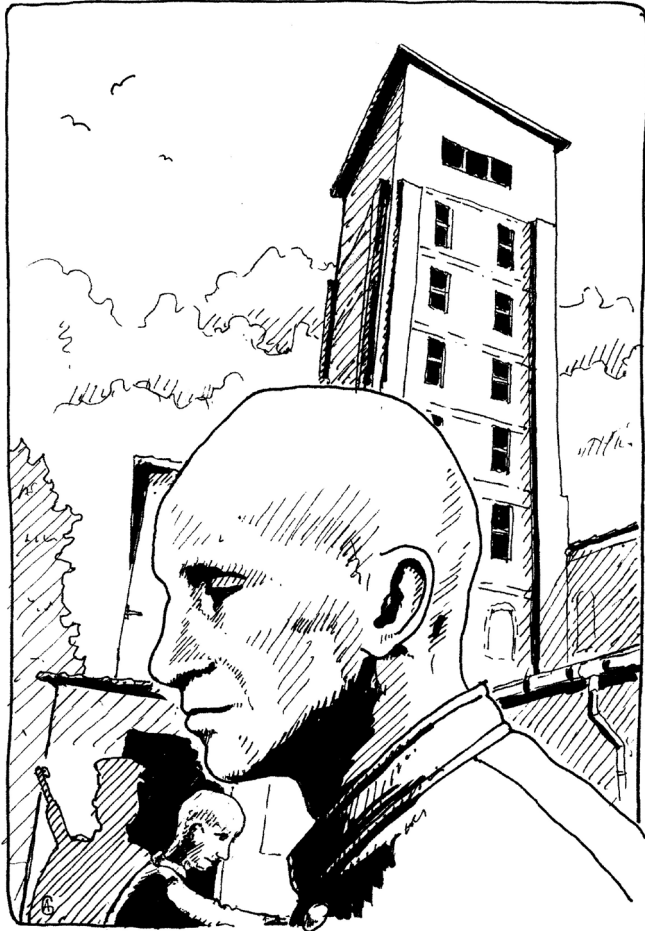
„Opravdu. I se zubní protézou!“ konstatoval Titus.

Kontroly byly běžné, nástupy a sčítání vězňů třikrát denně. Jídlo někdy jednou za tři dny. Kdo neplnil normy, dostal jídla méně. Titus pomáhal nejslabším tím, že pracoval usilovněji a připisoval to na účet těmto nemocným a unaveným. Bylo překvapivé, že i navzdory všemu týrání měl dost síly a myslel na druhé.

Také z vězeňského posudku to vyplývalo. Velitel strážných o něm napsal: „Jeho postoj k práci byl velmi dobrý. Jeho pracovní výkony vždy byly nad 100 procent. Jeho postoj k dnešnímu lidově demokratickému zřízení je však úplně záporný a nijak se tím netají.“

Zdálo se, jako by si dozorcí posílali o donu Titovi černé zprávy, protože ho mnohdy bezdůvodně zmlátili. Jednou ukázal velitel prstem na jednoho vězně a rozkázal mu: „Ty, vystup!“ Když udělal krok vpřed, vrhli se na něj další dozorcí a před všemi ho surově zbili. Pak velitel znovu zavelel: „Zemane, zařaď se!“

„Já nejsem Zeman, já jsem Jozef Lyžica,“ bolestivě poznamenal zbitý chlap.

„Aha,“ řekl překvapeně velitel. „No, co, došlo k omylu. Zůstalo to doma!“

O nelidských podmínkách v koncentráku mluví i tato statistika: v letech 1950 až 1960 bylo v táboře zaznamenáno okolo 30 000 pracovních úrazů. Z toho asi 450 bylo smrtelných! Přes 30 lidí zastřelili na útěku.

Kolik lidí zemřelo hlady nebo na následky mučení? To už nikdo neví.

Po čase STB usoudila, že pro Tita bude vhodné změnit místo pobytu. Poslali ho do Bratislavy, aby přitížil na soudu inspektorovi salesiánů

donu Bokorovi. Jejich předpoklad se ale nenaplnil, a tak ho zase vrátili zpět a nakonec zakotvil ve Valdicích.

Tady v bývalém klášteře umísťovali „VIP“ vězně: kněze, řeholní představené a byli tam vězněni i biskupové. Dokonce tady potkal tajného biskupa Jana Chryzostoma Korce. Do tohoto starého vězení se vešlo víc než tisíc odsouzců. I donu Zemanovi se dostalo té „cti“, že tu mohl pobýt.

Život tady plynul podobně jako v jiné base. Vždy při příchodu nových vězňů strážní chtěli předvést, co všechno dokáží! Ani ne tak slovem, jako obuškem.

U dona Zemana však platilo, že neklesl pod lidskou důstojnost a každého měl rád. Měl to zapsané i v posudku z tohoto vězení: „Jeho chování ve výkonu trestu a stejně i jeho vystupování vůči příslušníkům MV a civilním osobám je dobré a slušné.“

Dobry člověk zůstane dobrým, i když se změní okolnosti. I tehdy, když jsou nepříznivé. To dělá člověka člověkem.

Dobře si pamatoval dávnou otcovu radu: „Synku, nemusíš být velkým člověkem. Postačí, když budeš dobrým člověkem.“

48. Don Bokor a spol.

Jedni salesiáni trpěli ve věznicích a na nucených pracích. Ti, kteří se už z vězení dostali nebo na ně ještě komunisté nepřišli, se nedali zastrašit! Tajně začali vytvářet společenství, organizovali pro mladé duchovní cvičení, duchovní obnovy, výlety, připravovali je ke svátostem, rozmnožovali náboženskou literaturu. Zájem mladých byl velký. Jako by se naplňovala slova církevních otců, že „krev mučedníků je semenem nových křesťanů.“

Do formace k salesiánům se začali hlásit i mladí, kteří v jejich ústavech a domech nikdy nebyli. Tato generace utéct do zahraničí už ani nechtěla. Rozhodla se zůstat s mládeží i v časech totality. Znovu se osvědčila platnost staré zkušenosti: „Když se Boží lid ocitne v těžkostech, Bůh pošle lidi, kteří jejich problémy začnou řešit!“

Jedni salesiáni trpěli ve vězení a druzí konali na „svobodě“. Ale nikdo nepřestal s tím, co je pro salesiány takové svaté a typické: „Pracovat na spáse duší!“ Ti první utrpením, ti druzí činností.

Komunisti měli s oživením náboženského života problém a definovali ho do otázky: „Jak posuzovat tyto aktivity věřících? Podle čeho soudit náboženské aktivisty?“

Dumali, dumali a vydumali d'ábelskou sérii trestních zákonů, z nichž jeden, č. 86/1950 Sb. považuje za zločin už i „maření dozoru nad církvemi“. Tedy lidově řečeno: Když jsi něco udělal v oblasti náboženství, o čem neví stát, mohl jsi jít do vězení. Obvyklá dávka byla dva roky a ještě se ti mohlo něčeho dostat i z jiného zákona.

Ale může říct „ministerstvo sněhuláků“, aby byly v létě mrazy? Co mohli komunisté zakázat, když Bůh to chtěl jinak?

V zastrasování a tyranii byli odborníci, proto spustili další proces. Měl název Bokor a spol. Soudili v něm provinciála dona Jozefa Bokora, Františka Valábka, Ľudovíta Žilku, Jána Mikesa, Alojza Masného, Jána Beňa, Jozefa Štamca a další.

V dubnu 1956 přivedli k výslechu i dona Tita Zemana. Svoji výpovědi měl přitížit spolubratřím. Opět se ocitl v Justičním paláci na místě hrozných muk. Kolik zlých vzpomínek se mu vrátilo. A nebyly to jen vzpomínky. Vyšetřovatelé ho opět mučili a potom přímo konfrontovali s obžalovanými. Když se spolubratři poprvé potkali pohledy, bylo jim do pláče. Don Bokor tiše zašeptal: Tite, Tite... Co jen s tebou udělali.“ Byl zbitý a plný krvavých podlitin.

Titovi se zdálo, že má povzbudit své bratry. Vždyť v jejich očích viděl tolik zmatku. Proto při krátkém setkání na chodbě zacitoval z Písma: „A brány pekelné ji nepřemohou!“ Myslel tím na Církev i na přítomné, kteří do ní patří.

Když se vyšetřovatelé od vězně číslo „703“, dona Zemana, nic nového nedozvěděli, jeho krátká dovolená v jiném vězeňském zařízení rychle skončila. Znovu ho poslali do Jáchymova.

Na obviněné z procesu Bokor a spol. vytáhli kromě zmiňovaného zákona o maření dozoru i velezradu a odsoudili je na „pěkné“ pobyty za mřížemi. Byl tady však jeden malý háček...

Psal se rok 1956 a v Maďarsku začala revoluce proti komunistům. I našim soudruhům „se roztrásla kolena“, protože nevěděli, jak to dopadne. Když se odsouzení proti rozsudku odvolali, osvobodili je. Po potlačení revoluce v Maďarsku se komunistům sebevědomí vrátilo a tresty jim znovu uložili a vězni se vydali po stopách Tita: Ilava, Leopoldov, Mírov...

Osud mnohých z této skupiny byl tragický: Dona Ľudovíta Žilku tak fyzicky i psychicky ztýrali, že když nechťeli, aby zemřel ve vězení, donesli ho v bezvědomí do Státní nemocnice na Mickiewiczově ulici v Bratislavě. Stalo se to asi dvě hodiny před jeho smrtí.

Zato salesiánům, kteří se dostali do Itálie, se dařilo výborně. Mnozí dokončili studia, byli svěceni na kněze, začali svobodně pracovat s mládeží. Někteří z nich se stali odborníky na katechezi, hudbu, mediální komunikaci... Samozřejmě, že zprávy o nich přicházely i na Slovensko. Proto i mnozí další slovenští salesiánští bohoslovci toužili po takovém stylu života. Ale jak to udělat, když organizátoři útěků byli už mimo hru? Navíc tady byl další problém: po celé délce západních Československých hranic vznikla železná opona. Tedy strážní systém, který upozornil i na utíkající srnku nebo divoké prase.

I za této situace se našli odvážlivci, kteří vzali svůj osud do vlastních rukou a vyrazili na Západ. Několik jednotlivců to i dokázalo. Dělalí to na vlastní pěst a po různých cestách – necestách. Využívali k tomu i dovolené, zájezdy, pobyty nebo služební cesty do zahraničí. Ven se dostal vynikající fotbalový hráč Spartaku Trnava salesián Juraj Kadlec, tajný kněz Anton Baník, později Daniel Pravda, Jožko Kutarňa, Ferko Polák, Jožko Komloš, Michal Tatarka. Svobodo, svobodo, drahá svobodo, jaká jsi vzácná a silná v touze.

49. Svobodný jako pták

Když dona Tita dovezli z Bratislavy do Jáchymova, staří dobří přátelé ho srdečně přivítali: „No vítěj, turisto. Už nám bylo bez tebe smutno. Co jsi nám donesl?“

„Sebe,“ usmál se na ně Titus, ale v jeho ústech to bylo jakési zvláštní.

„Máš novou protězu nebo ti chybí zuby?“

„Víš, že ani nevím? Vytrískal mně je tam jeden valibuk. Zdá se mi, že komunisté verbovali za vyšetřovatele dřevorubce.“

„A jsi nějaký fialovočervený.“

„Aha, no, potom mi dali ještě pěstní masáž. Ale co už. Zvykli jsme si. No, bolí mne celá ústa...“

„Co se děje tam venku? Povídej!“

Don Titus se nedal do řeči dlouho pobízet: „Pozitivní je, že to naši nevzdali a pokračují v apoštolátu a v práci s mládeží. Slyšel jsem, že se rozbíhají tajná svěcení, mnozí bratři se dávají dohromady a vytvářejí tajné komunity.“

„Chvála Bohu. Hledají, jak zůstat věrní Donu Boscovi,“ poznamenal Tóno Srholec.

„Negativní je zase to, že komunistický teror nepřestává a některé naše chytily a odsoudili.“

„Možná, že přijdou k nám do komunity,“ zavtipkoval don Dermek. Ještě dlouho rozebírali vyhlídky svoje i spolubratří. Nevypadalo to dobře, ale informace, že to bratři nevzdávají, byla dobrá zpráva.

Znovu přišly všední dni a práce ve Věži smrti. Tak nazývali místo, kde se uranová ruda třídila holýma rukama. Titovi začali léčit i sluch. Zdálo se mu však, že mu do léků něco přimíchávali, protože po každé „léčbě“ se cítil jakýsi otupený!

Dona Zemana po krátkém čase přemístili do Leopoldova a nakonec opět skončil ve Valdicích. Tady pracoval jako brusič skla. Jemný, řezavý skelný prach mu velmi ublížil na zdraví, ale koho to zajímalo, když vězně považovali za bezcenný kus nábytku?

Navzdory brutalitě, které byl don Titus podrobený, jeho životní jiskra nevyhasla. Stále nesl v sobě naději a hluboko v duši byl ten chlapec, který radostně běhával po vajnorských loukách. Tento stav mu dodával důvěrný vztah s Bohem. Tam bylo ukryté tajemství jeho síly. Někdy sice zesmutněl a trvalo to dlouho, než se se smutkem vyrovnal. Přítel spoluvězeň to viděl a přímo se ho ptal: „Tite, co ti je?“

„Přemýšlím nad životem.“

„Moc se v něm nehrab!“

„Víš, trápí mě to, že jsem mnohým způsobil strašnou bolest.“

„Ty? Ale vždyť to jsi nebyl ty. Ty jsi chtěl jen dobro. Vyzpovídal ses ze všeho?“

„Vyzpovídal. A kolikrát.“

„Tak to všechno nech na Božím milosrdenství.“

Rada to byla dobrá. Slova „Boží milosrdenství“ mu vždy zlepšila náladu. Titus si vytvořil v duši takové malé Boží království, do kterého se utíkal vždy, když mu bylo nejhůř. Byl v něm Bůh Otec, přítel Ježíš, tichá láska – Duch Svatý i Matka, Panna Maria. A svým chováním tam zval i jiné.

Don Titus Zeman mnohokrát žádal státní moc o amnestii, o odpuštění zbytku svého trestu. Stát už udělil vězňům několik amnestií, ale ne Titovi. Svobodu dostali vrazi, zloději, lupiči... Titus ale ne!

„Ty jsi je musel pořádně naštvat, když si tě tady nechávají...“ dobírali si ho přátelé.

„Možná je to jinak. Mají tě tak rádi, že neumí žít bez tebe,“ dodal se smíchem jiný.

Po třinácti letech trestu, tedy po odsedění poloviny, se ledy pohnuly. Jednoho dne byl don Titus předvolán před velitele věznice: „No, tak, soudruhu Zemane, víte, proč jsem si vás předvolal?“

„Ne, netuším.“

„Věřím, že jste se u nás mnohému naučil.“

„No,“ začal Titus a pořádně se nadechl. Ale když velitel zdvihl obočí, raději zmlkl.

„Na vaši žádost o propuštění odpovědělo naše lidově demokratické zřízení kladně. Podepište protokol o mlčenlivosti a můžete odejít!“

Titus nechtěl těmto slovům věřit... Rychle se mu roztlouklo srdce, až se musel chytit za hrud'. Roztřesenou rukou podepsal tiskopis a vyrazil pryč. Ještě slyšel, jak na něj velitel křičel: „Máte podmínku na sedm let. Takže neudělejte nějakou hloupost, abychom se tu opět nesešli.“

Psal se 10. březen 1964 a don Zeman stál před vězeňskou bránou. Po třinácti letech si mohl vychutnat svobodu. Cítil se volný jako pták. Ze srdce mu vytrysklo. „Ó, dobrý Bože, díky ti, že jsem vydržel. Jdu si s tebou vychutnat krásy života, které jsi nám dal. Dej mi tě vidět v přírodě i lidech.“

50. Po letech doma

Bratr Štefan byl o propuštění Tita informován a čekal ho na stanici v Jičíně. Objali se a dlouho se dívali do očí. Titus udělal rukama pokorné gesto, které se dalo rozluštit jako: „Tady jsem, přijmi mne,“ a slza se mu kutálela po tváři. Štefan mu vzal kufřík a řekl „Pojď, můj bratře, pojď domů. Už je načase být s rodinou.“

Cesta jim uběhla rychle a opravdu si měli co povídat.

Železniční stanice ve Vajnorech byla trochu stranou od obce. Vlak zastavil a vystoupilo z něho několik lidí. Mezi nimi byl i Titus s bratrem. Vydali se směrem k rodnému domu nedaleko kostela, každým krokem se mu vybavovaly staré vzpomínky.

Cestou potkávali Vajnorčany, ale ti mladí ho nepoznali. Jen několik tetek ho pozdravilo: „Pochválen buď Ježíš Kristus,“ a pak si začaly něco šuškat. Slyšel, jak vzrušeně komentují: „Vždyť to je Titus Zeman.“

„Ten, co byl ve vězení?“

„Představ si, pustili ho.“

„Ó, chuděrka jeho matka. Ta se toho nedožila...“

Titus si vzpomněl, jak moc prosil Pána Boha, když byla jeho maminka nemocná: „Pane, vem si z mých let, kolik chceš a přidej je mamince...“, usmál se a poznamenal: „a opravdu jsi mne, Pane, vyslyšel a maminka

se uzdravila.“ Ale teď už byla dávno v hrobě. I otec mu zemřel, ani mu nemohl jít na pohřeb.

Čím víc se blížili k rodnému domu, tím víc se mu trásla kolena. Zaklepal na dveře a za nimi ho čekala velká rozvětvená rodina. Zpráva, že se Titus vrátil, se roznesla mezi všechny příbuzné. Dohodli si setkání a teď nastal ten čas. Devět sourozenců s manžely a manželkami, jejich děti, tety. To bylo uvítání.

„Vítej doma, Titusku,“ vykřikla sestra a vrhla se mu do náruče. I ostatní se k Titovi přitulili a podávali mu ruce. A on se cítil šťastný, nesmírně šťastný. Po tolika rocích ho mělo naráz tolik lidí upřímně rádo. Když se všichni uklidnili, vytáhl z kabátu balíček bonbonů, které koupil na stanici v Bratislavě a nesměle poznamenal: „Promiňte, donesl jsem jen toto.“

„Netrap se, Tite. Ty jsi přišel k nám... Představíme ti, kdo je kdo. Vždyť mnoho z nás ani nepoznáš.“ Když to skončilo, bratr Štefan ho vyzval: „Teď nám řekni, jak tam bylo?“

„Och,... raději to nechme,“ mávl Titus rukou.

„Odpustil jsi jim?“

„Odpustil.“

„A co, kdybys některého z těch ničemů potkal?“

„No, ať si to on sám dá ve svědomí do pořádku, Bůh nám dal i na toto recept. Uvědomil jsem si, že moc je jako droga. Když ji má jen obyčejný člověk a neví, co s ní, rodí se šílené věci.“ Nastalo ticho. Pak Titus řekl: „Nechme to být, radujme se, že jsme znovu rodina.“

Když se všichni rozcházel, Titus zašel k sestře a řekl jí: „Máš ještě ten růženeček?“

„Který myslíš?“

„Ten, co jsem ti jednou při tvé návštěvě ve vězení dal. Říkal jsem ti, abys dobře prohlédla moje šaty... byl tam zašitý. Našla jsi ho?“

„Samozřejmě, ale má nějak moc zrníček.“

„Ano, je jich 58. Jsou užmoulané z chleba. Víš, každé zrnko jsem udělal po mimořádném výslechu a mučení. Už se k tomu nikdy nechci vracet. Pomoz to zamluvit, když s tímto tématem zase někdo začne.“

„Dobře, ty víš, co děláš,“ odpověděla sestra a pohladila ho po tváři.

Tety, které ho viděly přicházet do vesnice, zapracovaly a zpráva o návratu Tita z vězení se rychle roznesla po vesnici. I Vendo ho přišel pozdravit. Byl upřímně rád, že přítel z dětských let je doma. Zavzpomínali na dávné časy a nakonec mu Titus pověděl: „Vendo, musím si najít práci. Nevíš, o něčem?“

„Nebudeš sloužit jako kněz?“

„Veřejně ne, mám to zakázané.“

„Kdo ti to zakázal?“

„Státní moc.“

„Má na to právo?“

„Nemá, ale udělala si ho.“

Přítel se zamyslel a potom se klepl do čela: „Myslím, že Karol říkal, že v práci potřebují skladníka. Zeptám se ho.“

Volné pracovní místo v textilních skladech měli, ale ředitel ho nechtěl přijmout. Dozvěděl se, o koho jde a bál se o svůj „profil“. Po prosbách Karola, sester a dalších Vajnorčanů místo dostal. Titus se práce nebál a být skladovým dělníkem mu i vyhovovalo. Pro jeho přátelskou povahu byl brzy oblíbený.

Bratr Štefan mu nabídl pokojík na bydlení a tady sloužil i mše svaté. Často k němu na mše svaté tajně přicházeli i další lidé. Museli to dělat velmi opatrně, protože všichni věděli, že je sledovaný. Kdyby ho obvinili z „maření dozoru nad církvemi“, brzy by znovu seděl ve vězení.

51. Zařazený do života

Jednou z prvních věcí, které don Zeman udělal na svobodě, byla návštěva Šaštína. Jedno sobotní ráno si vzal potřebné věci a tiše chtěl vyjít z domu. Bratr Štefan i jeho žena už byli vzhůru.

„Kam tak brzy?“ pozdravili ho s úsměvem.

„Jdu do Šaštína.“

„Máme jít s tebou?“

„Ne, chci být sám. Potřebuji si znovu získat životní rovnováhu.“

„Máš stále ty závratě?“ starostlivě se ptala Štefanova manželka.

„Ne, švagřinko,“ usmál se Titus. „Za všechno chci poděkovat Pánu Bohu a Panně Marii. Chci si na tom posvátném místě vyjasnit některé věci.“

„Nedivíme se! Po tom, co jsi prožil,“ zamyslel se bratr.

„Tak šťastnou cestu,“ popřála švagrová a přibalila mu nějaké jídlo na cestu.

Don Zeman klečel před oltářem Sedmibolestné. Chtěl ze sebe mnoho věcí vyhodit a položit to Marii k nohám. Neptal se, proč se to stalo. Teď měl spíš otázku, jak s tím žít?

Náhodní lidé, kteří ho pozorovali, se jeden druhého ptali: „Proč tam ten chlap tak dlouho klečí?“

„Asi je to velký hříšník,“ odpovídali si někteří.

Don Zeman si nejdřív obnovil svoje řeholní sliby. V mysli se mu promítali bratři, kteří přešli hranici, i tváře těch, které chytili. Vybavovaly se mu i tváře utýraných spoluvězňů. Viděl je jako Ježíše v lůně Sedmibolestné. Z hrudi mu vycházely tiché vzdechy a po tváři se mu koulela velká slza. Plakal. Dlouho plakal.

Potom se mu před vnitřním zrakem objevili i ti, kteří ho mučili. I teď si vzdychl. Znovu pohlédl na sochu a v tváři Sedmibolestné viděl bol, ale i lásku a odpuštění. Nakonec Titus sklonil hlavu a tiše řekl: „Bože, odpuť nám všem!“

Velkodušné odpuštění bylo pro něho řešením. Viděl to na Marii. Její láska utišila všechnu bolest. Uvědomil si, že právě tuto lásku je třeba teď žít. V tom spočívalo jeho vysvobození z minulosti. Znovu pohlédl na sochu Sedmibolestné a řekl: „Děkuji ti, Maria, moje Matko. Víš, že máme dohodu?“ usmál se a dodal, „vím, že víš! Pojď se mnou, jdeme dál!“

Titus se pomalu zařazoval i do tajného salesiánského života. Salesiáni nevymřeli. Byli velmi životaschopní. Navázal s nimi kontakty. Mnozí se ho ptali. „Tite, jak jsi to všechno zvládl?“ Tehdy poznamenal: „Láska je silnější než všechno jiné na světě. Snažil jsem se myslet na věčnost a být nad tím vším.“

Ale i on byl zvědavý: „Jak to je s donem Macákem?“

„Má psychické problémy.“

„To je mi líto.“

Don Zeman a don Macák se už nikdy víc neviděli. Přestože Vajnory a Vištuk jsou od sebe vzdálené jen několik kilometrů. Don Macák hrál blázna a Titus nevěděl, že je to jen jako. Zároveň si uvědomoval, že ho „tajní“ neustále sledují. Dával si pozor, protože nechtěl nikoho dostat do nepříjemností. Kontaktů se spolubojovníky, jako byl don Dermek, don Sandtner, don Srholec, které už také propustili, se nemohl vzdát.

Také jich se ptal: „Bratři, nehněváte se, že to tak skončilo?“

Členové neúspěšné výpravy ho ujišťovali: „Tite, buď klidný. Ty nejsi na vině. Nevíme proč, ale nebylo nám dáno, abychom přes řeku přešli. Možná jsme tu měli kvůli něčemu zůstat.“

Jednou se don Zeman v Bratislavě náhodně potkal s donem Srholcem. Oba je to velmi potěšilo.

„Pojď na kávičku,“ pozval Tono spolubratra.

„Velmi rád!“

Po družné debatě najednou don Titus pronesl: „Tonko, musím se tě na něco zeptat.“

„Mluv, poslouchám tě.“

„Nemůžu najít pokoj po tom, co se stalo. Nezlobíš se, že nám to tenkrát na Moravě nevyšlo?“

„Tite, spolubratře drahý. Vůbec se nezlobím. Naopak jsem hrdý, že mi to bylo dopřáno. Jsem vděčný za zajímavou cestu životem.“

„O, kdybys věděl, jak se mi ulevilo. Děkuji ti za přátelství.“

Ve volném čase se Titus velmi rád modlival růženec na místech, kde kdysi chytal raky, kde si hrál s přáteli... Poseděl si i u rybníku a plnými doušky nasával život. No, někdy jako by mu přes mysl přešel temný mrak a chytal ho strach: Nevrátí se to? Minulost mu připadala jako strašný sen. Nevěděl, jestli už je skutečně po všem. Stále se mu vracely i výčitky, zda tehdy konal správně. Když si na to všechno pomyslel, hned ho pobolívalo u srdce. Trápení zažíval i po propuštění.

Ještěže jeho rodina byla taková rozvětvená a stále se něco oslavovalo. Kde je mnoho dětí, je i mnoho radosti. Když Titus oslavoval svoje narozeniny, scházeli se k němu všichni příbuzní.

Jednou se však stalo cosi mimořádného. U jejich domu zastavilo velké černé vládní auto a vystoupil z něho Gustáv Husák, pozdější prezident republiky. Byl to velký komunista, který se však jednou také dostal do nemilosti a byl ve vězení. Tam se potkal s Titem. Teď se dozvěděl, že je na svobodě a přišel za ním. Bratr Štefan, celý bledý, doběhl k Titovi a vzrušeně mu říkal: „Je tu Gustáv Husák!“

„Opravdu? A co chce?“

„Mluvit s tebou.“

„Ať vejde!“

Ale Husák si přál mluvit s Titem o samotě. O čem si ti dva povídali, to se nikdo nikdy nedozvěděl. Ale Husák asi po pěti minutách odešel a prudce bouchl dveřmi.

„Tite, o co šlo?“ dychtivě se ptal Štefan.

„Lepší o tom nevědět,“ poznamenal Titus a víc na toto téma nechtěl mluvit.

Sourozenci dlouho spekulovali, co se mohlo mezi nimi za zavřenými dveřmi odehrát. Nakonec se shodli, že mu ten komunista asi nabídl spolupráci se Státní bezpečností. Pokud by ji Titus, přijal, měl by se dobře. Ten však nesouhlasil a tak Husák odešel rozhněvaný. Titus si zachoval čistý štít!

52. Splněný sen

Časem se situace ve společnosti měnila. Jako kdyby se zdravý rozum hlásil o slovo i v myslích některých komunistů. Politický tlak na společnost trochu slábl. Ozývaly se kritické hlasy vůči tomu, co se dělo. Hovořilo se, že je třeba budovat „socialismus s lidskou tváří.“

Titus využil toto politické „tání“ a v roce 1967 požádal o možnost sloužit mše svaté v kostele. K velkému překvapení s tím okresní církevní tajemník souhlasil. Pod podmínkou, že to budou tiché mše svaté a bez účasti lidu.

Don Zeman začal sloužit ve vajnorském kostele mše svaté. Vždy po práci, v civilních šatech, u bočního oltáře, bez účasti a zpěvu věřících. Vesničané ale začali na jeho mše svaté chodit tajně. Státní bezpečnost nezasáhla, ale situaci monitorovala. Čekala, jak se bude vyvíjet politická situace.

Společenská situace se nadále uvolňovala. Začátkem roku 1968 don Titus požádal okres o možnost sloužit mše svaté i veřejně. Odpověď byla znovu pozitivní! Když Titus četl tuto zprávu, radostí volal na Štefana: „Bratříčku, můžu sloužit mše svaté! Dokonce i kázat a zpovídat! Mám státní souhlas!“

„Výborně, Tite! Gratulujeme!“ radovali se s ním jeho domácí. „Končíš i s prací ve skladu?“

„Ne, to mi nedovolili. Ale i tak se nesmírně těším!“

Jeho kněžské srdce začalo tlouct novým rytmem. Titovy myšlenky byly jasné, plné naděje a horlivosti. Lidé velmi rádi poslouchali jeho kázání a rádi se u něj zpovídali.

Titus rozběhl široký apoštolát. Ujal se dětí, které se připravovaly na první svaté přijímání, začal formaci ministrantů, připravoval jim soutěže a různé aktivity, s mládeží chodil na poutě. Jako by chtěl dohnat všechny ty zameškané kněžské roky. A lidé se z toho radovali.

Ale Sovětský svaz přece nemohl dovolit, aby se mu socialistický tábor rozsypal. Naši „pravověrní“ komunisté vládu nechťeli pustit z rukou. V srpnu 1968 pozvali do vlasti okupační vojska a represálie a teror se vrátil. Titus Zeman věděl, co to znamená: Bájná Hydra ožila, její dračí hlavy zase otevřely tlamy!

Režim znovu přitvrdil. Strach se znovu vrátil. To už srdce Tita Zemana nezvládalo. Na podzim dostal první infarkt. A bolesti v hrudi neodcházely.

„Tite, co ti je?“ ptal se ho laskavě bratr.

„Srdce mne neposlouchá. Nějak přeskakuje.“

„Cítíš i nějakou bolest?“

„Ano, v hrudi.“

„Musíš s tím jít k lékaři!“

Šel, ale mnoho se mu neulevilo. Přišel i druhý infarkt. Doktoři se navzdory tomu shodli, že nejde o nic vážného. Vyzkoušeli na něm nové léčebné metody a nakonec mu doporučili, že je to potřeba „rozchodit“.

Sedmého ledna měl znovu záchvat. Převezli ho do nemocnice na Partyzánské ulici v Bratislavě. Páter Vojtěch, kapucín, který byl ve vězení, ho následující den přišel navštívit. S donem Titem už bylo velmi zle. Rychle ho zaopatřil svátostmi. Ještě během jeho návštěvy odevzdal Titus do Božích rukou svoji šlechetnou duši. Bylo to 8. ledna 1969.

Když zemřel, bylo mu 54 let. Ve stejném věku zemřela i jeho matka. A smrt měl podobnou jako jeho otec. I on dostal infarkt, a to při zvonění. Zatahl za provaz a mrtvý padl k zemi. Svatý život, svatá smrt.

O několik dní později byl ve Vajnorech pohřeb. Přišlo mnoho salesiánů i věřících. Řečnili mnozí. Don Andrej Dermek, tajný provinciál salesiánů, nejvíc vystihl jeho život. Nebál se truchlícím říci: „Dnes jsme tady pochovali mučedníka. Na tomto místě odpočívá bojovník, který dobojoval, kněz, který dosloužil svoji celoživotní mši svatou. Tite, nezradil jsi svůj lid, i když si byl za to souzený a odsouzený. Neboj se, drahý Tite, tvoje kněžství nekončí, ale pokračuje v kněžství těch, kterým jsi ty umožnil stát se kněžími. Drahý Tite, neříkám ti, odpočívej, ale pomáhej!“

Všichni byli přesvědčeni, že don Zeman zakončil svoji pozemskou pouť radostným přechodem k nebeskému Otci a k nebeské Matce. Už tehdy mnozí věřili, že don Zeman vedl svatý život.

Také agenti Státní bezpečnosti přišli na jeho pohřeb. Přestrojení do smutečního. Nenechali si to ujít. Dokonce o Titově smrti podali zprávu i tehdejšímu místopředsedovi československé vlády Gustávu Husákovi. Po letech se o tom v archivu Státní bezpečnosti našel zápis včetně seznamu účastníků a s podrobným záznamem toho, kdo co řekl.

Dnes si můžeme říci: Dobře, že tam byli! Aspoň se nám zachovala vzácná fakta. Pán Bůh se i takto oslavil!

Doslov

Toto dílo je románovým zpracováním života dona Tita Zemana. Aby se příjemně četlo i mladým lidem, dovolil jsem si některé části umělecky dokreslit. Přidržel jsem se podstatných faktů z jeho života a ze života spolubratrů té doby. Čerpal jsem z dostupné literatury, ze vzpomínek dona Ernesta Macáka, ze salesiánského archívu, z archivních materiálů Ústavu paměti národa i přímo z vyprávění salesiánů a lidí, kteří s donem Titem sdíleli stejný osud nebo se s ním potkali.

Velmi rád připomenu salesiány, které jsem osobně poznal a kteří byli vězněni v komunistických vězeních: Ernest Macák, Štefan Sandtner, Andrej Dermek, Anton Srholec, Jožko Paulík, Tónko Kyselý, Alojz Masný, Jozef Bazala, Ján Beňo.

Měl jsem možnost mluvit i s Antonem Hlinkem, Františkem Revesem, Andrejem Šándorem, Štefanem Timkem, Ludovítem Sucháněm, Jožkou Heribanem, Klementem Poláčkem, Rudolfem Blatnickým, Jankem Gazdíkem, Andrejem Paulínym, Augustínem Nadáským, Jankem Brichtou, Antonem Semešem, Jožkou Macákovou, Martou Sandtnerovou, Viliamem Mitošíkem.

Cenným zdrojem informací byla pro mne díla synovce dona Zemana, Michala Tita Radošínského. Don Jožko Slivoň, viceposlulátor v kauze blahorečení dona Zemana, mi zase přiblížil, jak se dá „vstoupit“ do Titovy duše.

A děkuji i neznámým lidem, kteří mě provázeli po Vajnorech a přiblížili mi historii své obce, i poměry v době dona Tita Zemana.

Uvědomuji si, jaké velikány jsem poznal a kolik lásky k národu a k mladým lidem jsem v nich objevil. Jakou úžasnou obět' přinesli, aby ostatní mohli žít svůj sen. My z této jejich oběti žijeme. Často se stává, že „nitky dějin“ se pospojují až po čase.

Věřím, že alespoň trochu přispějí k tomu, abychom si všimli skutečných hrdinů a lidí, které jsme ještě nedocenili, a jsou téměř zapomenuti.

Knihu věnuji jako poděkování této generaci salesiánů a jejich přátelům, kteří udělali pro náš národ nesmírně mnoho! Aby se na ně nikdy nezapomnělo!

Jozef Luscoň, autor

Použitá literatúra:

Macák, E., Zápisky spoza mreží. Bratislava, Vydavateľstvo Don Bosco 1996

Macák, E., Utečenci pre Krista. Bratislava, Vydavateľstvo Don Bosco 2006

Macák, E., Titus, odpusť mi to! Bratislava, Vydavateľstvo Don Bosco 2017

Macák, E., Prenasledovaní pre Krista. Bratislava, Vydavateľstvo Don Bosco 2008

Macák, E., Diagnóza: Bláznom pre Krista. Bratislava, Vydavateľstvo Don Bosco 2004

Slivoň, J., Titus Zeman. Existuje aj iné riešenie. Bratislava, Vydavateľstvo Don Bosco 2015

Radošínský, M., Don Titus - „Vatikánsky špión?“ Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška 2005

Radošínský, M., Titus Zeman, mučeník za záchranu duchovných povolání. Bratislava, Vydavateľstvo Don Bosco 2007

Tuto knihu pro vás připravil tiskový apoštolát A.M.I.M.S.

České vydání této knihy pro vás, díky neplacené práci mnoha různých dobrovolníků, připravil tiskový apoštolát A.M.I.M.S. se sídlem ve Vranově nad Dyjí – tj. na vranovské faře, kde je i sídlo redakce časopisu „Milujte se!“, internetové televize TV-MIS (televize má i rozsáhlou audiosekcí se zajímavými projekty jako např. <http://jukebox.tv-mis.cz>, <http://temabox.tv-mis.cz>), a také sídlo vranovského FATYMu (farního týmu, viz www.fatym.com).

Smyslem A.M.I.M.S. (Apostolatus Mariae Immaculatae Matris Spei – česky: Apoštolát P. Marie Neposkvrněné – Matky Naděje) je tisk kvalitních, srozumitelných a velmi levných brožurek či knih nejen pro ty, kteří si je sami přečtou, ale především pro ty, kteří je budou dále šířit – rozdávat, půjčovat, nabízet za dobrovolný příspěvek ve farnostech...

Otec Marek Dunda dává takovýto návod k jejich používání:

„Knih si objednat alespoň deset od každého titulu. Sám si nejdříve knihu přečíst (to je možné i bez toho, že byste si knihu objednali – kompletní texty většiny brožurek a knih z A.M.I.M.S. najdete na internetu na www.fatym.com a www.amims.net). Potom byste měli uvážit, koho z vašich známých, přátel, sousedů, příbuzných (zejména těch, kteří jsou nevěřící či víře odcizení, kteří již dlouho neudělali nic pro své náboženské vzdělání, kteří jsou nemocní, osamělí) by kniha mohla oslovit, zaujmout, komu by byla prospěšná. Knihy pak rozdávat, půjčovat, nabízet za příspěvek na tisk...“

Značná část produkce A.M.I.M.S. jsou publikace srozumitelné i nevěřícím.

Rádi také pošleme krabici brožurek a knih těm, kteří je budou (po dohodě se svým panem farářem) dále šířit ve farnosti za dobrovolný (doporučený) příspěvek na jejich tisk.

Přehled některých publikací, které jsme pro vás již vydali, najdete na následující dvoustraně. Úplný přehled najdete na našem webu www.amims.net (v rubrice „Objednávka knih“) a na webu www.fatym.com.

A.M.I.M.S. již pro Vás připravil

Doporučený příspěvek na tisk, uvedený v závorce, může mírně kolísat dle ceny materiálu, způsobu šíření a inflačních vlivů. Provedení je „brožura“ – s výjimkou prvních devíti knih z řady **A.M.I.M.S. M.** s lepenou vazbou a plnobarevnou obálkou. Knihy se snažíme průběžně dotiskovat:

- Luscoň: Do akce jde Titus! (25) **A.M.I.M.S. M.**
Joseph Fadelle: Cena, kterou zaplatíš (30) **A.M.I.M.S. M.**
Alfons M. de Liguori: Návod na dobrý život (20) **A.M.I.M.S. M.**
sestra Cecilie: Útěk sestry Cecilie (20) **A.M.I.M.S. M.**
Dunda: Krokodýl aneb můžeš růst (15) **A.M.I.M.S. M.**
Doubrava, Dunda: Mozaika duchovní moudrosti (20) **A.M.I.M.S. M.**
Dunda, Zahradníček (ed.): Ze života pro život (20) **A.M.I.M.S. M.**
Dunda, Zahradníček (ed.): Dotyky nebe a země (30) **A.M.I.M.S. M.**
Zahradníček: Dějiny, jak je možná neznáte (30) **A.M.I.M.S. M.**
Polc: Jan Hus v představách šesti staletí a ve skutečnosti (30)
Woods: Jak katolická církev budovala západní civilizaci (180)
Brtník: Příprava na 1. sv. přijímání (12)
Castiglione: Svatý zázraků a lásky (Fr. z Pauly) (15)
Dunda: „... a nezapomeň na modlitbu“ (7)
Dunda: Stalo se (15)
Dunda: No proto aneb Stalo se III (15)
Dunda: Můžeš růst (15)
Dunda: Soužití nebo soužení (10)
Dunda (ed.): Tak kázal Vianney (15)
Dunda (ed.): Jak kázal Vianney o sv. zpovědi (15)
Dunda (ed.): I tak kázal Vianney (15)
Dunda (ed.): Promluvy sv. J. M. Vianneye (15)
Dunda (ed.): Z myšlenek sv. J. M. Vianneye (10)
Dunda: Řekli svatí a to platí I. a II. díl (á 20)
Dunda: Sedm kajících žalmů (5)
Dunda: To promodlím (5)
Dunda a kol.: Hesla pro skvělý život (20)
Galizzi: Počátky Církve (15)
Havelka: Rozmlouvej s Bohem (5)
Jan Zlatoústý: Kázání sv. Jana Zlatoústého I. a II. díl (á 20)
Janšta: Prázdniny bez tabletu I. a II. díl (á 20)
Kabeláč: Základy křesťanské víry (5)
Kaňa, Fukalovi: Manželství od Boha... (15)
Kavalec: Chvalatické povídky (2)

Kotek: S Ježíšem v jeho utrpení (Šuránek) (10)
Peňáz: Pouť do Říma od A do Z (20)
Peňáz: Pojd' na pouť (17)
Peňáz: Rozjímavý biblický růženec (5)
Sedloň: Doprovázení (reflexe k duch. vedení) (10)
Sedloň: Poutníkem naděje (10)
Simajchl: Desatero božích přikázání (10)
Simajchl: Dospívání (15)
Simajchl: Jak hovořit o víře (3)
Simajchl: Jak se zpovídat (7)
Simajchl: Kázání z 1. až 7. košíku (á 20)
Simajchl: Láska pod lupou (15)
Simajchl: Liturgie (20)
Simajchl: Manželství v záběhu (10)
Simajchl: Naše role při nedělní bohoslužbě (15)
Simajchl: Patnáct pravidel pro lektory (10)
Simajchl: Povídání o křtu (10)
Simajchl: Rodiče a školáci (15)
Simajchl: Sebevýchova k manželství (3)
Simajchl: Stáří (10)
Soukop: Velký náčelník dává zákl. kurz víry (15)
Zajíček: Příběh proroka Jonáše (comics) (10)
Zerhau: Krása a statečnost – leg. o sv. Markétě (10)
Zerhau: Pověsti a příběhy z Podyjí (15)
Zerhau: Vyřidte sijónské dceři (7)
A já jsem s vámi i za železnou oponou (15)
Comicsy pro zábavu i k zamyšlení (15)
Kreslené příběhy 1, 2, 3, 4, 5, 6 (á 3)
Křížové cesty pro soukr. i lid. pobožnosti (3)
Květy Nejsvětější svátosti (15)
Matka ustavičné pomoci (0) Více knih na www.amims.net.

***Tituly je možno objednat pouze za příspěvek na tisk
a poštovné na adrese:***

A.M.I.M.S., Řk. farní úřad, 671 03 Vranov nad Dyjí 20
tel: 515 296 384 e-mail: apostolat@fatym.com

Objednávky na internetu: www.fatym.com a www.amims.net.

Jde nám o maximální šíření textů našich knih. Proto u většiny z nich je možné si přečíst kompletní text knihy on-line na našich webových stránkách www.fatym.com a www.amims.net.

Podpořte, prosím, novou ediční řadu A.M.I.M.S. M.

Touto knihou pokračuje vydávání publikací nové ediční řady **A.M.I.M.S. M.** – to je knih pro misijní použití, které již nemají „brožurkovitý“ vzhled jako dosavadní publikace A.M.I.M.S., ale které si přes svou běžnou „knižní“ formu zachovávají charakteristické vlastnosti publikací z A.M.I.M.S., mimo jiné i cenu. Jsou totiž šířeny jen za příspěvek na tisk a jeho doporučená výše není vyšší než u našich dosavadních brožurek s obdobným počtem stran. Je to možné proto, že jsou tištěny naráz ve vysokém nákladu, a nikoli postupně podle potřeby dotiskovány, jako to děláme u brožurek.

To s sebou nese zvýšené nároky na jednorázové zafinancování velkého nákladu. Díky tomu však je možno nabídnout plnohodnotné knihy pro duchovní vzdělání a misijní použití za příspěvek na tisk tak nízký, že se to některým může zdát až neuvěřitelné...

Vydání prvních knih z řady **A.M.I.M.S. M.** bylo možné díky těm, kteří na naše brožurky v minulosti přispívali vyšší částkou, než je ta doporučená. Zbytek prostředků, které ještě chyběly, poskytl jeden kněz a několik dalších dárců.

Naší představou je, že zajímavých vzdělávacích knih pro misijní využití dostupných za minimální příspěvek na tisk by měla být k dispozici celá řada. Na vydání dalších knih z řady **A.M.I.M.S. M.** se teprve snažíme získat prostředky. Další podobná kniha (máme jich v plánu více) vyjde, až na to budeme mít prostředky. Proto prosíme o pomoc při získávání sponzorů pro tento účel. Děkujeme i za jakoukoliv další hmotnou či duchovní podporu. Na obdržené hmotné dary můžeme na požádání vystavit potvrzení o daru dle §15 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb.

S upřímným Pán Bůh zaplat

P. Pavel Zahradníček, koordinátor A.M.I.M.S.
Kontakty, bankovní spojení a další informace
najdete na www.amims.net.

P.S. Doporučujeme vám také časopis „Milujte se!“ (www.milujte.se) a internetovou televizi www.TV-MIS.cz, na kterých se rovněž podílíme.